

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक २०२४-२०२५

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग
(ऊर्जा)

पुस्तक क्रमांक ३

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

२०२४

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग
(ऊर्जा)

पुस्तक क्रमांक ३

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

२०२४

(तीन)

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचा क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
१	उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग (उद्योग)
२	उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग (कामगार)
३	उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग (ऊर्जा)

(चार)

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभागाचा संघटनात्मक तक्ता (खुद्द)

प्रधान सचिव
(उद्योग)

उद्योग कक्ष
२ उप सचिव
३ अवर सचिव
५ कक्ष अधिकारी

अपर मुख्य सचिव
(ऊर्जा)

ऊर्जा कक्ष
अपारंपारिक ऊर्जा कक्ष
२ उप सचिव
३ विशेष कार्य अधिकार
२ अवर सचिव
४ कक्ष अधिकारी
१ सहा. लेखा अधिकारी

अपारंपारिक ऊर्जा कक्ष
१ उप सचिव
१ विशेष कार्य अधिकारी
१ अवर सचिव
२ कक्ष अधिकारी

प्रधान सचिव
(कामगार व प्रशासन)

कामगार कक्ष
१ सह सचिव
२ उप सचिव
४ अवर सचिव
७ कक्ष अधिकारी

प्रशासन कक्ष
१ उप सचिव
१ अवर सचिव
७ कक्ष अधिकारी

प्रधान सचिव
(खनिकर्म)

खनिकर्म कक्ष
१ उप सचिव
३ कक्ष अधिकारी

(पाच)

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
१	प्रस्तावना	(सात)
२	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधार कंपनी मर्यादित	१
३	महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित	२
४	महाराष्ट्र राज्य वीज पारेषण कंपनी मर्यादित	१५
५	महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी मर्यादित	१९
६	महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा)	३३
७	महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग	४५
८	मुख्य विद्युत निरीक्षक	५१

(सात)

प्रस्तावना

दिनांक १ जुलै १९७५ पूर्वी या विभागाचे नाव उद्योग व कामगार विभाग होते.

पाटबंधारे व वीज विभागाकडून जलविद्युत निर्मिती हा विषय या विभागाकडे वर्ग करण्यात आला. हा नवीन विषय या विभागाकडे वर्ग करण्यात आल्यामुळे हया विभागाचे नामाभिधान उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग असे करण्यात आले. जलविद्युत विभाग प्रकल्प पाटबंधारे विभागाकडे दिनांक ३१ जुलै १९८१ पासून हस्तांतरित झाला आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ हे ऊर्जा प्रभागाच्या अखत्यारित होते. तथापि, विद्युत अधिनियम, २००३ चा ३६ च्या कलम १३१, उप कलम (१) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करुन उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग अधिसूचना क्र. रिफार्म १००५/प्र.क्र.१०६१(१)/ऊर्जा-५, दिनांक ४ जून २००५ च्या अन्वये महाराष्ट्र शासनाने दिनांक ४ जून २००५ पासून महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाची, या तारखेपूर्वी असलेल्या सर्व मालमत्ता, अधिकार व दायित्वे, महाराष्ट्र शासनाकडे सोपविली होती.

महाराष्ट्र शासनाकडे सोपविण्यात आलेली सदर मालमत्ता खालील ४ शासकीय कंपन्यांकडे दिनांक ६ जून २००५ पासून महाराष्ट्र वीज सुधारणा हस्तांतरण योजना, २००५ अंतर्गत सोपविण्यात आली :-

- १) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधारी कंपनी मर्यादित,
- २) महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित,
- ३) महाराष्ट्र राज्य वीज पारेषण कंपनी मर्यादित,
- ४) महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी मर्यादित,

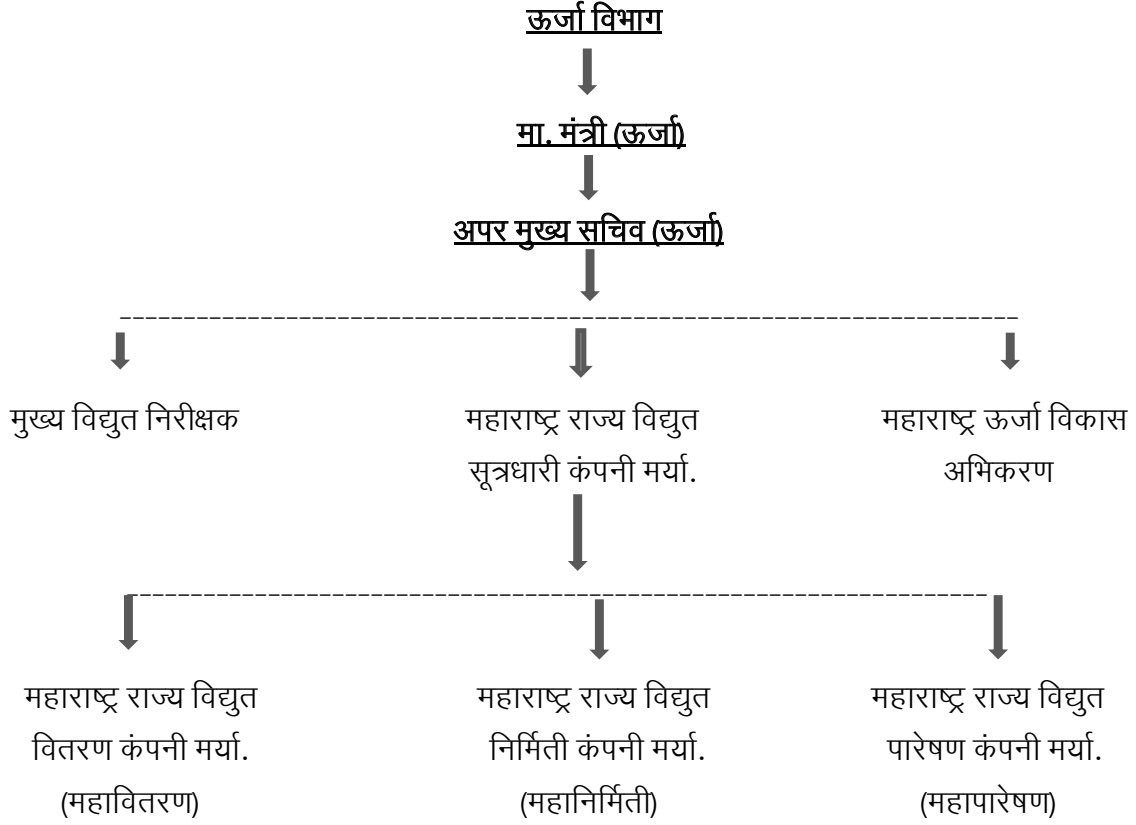
राज्यात ऊर्जेची निर्मिती करणे, ऊर्जेचे वहन करणे व ती प्रत्येक ग्राहकाला वितरीत करण्याबाबतचे धोरण ऊर्जा विभागामार्फत राबविण्यात येते. ऊर्जा विभागाच्या अधिपत्याखालील महाराष्ट्र राज्य विद्युत सूत्रधारी कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य वीज पारेषण कंपनी मर्यादित, मुख्य विद्युत निरीक्षक व महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण या क्षेत्रीय कार्यालयांकडून ऊर्जा विभागाच्या धोरणांची प्रभावीपणे अंमलबजावणी केली जाते.

राज्याची भविष्यातील विजेची गरज पूर्णतः भागविण्यासाठी प्रयत्नशील राहणे, तसेच पुरेशा राखीव वीज निर्मितीसाठी कंपनीला मोलाचा ठरेल अशा विकासासाठी पुढाकार घेणे, ऊर्जा निर्मितीच्या क्षेत्रात सौर, पवन, वायू, जलविद्युत आदि स्रोतांचा वापर करुन विविधता आणणे, जीवाश्म इंधनाचा जबाबदारीने वापर करुन कार्बन उत्सर्जनाचे प्रमाण कमी करणे, ऊर्जा निर्मितीचा खर्च नियंत्रित करुन आपली कामगिरी व कार्यक्षमता सातत्याने उत्कृष्ट ठेऊन रास्त दरातील वीजनिर्मितीस वचनबद्ध असणे, कंपनीच्या सर्व हितसंबंधी घटकांना लाभदायक ठरेल अशाप्रकारे चापल्य दाखवून आपले उद्योग क्षेत्र विस्तारीत करणे, तसेच आर्थिक चक्रात व ऊर्जेच्या गतीमान

(आठ)

बाजारपेठेत नेहमी यशस्वी होण्यासाठी अनुरूप असे बदल करून वीजनिर्मिती केंद्रासमीपच्या कार्यक्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या स्थानिकांच्या जीवनमानाचा दर्जा उंचवण्यासाठी प्रयत्न करणे व राज्यातील सर्व वर्गातील ग्राहकांना २४x७ पुरेशा दाबाचा, अखंडित, योग्य दराने वीज पुरवठा करणे यासाठी शासन कटीबध्द आहे.

ऊर्जा विभागाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे :-

(नऊ)

उपरोक्त कंपन्यांव्यतिरिक्त ऊर्जा विभागाच्या अधिपत्याखाली खालील कार्यालये येतात :-

१) महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा):

महाराष्ट्र शासनाने, जुलै, १९८५ मध्ये महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा), ही स्वायत्त संस्था म्हणून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १८६० अन्वये नोंदणी केली आहे. जुलै १९८६ पासून महाऊर्जाने आपल्या कामकाजास प्रत्यक्ष सुरुवात केली आहे.

आधुनिक युगात ऊर्जा ही राष्ट्राच्या विकासाचा केंद्रबिंदू बनली आहे. आपल्या दैनंदिन जीवनात अन्न, वस्त्र व निवारा या सर्वसाधारणपणे माणसाच्या मुलभूत गरजा मानल्या जातात, तथापि, अत्याधुनिक प्रगती साधलेल्या मानवाची वीज ही देखील अत्यंत मुलभूत गरज बनली आहे. म्हणजेच प्रगतशील मानवाच्या जीवनात वीज ही प्रकाशाची वाट आहे. मग ही वीज पारंपारिक असो किंवा आपरंपारिक असो.

२) मुख्य विद्युत निरीक्षक :

हे कार्यालय उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांचे प्रशासकीय नियंत्रणांखाली विद्युतविषयक कार्य करतात. ऊर्जा विभागाच्या विद्युतविषयक कायदे व नियमाची अंमलबजावणी करणे हे या कार्यालयाचे प्रमुख काम आहे. यावर्षी देशातील विद्युत क्षेत्रात होणारा गतिमान विकास, विज्ञान व तंत्रज्ञान यामुळे विद्युत क्षेत्रात झालेले तांत्रिक बदल, काळानुसार आवश्यक असलेले बदल तसेच भविष्यात विद्युत क्षेत्राच्या प्रगतीच्या दृष्टीने, वीज निर्मिती, पारेषण, वितरण, ट्रेडिंग व वीज वापर या क्षेत्रांशी निगडित नियमांमधील सुसूत्रता आणण्याचे दृष्टीने विद्युत कायदा, २००३, त्या आधारित विद्युत नियम, २००५ व केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० बनविण्यात आले आहेत. सदरील विद्युत कायदा नियम आणि विनियम यानुसार राज्यातील विद्युत क्षेत्र व त्या अनुषंगाने विद्युत उद्योगाचा विकास या विद्युत कायदा, २००३ च्या प्रमुख उद्देशांची पूर्तता करण्याची जबाबदारी ही राज्य शासनाची असते.

विद्युत कायदा, २००३ व त्या आधारित बनविण्यात आलेले विद्युत नियम, २००५ व केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० यांमधील तरतुदींचे पालन व अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने मुख्य विद्युत निरीक्षक / विद्युत निरीक्षक ह्यांच्या नियुक्तीची तरतूद विद्युत कायदा, २००३ चे कलम १६२ (१) नुसार करण्यात आली आहे.

विद्युत कायदा, २००३ तसेच केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (विद्युत पुरवठा व सुरक्षासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० ला अनुसरून विद्युत निरीक्षणालयास विविध कार्ये आखून देण्यात आलेली आहेत.

३) महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग :

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाची स्थापना विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने दि. ५ ऑगस्ट १९९९ च्या अधिसूचनेद्वारे केली आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ सूत्रधारी कंपनी मर्यादित

(१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये

(१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये :

ही कंपनी मुख्यतः एक गुंतवणूक कंपनी असेल. वीज क्षेत्रामध्ये असणाऱ्या कंपन्यांमध्ये ही कंपनी गुंतवणूक करते.

या कंपनी, वीजनिर्मिती, पारेषण, वितरण आणि वीजउद्योग किंवा यांपैकी कोणत्याही एका किंवा त्यांपैकी कोणत्याही एका किंवा सर्व उपक्रमांमध्ये सहभागी होऊ शकते.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत सूत्रधारी कंपनी ही फक्त गुंतवणूक कंपनी असून वीजनिर्मिती, पारेषण किंवा वितरण करण्याचे कार्य करित नाही.

महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी

- १) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये
- २) राज्यातील महानिर्मितीच्या वीज उत्पादनाची स्थापित क्षमता
- ३) राज्यातील वीज उत्पादन.
- ४) कंपनीचे प्रकल्प

१. कंपनीची कार्ये व कर्तव्य :

महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित यांची कार्ये व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे आहे :-

- अ) महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित यांची स्थापना कंपनी कायदा, १९५६ तसेच विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १३१ नुसार करण्यात आली आहे.
- ब) या कंपनीने मुलतः वीजनिर्मिती क्षेत्रात व्यवसाय करावयाचा असून त्यायोगे राज्यासाठी वीजपुरवठा करावयाचा आहे. यासाठी महाराष्ट्र शासनाच्या निर्णयानुसार व महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ द्वारे विद्युत कायदा-२००३ अन्वये (तसेच हस्तांतर योजनेतर्गत) पारिषित ठराव, परिपत्रके, वटहुकूम, अधिसूचना यांचे अधीन राहून वीजनिर्मितीचा व्यवसाय करणेसाठी मंडळाची वीजनिर्मिती केंद्र, तेथील मालमत्ता, हक्क व दायित्व यानुसार ही हस्तांतरण करण्यात येईल.
- क) स्थापित वीजनिर्मिती केंद्रे ताब्यात घेऊन त्या संचाचे निर्मिती -संचलन-सुव्यवस्था व तांत्रिकी सुधारणा-बदल, विस्तारीकरण, प्रकल्प उभारणी, निर्मिती कार्ये, आधुनिकीकरण यांसारख्या बाबींचे कार्य करताना वीज वहनासाठी आवश्यक ती वीज केंद्रे, पारिषण वाहिन्या, केबल्स, वायर्स, मोटर्स, मीटर्स, सर्व सामुग्रीचा वापर करणे.
- ड) वीज निर्मिती आणि वितरण करण्याच्या प्रयोजनासाठी विद्युत निर्मिती केंद्रे, प्रकल्पासंबंधित तारमार्ग आणि तत्समसंबंधी सर्व बाबी, तसेच वीजकेंद्रे, नागरी बांधकाम, वितरण केंद्रे, केबल, तारा, तारमार्ग, संचायक, संयंत्र, मोटार, उपकरणे, साहित्य आणि उत्पादन, निर्मिती वापर साठवण, मोजणी यांच्या संबंधित बाब तत्समसंबंधी पारिषण तारमार्ग संपादित करणे, स्थापन करणे, त्याचे बांधकाम करणे, स्वीकार करणे, ती उभारणे, त्यांची मांडणी करणे, त्यांचे कार्यचालन करणे, ती चालवणे, त्यांची व्यवस्था पाहणे, ती भाड्याने देणे, पट्ट्याने देणे, त्यांची खरेदी, विक्री करणे, परिरक्षण करणे, परिवर्धन करणे, त्यात फेरबदल करणे, त्यांचे नवीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्यांचे कार्य करणे व उपयोग करणे.
- इ) विद्युत ऊर्जा खरेदी, आयात, निर्यात, उत्पादन व्यापार, निर्मिती किंवा अन्यथा तिची देवघेव करणे, तसेच वीज निर्मिती, वितरण अथवा व्यापार यामध्ये कार्यरत असलेल्या दुय्यम कंपनी, सहयोगी कंपनी, संलग्न कंपनी यांच्यासह इतर कंपन्यांच्या व संस्थांच्या कार्यक्रमाबाबत सहयोग देणे आणि विद्युत ऊर्जा उत्पादन, निर्मिती वापर, साठवण आणि मोजणी, वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित बाबींवर त्यांना सहाय्य करणे व सल्ला देणे.
- ई) राज्य शासनाच्या मालकीची हायडल केंद्रे महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून जरी कार्यान्वित करण्यात येत असली तरी, महाराष्ट्र वीज निर्मिती कंपनी मर्यादितकडून नेहमी ती केंद्रे कार्यान्वित करणे, चालविणे, त्यांचे व्यवस्थापन करणे, विकत देणे, परिरक्षण करणे, त्यात बदल करणे, त्यांचे नूतनीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्यांचे बांधकाम करणे आणि वापर करणे ही कामे करण्याचे चालू राहिल.

२. राज्यातील महानिर्मितीच्या वीज उत्पादनाची स्थापित क्षमता :

(मेगावॅट)

अ.क्र	ऊर्जा स्रोत	कालावधी				
		२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४ (माहे एप्रिल- ऑक्टोबर अखेर)	२०२२-२३ (माहे एप्रिल- ऑक्टोबर अखेर)
१	औष्णिक	९७५०	९५४०	९५४०	९५४०	९५४०
२	जलविद्युत	२५८०	२५८०	२५८०	२५८०	२५८०
३	नैसर्गिक वायुजन्य	६७२	६७२	६७२	६७२	६७२
४	सौरऊर्जा	२००	२०७	२३०	*३७८.०२	२३०
एकूण		१३२०२	१२९९९	१३०२२	१३१७०.०२	१३०२२

* महानिर्मिती सौर प्रकल्प क्षमता २३० मे.वॅ. आणि मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजनेअंतर्गत संबंधित आर्थिक वर्षासाठी क्षमता १४८.०२ मे.वॅ.

३. राज्यातील वीज उत्पादन :

(दशलक्ष किलो वॉट तास)

अ.क्र	ऊर्जा स्रोत	कालावधी				
		२०२०- २१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४ (माहे एप्रिल- ऑक्टोबर अखेर)	२०२२-२३ (माहे एप्रिल- ऑक्टोबर अखेर)
१	औष्णिक	४३८८०	४७६३६	५१६१८	३१२००	२८६६७
२	जलविद्युत	४०३३	४५१४	४३५९	२६७३	२६४१
३	नैसर्गिक वायुजन्य	२००८	२०७१	१४९१	७७५	८९८
४	सौरऊर्जा	२६८	२५५	२६५	१८८	१४७
एकूण		५०१८९	५४४७६	५७७३४	३४८३५	३२३५४

४. महानिर्मितीचे प्रकल्प:-

i. महानिर्मितीचे कामे पूर्ण झालेले औष्णिक विद्युत प्रकल्पांची सद्यस्थित (४७३० मे.वॅ.)

ii. महानिर्मितीचे कामे पूर्ण झालेले इतर प्रकल्प

iii. महानिर्मितीचे उभारणी चालू असलेले प्रकल्प

iv. महानिर्मिती नविकरणीय ऊर्जा प्रकल्प

i. महानिर्मितीचे कामे पूर्ण झालेले औष्णिक विद्युत प्रकल्पांची सद्यस्थित (४७३० मे.वॅ.)

औष्णिक विद्युतकेंद्र	संच क्रमांक	क्षमता
खापरखेडा	संच क्र.५	५०० मे.वॅ.
भुसावळ	संच क्र.४	५०० मे.वॅ.
भुसावळ	संच क्र.५	५०० मे.वॅ.
कोराडी	संच क्र.८	६६० मे.वॅ.
चंद्रपूर	संच क्र.८	५०० मे.वॅ.
कोराडी	संच क्र.९	६६० मे.वॅ.
चंद्रपूर	संच क्र.९	५०० मे.वॅ.
परळी	संच क्र.८	२५० मे.वॅ.
कोराडी	संच क्र.१०	६६० मे.वॅ.

ii. महानिर्मितीचे कामे पूर्ण झालेले इतर प्रकल्प

चंद्रपूर महाऔष्णिक वीज केंद्राकरिता कोळसा वहनासाठी पाईप कन्हेयर योजना :

महानिर्मिती द्वारे हाती घेण्यात आलेल्या भटाडी कोळसा खाण ते पदमपुर येथील वॅगन लोडिंग स्टेशन पर्यन्त कोळसा वहनासाठी पाईप कन्हेयर योजनेची संक्षिप्त माहिती खालीलप्रमाणे आहे .

- कंत्राटदार: मे.थायसेनकृप इंडस्ट्रीज इंडिया लि., पुणे
- कंत्राटाची किंमत: रु.१७३.७७ कोटी (करासहित)
- ई.पी.सी. कंत्राटाची दिनांक १४.०२.२०१७
- एकूण लांबी: ६.१ कि.मी.
- क्षमता: ५०० मे.टन प्रति तास

सद्यस्थिती:- सदर पाईप कन्हेयर योजनेची उभारणी आणि कार्यान्वयन पूर्ण झाले आहे. दि.०६.१०.२०२१ पासून सदर पाईप कन्हेयर योजना नियमित संचलनात आहे.

iii. महानिर्मितीचे उभारणी चालू असलेले प्रकल्प

१ भुसावळ औष्णिक विद्युत केंद्र संच क्र.६ (१ x ६६० मे.वॅ.):

प्रकल्प बी.एच.ई.एल., नवी दिल्ली यांना दिनांक १७.०१.२०१८ रोजी कार्यादेश देण्यात आलेला आहे.राज्य वीज नियामक आयोगाची प्र.क्र.१५४/२०१८ च्या आदेशानुसार दि.०१.०८.२०१८ रोजी परवानगी मिळाली आहे. महानिर्मितीच्या संचालक मंडळाने ठराव क्र. २८३५/२०१८ अन्वये प्रकल्पाची सुधारित तारीख (zero date) दि. ३१.१२.२०१८ आहे.

बाष्पक अग्नि प्रदीपन (Boiler light up) दिनांक ३०.०३.२०२३ रोजी पूर्ण झाली. बॉयलरमधील समस्यांमुळे, काही ठिकाणी वॉटर-वॉल पॅनेल बदलणे आवश्यक आहे. त्यासाठी मेसर्स भेल यांनी काम हाती घेतले आहे. त्यानुषंगाने मे. भेल यांनी कळविल्याप्रमाणे जुलै २०२४ पर्यन्त संचाचे कार्यान्वयन अपेक्षित आहे

२ कोराडी व खापरखेडा औष्णिक वीज केंद्राकरिता कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना:

महानिर्मितीने गोंदेगाव, भानेगाव, व सिंगोरी ह्या कोळसा खाणी ते कोराडी व खापरखेडा औष्णिक वीज केंद्रांदरम्यान कोळसा वहनासाठी पाईप कन्व्हेयर योजना हाती घेतली आहे.

कंत्राटदार: मे. आय.एस.जि.ई.सी हेंवी इंडस्ट्री लि., नोईडा

कंत्राटाची मुळ किंमत : रु.४४३.९९ कोटी

ई. पी. सी कंत्राटाची तारीख : ०१.०२.२०१८

पाईप कन्व्हेयरची एकूण लांबी: @१५.३ किमी

क्षमता: १२०० मे.टन प्रति तास

सद्यस्थिती:भानेगाव व सिंगोरी खाण ते खापरखेडा औष्णिक विद्युत केंद्र पाईप कन्व्हेयर योजना पूर्ण झाली असून कोळसा वहन अनुक्रमे फेब्रुवारी २०२३ व ऑगस्ट २०२३ पासून सुरु झाले आहे.

कोराडी औष्णिक विद्युत केंद्र पर्यंतची कोळसा पाईप कन्व्हेयर योजना नोव्हेंबर-२०२३ मध्ये कार्यान्वित झाली असून कोळसा वहन सुरु झाले आहे.

खापरखेडा ते कोराडी औष्णिक विद्युत केंद्र पाईप कन्व्हेयर ची कामे पूर्ण झाली आहेत.

गोंदेगाव खाणीपासून भानेगाव आयपी बंकरपर्यंत कोळसा पाईप कन्व्हेयर सिस्टीमच्या उभारणीचे काम दिनांक ३१.१०.२०२४ पर्यन्त पूर्ण होणे अपेक्षित आहे.

३ FGD संयंत्र उभारणी चालू असलेले प्रकल्प:-

पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय (MOEF&CC) भारत सरकार, यांचे दि.०७.१२.२०१५ रोजीच्या अधिसूचनेनुसार औष्णिक विद्युत प्रकल्पांकरिता SO₂, NO_x आणि उत्सर्जन पातळी नियंत्रित राखण्याबाबत नवीन मानक निर्गमित करण्यात आले आहेत. सदर अधिसूचनेला अनुसरून, महाराष्ट्रात महानिर्मितीच्या कोळशावर आधारित प्रकल्पांमध्ये FGD संयंत्र उभारणी चालू असलेले प्रकल्प सदर यंत्रणा उभारणी बाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे;

अ	FGD संयंत्र उभारणी चालू असलेले प्रकल्प			
	संचांचा तपशील	मे.वॅ.	प्रकल्पाची किंमत (रु कोटी)	सद्यस्थिती
१	खापरखेडा संच क्र.३ व ४	२ x २१०	१२७.७९	दि. २९.०३.२०२२ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन इंजिनिअरिंग व उभारणीची कामे सुरु आहे. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: जून २०२४.
२	कोराडी संच क्र.६	१ x २१०	९८.०४	दि. २९.०३.२०२२ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन इंजिनिअरिंग व उभारणीची कामे सुरु आहे. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: ऑगस्ट २०२४.
३	पारस संच क्र. ३ व ४	२ x २५०	४७५.४३	दि. २८.०३.२०२२ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन इंजिनिअरिंग व उभारणीची कामे सुरु आहे. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: जुलै २०२५.(पी. जी.)

				टेस्ट सहित).
४	परळी संच क्र. ६, ७ व ८	३ x २५०	२५८.६७	दि. ०३.०७.२०२३ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन इंजिनिअरिंग व उभारणीची कामे सुरु आहे. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: जानेवारी २०२५
५	खापरखेडा संच क्र.५	१ x ५००	१४१५.२६	सदर कामांसाठी दिनांक १६.११.२०२३ रोजी कार्यादेश जारी करण्यात आले आहेत सदर प्रकल्पांच्या पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख जुलै २०२६ आहे.
६	भुसावळ संच क्र. ४ व ५	२ x ५००		
७	चंद्रपूर संच क्र.५,६,७,८ व ९	५ x ५००	१९९४.२७	
८	कोराडी संच क्र.८,९ व १०	३ x ६६०	१५५६.१४	
९	चंद्रपूर संच क्र.३ व ४	२ x २१०	१२८.१०	FGD संयंत्र उभारणी करिता उर्वरित आयुर्मान पडताळणी (RLA) अभ्यास पूर्ण झाला. मा. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाकडे सुधारित विस्तृत प्रकल्प अहवाल (DPR) मार्च २०२३ मध्ये मंजूरी करिता सादर केला होता. आयोगाची मंजूरी दि. ०५.०९.२०२३ रोजी प्राप्त झाली आहे. कामाचे आदेश दि. ०४.०३.२०२४ रोजी देण्यात आले. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: मे २०२५.
१०	खापरखेडा संच क्र.१ व २	२ x २१०	१२७.७९	

४. इलेक्ट्रोस्टॅटिक प्रीसिपिटेटर (ESP) अपग्रेडेशन:

पर्यावरणीय नियमानुसार उत्सर्जन पातळी पूर्ण करण्यासाठी ईएसपी रेट्रोफिटिंगचे काम हाती घेतले आहे. सदर बाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

	संचांचा तपशील	मे.वॅ.	प्रकल्पाची किंमत (रु कोटी)	सद्यस्थिती
१	खापरखेडा संच १ व २	२ x २१०	११९.१०	दि. १०.०५.२०२३ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन इंजिनिअरिंगची कामे सुरु आहेत. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: नोव्हेंबर २०२४
२	चंद्रपूर संच ५ व ६	२ x ५००	२५४.६०	दि. २५.०१.२०२३ रोजी कामाचा आदेश जारी केला. सध्या डिझाईन, इंजिनिअरिंग व पुरवठा इत्यादी कामे सुरु आहेत. पूर्णत्वाची अपेक्षित तारीख: जुलै २०२४

iv. महानिर्मिती नविकरणीय ऊर्जा प्रकल्प

प्रकल्प	नविकरणीय ऊर्जा प्रकल्प तपशील	क्षमता MW
१) प्रकल्प कार्यान्वित अ) EPC अंतर्गत	<ul style="list-style-type: none"> • ५ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प चंद्रपूर येथे कार्यान्वित झाले आहेत. • १२५ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प साक्री येथे कार्यान्वित झाले आहेत. • ५० मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प शिरसुफळ बारामती येथे कार्यान्वित झाले आहेत. • ५० मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प कौडगाव जि. धाराशीव येथे कार्यान्वित झाले आहेत. • २५ मेगावॉट क्षमतेकहा साक्री-२ प्रकल्प कार्यान्वित झाला आहे. 	२५५
ब) मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना अंतर्गत प्रकल्प कार्यान्वित	<p>राज्यातील शेतक-यांना त्यांच्या सोयीनुसार दिवसा विजेचा पुरवठा उपलब्ध व्हावा, तसेच हरित उर्जाचा वापर वाढवावा व कमी दारात वीज उपलब्ध व्हावी या दृष्टीकोनातून शासन निर्णय १४ जून २०१७ अन्वये राज्यात “मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना” सुरु करण्याचा निर्णय घेण्यात आला असून, महानिर्मितीने सदर योजना प्रभावीपणे राबविण्यास सुरुवात केली आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> • राळेगण सिध्दी व कोळंबी पथदर्शी प्रकल्प (एकूण ४ मे.वॉ) दि. २४.०८.२०१८ रोजी , प्रत्येकी २ मेगावॉट क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प राळेगण सिध्दी, जि. अहमदनगर व कोळंबी, जि. यवतमाळ येथे यशस्वीरित्या कार्यान्वित झाले आहेत. • गव्हाणकुंड, जि. अमरावती १६ मेगावॉट गव्हाणकुंड, जि. अमरावती येथील १६ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. १०.०२.२०२१ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • देगाव जि. धुळे ७ मेगावॉट देगाव जि. धुळे येथील ७ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २५.०६.२०२१ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • कोक जि. परभणी १० मेगावॉट कोक जि. परभणी येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २७.०५.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • मानवत जि. परभणी १० मेगावॉट मानवत जि. परभणी येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २७.०५.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • नारायण डोहा ता. जि. अहमदनगर २.८६ मेगावॉट नारायण डोहा ता. जि. अहमदनगर येथील २.८६ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०४.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • हड्डा जि. हिंगोली १० मेगावॉट हड्डा जि. हिंगोली येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०९.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • बेंडाळ जि. जालना १० मेगावॉट बेंडाळ जि. जालना येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. १७.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • रानी ऊंचेगाव , जि. जालना १० मेगावॉट रानी ऊंचेगाव जि. जालना येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. १७.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. 	१४८. ०२

	<ul style="list-style-type: none"> • गोरेगाव जि. हिंगोली १० मेगावॉट गोरेगाव जि. हिंगोली येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २२.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • पिंपरवाडी जि. नांदेड १० मेगावॉट पिंपरवाडी जि. नांदेड येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २४.०६.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • अराळी जि. धाराशीव १० मेगावॉट अराळी जि. धाराशीव येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ११.०७.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • पेडगाव जि. हिंगोली १० मेगावॉट पेडगाव जि. हिंगोली येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. १२.०७.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • नागलवाडी जि. वर्धा १० मेगावॉट नागलवाडी जि. वर्धा येथील १० मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २९.०७.२०२२ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • वाळेखिंडी जि. सांगली ३.३६ मेगावॉट वाळेखिंडी जि. सांगली येथील ३.३६ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०५.०५.२०२३ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • नागेवाडी जि. सांगली ४.२ मेगावॉट नागेवाडी जि. सांगली येथील ४.२ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०५.०५.२०२३ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • सोनगाव जि. सातारा ४.२ मेगावॉट सोनगाव जि. सातारा येथील ४.२ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. २६.०५.२०२३ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • कुंभोज जि. कोल्हापूर ४.४ मेगावॉट कुंभोज जि. कोल्हापूर येथील ४.४ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०५.०८.२०२३ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. • बोर्गी जि. सांगली २ मेगावॉट बोर्गी जि. सांगली येथील २ मेगावॉट क्षमतेचा सौर ऊर्जा प्रकल्प दि. ०२.०९.२०२३ रोजी कार्यान्वित झाला आहे. 	
<p>२) RE Bundling & RGO Phase-I (Planned २२३४ MW against १९५६ MW)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ऊर्जा मंत्रालय, भारत सरकारचे पत्र संदर्भ क्र. F.No. ०९/११/२०२१-RCM dtd. २६.०५.२०२२ नुसार २०२५-२०२६ पर्यंत औष्णिक ऊर्जेला अक्षय ऊर्जासह बदलण्यासाठी मार्गक्रम जाहीर केले आहे. • त्यानुसार, महानिर्मिती कंपनीला १६९२ मेगावॉट क्षमतेचे लक्ष देण्यात आले आहे. • संपूर्ण महाराष्ट्रात टप्पा -१ - ६०० मेगावॉट EPC + जमीन आधारित सौर प्रकल्पाच्या विकासासाठी ११.१०.२०२३ रोजी निविदा प्रकाशित करण्यात आली आहे. • उर्वरित प्रकल्पांची कमतरता फेज-II बंडलिंगमध्ये सामावून घेतली जाईल. <p>१) ईपीसी अंतर्गत प्रकल्प (१६२ मेगावॉट) साक्री-१ (२५ मेगावॉट)</p>	<p>२२३४</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • महानिर्मितीने साक्री-१ येथे २५ मेगावॉट सौर ऊर्जा प्रकल्पाच्या विकासासाठी दिनांक १७.१२.२०२० रोजी गोदरेज आणि बॉयस कंपनी लि. यांना इरादा पत्र दिले आहे व २०.०९.२०२१ रोजी करारावर स्वाक्षरी केली आहे. • २५ मेगावॉट साक्री-१ प्रकल्प कार्यान्वित करणे प्रगतीपथावर आहे आणि जुलै २०२४ पर्यंत कार्यान्वित होणे अपेक्षित आहे. <p>लातूर (६० मेगावॉट)</p> <ul style="list-style-type: none"> • महानिर्मितीने लातूर येथे ६० मेगावॉट सौर ऊर्जा प्रकल्पाच्या विकासासाठी दिनांक १८.१२.२०२० रोजी गोदरेज आणि बॉयस कंपनी लि. यांना इरादा पत्र दिले आहे. • दिनांक २४.०३.२०२१ रोजी जमीन सुपूर्द केली आहे आणि २०.०९.२०२१ रोजी करारावर स्वाक्षरी केली आहे . अभियांत्रिकी डिझाइनचे काम प्रगतीपथावर आहे. टोपोग्राफी आणि जिओटेक सर्वेक्षण पूर्ण झाले आहे. • सध्या स्थानिक ग्रामस्थांच्या विरोधामुळे लातूरच्या ६० मेगावॉट प्रकल्पाचे काम रखडले आहे. जुन्या परळी टीपीएस जमिनीवर जागा बदलण्याचा विचार सुरु आहे. शिफारशीसाठी समिती स्थापन करण्यात आली आहे. समितीचा अहवाल मंजुरीच्या टप्प्यात आहे. <p>औष्णिक विद्युत केंद्राच्या जागेवरील (५२ मेगावॉट)</p> <ul style="list-style-type: none"> • महानिर्मितीने Svaryu Energy Ltd. मुंबई (पूर्वीचे Refex Enegy Ltd.) यांना दिनांक १८.१२.२०२० रोजी नाशिक, परळी, कोराडी TPS आणि साक्री सौर ऊर्जा केंद्राच्या जमिनीवर ५२ मेगावॉट सौर ऊर्जा प्रकल्पाच्या विकासासाठी इरादा पत्र दिले आहे. • ५२ मेगावॉट TPS जमीन प्रकल्पासाठी प्रकल्प अंमलबजावणी प्रगतीपथावर आहे आणि ३०.०७. २०२४ पर्यंत पूर्ण होण्याची अपेक्षा आहे. <p>२) सौर ऊर्जा प्रकल्प ३९० मेगावॉट क्षमता -</p> <p>यवतमाळ (७५ मेगावॉट), वाशिम-१ (१३० मेगावॉट), वाशिम-२ (४० मेगावॉट, कचराळा (१४५ मेगावॉट)</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाशिम आणि यवतमाळ जिल्ह्यांतील सर्व जमिनीसाठी जमीन ताब्यात घेण्याचे अंतिम आदेश प्राप्त झाले. • वाशीम आणि यवतमाळ (पिंपरी इजारा व्यतिरिक्त) अंतर्गत प्रकल्प जमिनीचे JMR, सीमा दगड निश्चिती आणि सीमांकन पूर्ण झाले आहे. • मुख्य अभियंता (C-I) यांनी वाशिम जिल्ह्यातील दुधखेडा, कंझारा, पारडी टाकोमार जमिनीसाठी कुंपण घालण्याच्या कामासाठी कार्यदिश दिले आहेत आणि जागेवर कुंपण घालण्याचे काम सुरु आहे. • माननीय मंडळाने २ टप्प्यांत निविदा प्रसिद्ध करण्यास मान्यता दिली आहे (टप्पा I- २४५ MW- १३० MW वाशिम I, ४० MW वाशिम-II, ७५ MW यवतमाळ. आणि टप्पा -II: १४५ MW- कचराळा, चंद्रपूर). ५० मेगावॉट यवतमाळ आणि ४० मेगावॉट वाशिम-२ च्या निविदा दिनांक ११.०३.२०२४ रोजी प्रसिद्ध झाल्या आहेत. • कचराळा १४५ मेगावॉट- जमीन JMR काम प्रगतीपथावर आहे आणि कुंपण कामाची निविदा सिव्हिल-I द्वारे प्रकाशित केली जाईल. <p>३) महानिर्मिती ची जमीन (पारस व लखमापूर -१२७ मेगावॉट)</p> <p>पारस (६२ मेगावॉट):</p> <ul style="list-style-type: none"> • M/s. जेनसोल इंजी. यांना दि. १९.१०.२०२३ रोजी इरादा पत्र दिला आहे. • जमीन M/s. जेनसोल इंजी. यांना दिनांक १५.११.२०२३ रोजी हस्तांतरित केली आहे. • अभियांत्रिकी डिझाइनचे काम प्रगतीपथावर आहे. • ईपीसी करार २२.०२.२०२४ रोजी स्वाक्षरी करण्यात आला आहे
--	--

	<p>लखमापूर -६५ मेगावॉट:</p> <ul style="list-style-type: none"> हा प्रकल्प आरई-बंडलिंग योजनेअंतर्गत ईपीसी तत्वावर विकसित करण्याचे नियोजित आहे आणि या प्रकल्पातून निर्माण होणारी वीज चंद्रपूर युनिट क्र. ३-७ सोबत एकत्रित केली जाईल. बी.आर. १५.१२.२०२३ रोजी मंजूर झाला आहे. ग्रिड कनेक्टिव्हिटीसाठी अर्ज प्रक्रियेत आहे. <p>४) दोंडाईचा सौर पार्क (२५ मेगावॉट):</p> <ul style="list-style-type: none"> दोंडाईचा सोलर पार्क येथे मोड -८ (UMREPP) अंतर्गत २५० मेगावॉटचा सौर प्रकल्प विकसित करण्याचे प्रस्तावित आहे. अलीकडे, दि. ०४.०७.२०२३ रोजी MNRE ला विनंती पत्र पाठवलेले आहे (MNRE कडे प्रस्ताव विचाराधीन आहे.) MNRE ने दिनांक १८.०९.२०२३ रोजी पुष्टीकरणाची विनंती केली आहे की MSETCL मोड बदलण्यासाठी बाह्य पॉवर इव्हॅक्युएशनसाठी CFA चा दावा करणार नाही आणि महाजेनकोने १२.१०.२०२३ रोजी याची पुष्टी केली आहे. MNRE ने दिनांक ०५.१२.२०२३ च्या पत्राद्वारे मोड ८ (UMREPP) अंतर्गत २५० MW दोंडाईचा सोलर पार्कला मान्यता दिली आहे आणि EPC कंत्राटदाराच्या निवडीसाठी निविदा काढण्यासाठी आणि यशस्वी बिडरला काम देण्यासाठी ०४.०६.२०२४ पर्यंत मुदतवाढ दिली आहे. हा टप्पा गाठल्यावर, आणखी १५ महिन्यांची मुदतवाढ दिली जाईल. या प्रकल्पातून निर्माण होणारी वीज, ऊर्जा मंत्रालयाच्या आरई-बंडलिंग योजनेअंतर्गत वापरली जाईल. <p>५) तरंगता सौर ऊर्जा प्रकल्प (टप्पा-१) इरई धरण (१०५ मेगावॉट):</p> <ul style="list-style-type: none"> दिनांक १७.०६.२०२२ रोजी निविदा प्रकाशित झाली . वाटाघाटीनंतर मे. SJVN ग्रीन एनर्जी लि.ने न्यूनतम बोलीदाराने रु. ३.८४/ kWh चे सुधारित दर सादर केले आहेत. वीज खरेदीसाठी महावितरणची संमती न मिळाल्याने निविदा रद्द करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे. रद्द केल्यानंतर, महसुलाच्या वाट्यावरील SJVN द्वारे EPC मोडवर प्रकल्प विकासाचे नियोजन केले आहे. तयार होणारी वीज बंडलिंगसाठी वापरण्यात येईल. MSEDCL कडून वीज खरेदीसाठी संमती न मिळाल्यामुळे, RE बंडलिंगसाठी SJVNL सोबत महसूल वाटणीच्या आधारावर SPD ची निवड पुनर्निविदा करण्याचा किंवा EPC प्रकल्प विकसित करण्याचा प्रस्ताव आहे. <p>६) बोलीदारच्या जमिनीवर EPC (टप्पा-१ व २) - १२०० मेगावॉट:</p> <ul style="list-style-type: none"> RE-बंडलिंग योजनेअंतर्गत महाराष्ट्रात विविध ठिकाणी ६०० MW (AC) सौर ऊर्जा प्रकल्पांच्या विकासासाठी जमिनीसह EPC पॅकेजसाठी निविदा मागवण्याची जाहिरात (NIT) दि. ११.१०.२०२३ रोजी प्रकाशित झाले आहे. प्रत्येकी १०० मेगावॉटसाठी ३ निवडक बोलीदारांना LoI जारी केला आहे. दिनांक २९.११.२०२३ रोजी, MSPGCL साठी RE बंडलिंग योजनेअंतर्गत विचारात घेण्यासाठी सह-स्थित नसलेल्या RE पॉवर प्लांटसाठी GoM च्या मान्यतेसाठी GoM ला पत्र पाठवले आहे. दिनांक ११.०३.२०२४ रोजी ६०० MW, टप्पा-II साठी निविदा प्रकाशित करण्यात आली आहे. 	
३)“मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना ”	<p>अ) टप्पा-१ विदर्भ, मराठवाडा, पश्चिम महाराष्ट्र, उत्तर महाराष्ट्र</p> <ul style="list-style-type: none"> महानिर्मिती कंपनीतर्फे M/s. Waaree Energies Limited यांना १८४ मेगावॉट क्षमतेचा प्रकल्प उभारण्याकरिता इरादा पत्र , दि. १८.०१.२०२०. रोजी निर्गमित केले आहे. दिनांक १२.०२.२०२४ रोजी, M/s. Waaree Energies Limited ने प्रकल्प रद्द करण्याची विनंती केली आहे. पत्र दि. १२.०२.२०२४ अन्वये, M/s. Waaree Energies Limited ने विविध उपक्रमांसाठी 	१८४

	<p>१५ कोटी खर्च केल्याचा दावा केला आहे. त्यानुसार समितीची स्थापना करण्यात आली असून MSKVY अंतर्गत १८४ मेगावॉट चे प्रकल्प रद्द करण्यासाठी दि. ०३.०४.२०२४ रोजी समितीची बैठक घेण्यात आली.</p> <p>ब) टप्पा-२ अ (१७९ मेगावॉट पैकी २१.०२ मेगावॉट कार्यान्वित) विविध जिल्ह्यामध्ये सौर ऊर्जा प्रकल्प :</p> <ul style="list-style-type: none"> महावितरण कंपनीने १३५० मेगावॉट क्षमतेचे प्रकाशित केलेल्या निविदेत महानिर्मिती कंपनीने त्यांच्या ताब्यात असलेल्या जिल्हानिहाय जमिनी करिता निविदे मध्ये भाग घेतला आहे. महावितरण कंपनीने दि. १२.०६.२०२०. रोजी महानिर्मिती कंपनीला विविध जिल्ह्यात १७९ मेगावॉट क्षमतेच्या प्रकल्पाकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. M/s. EESL यांनी १७९ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प विकसित करण्यासाठी वीज दर रु. ३.११/युनिट असे सादर केले आहे. महानिर्मितीच्या ताब्यातील जमिनीवर प्रकल्पाचे पायाभूत सुविधा व वीज निष्कासन करण्याचे व्यवस्था M/s. EESL यांच्या तर्फे करण्यात येणार आहे. महानिर्मिती कंपनीने दि. ०२.०९.२०२०. रोजी M/s. EESL यांना १७९ मेगावॉट क्षमतेचे प्रकल्प विकसित करण्याकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. महानिर्मिती कंपनीचे दि. १८.०९.२०२० रोजी M/s. EESL यांच्यासोबत वीज दर रु. ३.११/kWh करिता वीज खरेदी करार (PPA) झाला आहे. महानिर्मिती कंपनीचे दि. ३०.०९.२०२० रोजी महावितरण कंपनी सोबत वीज दर रु. ३.३०/kWh करिता (वीज खरेदी करार) PPA झाला आहे. महानिर्मिती कंपनीतर्फे M/s. EESL यांना १५५ मेगावॉट क्षमतेच्या सौर प्रकल्पासाठी जमीन (३८ जागा) हस्तांतरण झाले आहे व उर्वरित क्षमतेच्या प्रकल्पांच्या जमीन हस्तांतरण करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे. १६.१ मेगावॉट (दरी- कन्नूर, जि. सांगली येथे ६.१ मेगावॉट आणि सोनगाव येथे ५ मेगावॉट आणि सांभोरा येथे ५ मेगावॉट, जिल्हा- अमरावती येथे सुरु केलेले काम आगाऊ टप्प्यात आहे. <p>क) टप्पा-२-ब उत्तर महाराष्ट्र व पश्चिम महाराष्ट्र-अ</p> <ul style="list-style-type: none"> दि. २७.०९.२०१९. रोजी , महावितरण कंपनीने M/s. EESL यांनी उत्तर महाराष्ट्र (५० मेगावॉट) व पश्चिम महाराष्ट्र-A (५० मेगावॉट) असे एकूण १०० मेगावॉट क्षमतेच्या प्रकल्पासाठी सादर केलेले वीजदर रु. ३.११/kWh करिता संमती दर्शवली आहे. दि. २०.०१.२०२०. रोजी, महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) कडे वीज दर मान्यतेकरिता याचिका दाखल केली. तसेच महाराष्ट्र वीज नियामक आयोगाने त्यांचे (MERC) आदेश क्र. १० / २०२० दि. २१.०५.२०२०. नुसार M/s. EESL यांनी सादर केलेले वीजदर रु. ३.११/kWh करिता मान्यता दिली आहे. महानिर्मिती कंपनीने दि. १०.०८.२०२०. रोजी M/s. EESL यांना १०० मेगावॉट क्षमतेचा प्रकल्प विकसित करण्याकरिता इरादा पत्र निर्गमित केले आहे. वीज विक्री करार (PSA) महानिर्मिती व महावितरण मध्ये दि. १०.०८.२०२१. रोजी व वीज खरेदी करार (PPA) महानिर्मिती व M/s. EESL मध्ये दि. ०३.०९.२०२१. रोजी झाला आहे. महानिर्मितीचे ठराव क्र. BR MSPGCL/BM२१७/Item २१७.७ दि. १०.०४.२०२३. नुसार M/s. EESL यांचे इरादा पत्र रद्द करून नव्याने M/s. MAHAPREIT महात्मा फुले नविनीकरणीय ऊर्जा व पायाभूत प्रौद्योगिकी मर्यादित) यांना इरादा पत्र दि. २८.०४.२०२३. रोजी जारी केले आहे. महाराष्ट्र वीज नियामक आयोगाकडे (MERC) यासाठी दि. ०५.०७.२०२३ रोजी याचिका दाखल करण्यात आली आहे. याची पहिली सुनावणी दि. ०८.०९.२०२३ रोजी झाली आहे व दुसरी सुनावणी दि. १९.१२.२०२३ रोजी झाली आहे व पुढील सुनावणी दि. १७.०५.२०२४ 	<p>१५७. ९८</p> <p>१००</p>
--	---	-------------------------------

	<p>रोजी आहे.</p> <p>ड) स्वारस्य निविदा (EOI)</p> <ul style="list-style-type: none"> महाराष्ट्रातील सहा प्रदेशात ६०० मेगावॉट संचयी क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारण्यासाठी स्वारस्य निविदा (EOI) दि. २९.०८.२०२२. रोजी प्रकाशित करण्यात आली आहे. M/s. Ellume यांनी सादर केलेले वीज दर रु. २.९७/kWh करीता त्यांना १०० मेगावॉट क्षमतेच्या सौर प्रकल्पाकरीता इरादा पत्र दि. ११.०४.२०२३. रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे. महानिर्मितीने प्राप्त वीज दर रु. २.९७/kWh करीता महाराष्ट्र वीज नियामक आयोग (MERC) यांच्या दि. ०९.०५.२०२३. रोजी याचिका दाखल केली आहे. याची सुनावणी दि. ०३.११.२०२३ रोजी झाली आहे. MERC ने १०० मेगावॉटचे प्रकल्पांचे कार्यादेश देण्यास मान्यता दिली आहे. M/s. Ellume यांना १०० मेगावॉट साठी दि. १३.०३.२०२४ रोजी इरादा पत्र जारी केले आहे. उर्वरित ४०० मेगावॉट साठी टप्प्या टप्प्याने इरादा पत्र देण्याचे नियोजित आहे. 	५००
<p>४) सौर ऊर्जेचा वापर करून २०Nm^३/Hr ग्रीन हायड्रोजन निर्मिती</p>	<ul style="list-style-type: none"> भुसावळ औष्णिक विद्युत केंद्र येथे ५०० kW सौर ऊर्जेचा वापर करून २०Nm^३ /Hr ग्रीन हायड्रोजन निर्मिती करण्याकरिता दि. २८.०७.२०२२ निविदा प्रकाशित करण्यात आली असून ०४.११.२०२२ रोजी तांत्रिक व वाणिज्यक निविदा उघडण्यात आली आणि १३.१२.२०२२ रोजी किमतीची बोली उघडण्यात आली. महानिर्मिती ने मे. ओझोन रिसर्च अँड ॲप्लिकेशन इंडिया (ORAIPL) यांना दि. ०९.०६.२०२३ रोजी भुसावळ येथे २०Nm^३/Hr ग्रीन हायड्रोजन प्रकल्पाच्या विकासासाठी इरादा पत्र दिले आहे. दि.१८.०८.२०२३ रोजी बैठकीची सुरुवात झाली. दि. २६.१०.२०२३ रोजी काही हायड्रोजन सामग्रीची तपासणी केली आहे व दि. ३१.१०.२०२३ रोजी करार झाला आहे. 	०.५

महाराष्ट्र राज्य वीज पारेषण कंपनी मर्यादित

(१) कंपनीची माहिती

महापारेषणच्या कार्याचा परिचय:

महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी लि. (संक्षिप्त नाव: महापारेषण, Mahatransco किंवा M.S.E.T.C.L) ही संपूर्णपणे महाराष्ट्र शासनाच्या मालकीची, सार्वजनिक क्षेत्रातील कंपनी आहे. पूर्वाश्रमीच्या “महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ” या संस्थेची पुनर्रचना झाल्यानंतर जून २००५ मध्ये महापारेषण कंपनी अस्तित्वात आली. वीज निर्मिती केंद्रापासून वितरण केंद्रापर्यंत वीज पारेषित करण्याची म्हणजेच विजेचे वहन करण्याची जबाबदारी महापारेषण कंपनीवर आहे. कमीत-कमी वीज हानी होईल याची काळजी घेत सुरळीत व अखंडीत वीज वहन करण्यासाठी आवश्यक त्या उपाययोजना करण्याचे कार्य महापारेषण कंपनी करीत आहे.

यासाठी महापारेषण कंपनीने राज्यात सर्वव्यापक अशी पारेषण यंत्रणा उभारली आहे. यामध्ये विविध स्तराच्या वीज वाहिन्या व मनोरे तसेच विविध स्तराच्या उपकेंद्रांचा समावेश आहे. उभारण्यात आलेल्या वाहिन्या व उपकेंद्रांचे संचलन व सुव्यवस्था राखणे इत्यादी कामांचाही समावेश महापारेषणच्या कार्यात होतो.

वरील बाबींचा विचार केल्यास संपूर्ण देशात महापारेषण ही पारेषण सेवा देणारी सर्वात मोठी राज्य पारेषण कंपनी ठरली आहे. मार्च, २०२४ अखेरपर्यंत महापारेषण कंपनीमध्ये एकूण ५१,५१८ सर्किट किलो मिटर्स लांबीच्या वीज वाहिन्या कार्यरत आहेत. तसेच कंपनीच्या अति उच्चदाब क्षमतेच्या वीज उपकेंद्रांची संख्या ७४२ असून त्यांची एकूण परावर्तन क्षमता १,३८,५९८ एम.व्ही.ए. एवढी आहे.

राज्य पारेषण उपक्रमाची कार्ये:

भारतीय विद्युत कायदा २००३ च्या कलम ३१ मधील तरतुदीस अनुसरून, राज्य शासनाने महापारेषण कंपनीस राज्य पारेषण उपक्रम (State Transmission Utility) म्हणून सूचित केले आहे. राज्य पारेषण उपक्रमाची प्रमुख कार्ये खालील प्रमाणे आहेत.

अ) राज्यांतर्गत पारेषण प्रणालीद्वारे वीजेचे वहन करणे;

ब) राज्यांतर्गत पारेषण प्रणालीशी संबंधित नियोजन व समन्वयाची खालील घटकांशी संबंधित सर्व कार्ये पार पाडणे.

(१) केंद्रीय पारेषण उपक्रम

(२) राज्य शासन

(३) निर्मिती कंपनी

(४) प्रादेशिक उर्जा समित्या

(५) प्राधिकरणे

(६) पारेषण परवानाधारक

(७) या संदर्भात राज्य शासनाने अधिसूचित केलेली इतर कोणतीही व्यक्ती

क) राज्यांतर्गत वीज निर्मिती कंपनीपासून वीज भार केंद्रांपर्यंत सुरळीत व अखंडीत वीज पारेषणासाठी कार्यक्षम, समन्वयित आणि किफायतशीर पारेषण प्रणालीची उभारणी सुनिश्चित करणे.

ड) वीज ग्राहक, पारेषण परवानाधारक किंवा वीज निर्मिती कंपनीस पारेषण प्रणालीचा वापर करण्यासाठी भेदभावरहित मुक्त प्रवेश (Open Access) प्रदान करणे.

राज्य पारेषण उपक्रम पंचवार्षिक आराखडा (सन २०२२-२३ ते २०२६-२७): राज्य पारेषण उपक्रमाने सन २०२२-२३ ते २०२६-२७ या काळात महापारेषण कंपनीतर्फे उभारणी करण्यासाठी नियोजलेल्या पारेषण प्रणालीचा वर्ष-निहाय गोषवारा खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	तपशील	२०२२-२३ (प्रत्यक्ष)	२०२३-२४	२०२४-२५	२०२५-२६	२०२६-२७	एकूण
१	नविन उपकेंद्र उभारणी (संख्या)	२१	२६	२५	१६	८	९६
२	नविन वाहिनी उभारणी (स.कि.मी)	३३७३	२१६४	२१८५	९१९	७५१	९३९१
३	परावर्तन क्षमता वाढ (एम.व्ही.ए)	८०१५	९०२०	१५६३०	५४००	१५००	३९५६५
४	रिअॅक्टर (एम.व्ही.ए.आर)	९७५	९४५	१२५	०	०	२०४५
५	कॅपॅसिटर (एम.व्ही.ए.आर.)	६७५	९४५	०	०	०	१६२०
६	भांडवली खर्च (रु. कोटी)	६१६२	६२४०	७४३१	२८१५	१०४५	२३६९३

(*) यात संलग्न वाहिन्या उभारणे, जोड वाहिन्या उभारणे, दुसरे परिपथ उभारणी, वाहिन्या एच.टी.एल.एस. तारेने पुनर्स्थित करणे व ११० के.व्ही. वाहिनीचे १३२ के.व्ही. वाहिनीत रुपांतरण करणे या कामांचा समावेश आहे.

(**) यात नविन उपकेंद्रांमुळे स्थापित क्षमतेचे वाढ करणे, कमी क्षमतेची रोहित्रे जादा क्षमतेच्या रोहित्रांनी बदलणे व अतिरिक्त रोहित्रे उभारणे या कामांचा समावेश आहे.

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित

- (१) कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये
- (२) कंपनीची माहिती
- (३) भाननियमनाबाबतची टिप्पणी
- (४) कृषिपंप ऊर्जाकरण
- (५) सुधारित वितरण क्षेत्र योजना (RDSS)
- (६) मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना
- (७) निरंतर वीज योजना
- (८) जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ अंतर्गत महावितरण कंपनीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजना
 - (अ) आदिवासी उप योजना (जिल्हास्तर)
 - (ब) आदिवासी उप योजना (विशेष कृती कार्यक्रम)
 - (क) विशेष घटक योजना (जिल्हास्तर)
- (९) इलेक्ट्रीक व्हेईकल चार्जिंग स्टेशन
- (१०) कंपनीमार्फत ग्राहकांना वीजपुरवठ्याकरिता उभारण्यात येणाऱ्या पायाभूत सुविधा
- (११) महाराष्ट्र शासनाने विविध विद्युत ग्राहकांसाठी दिलेल्या इतर सवलती

१. महावितरण कंपनीची कार्ये व कर्तव्ये:

- (अ) कंपनी मुख्यतः वीज वितरणाच्या व्यवसायामध्ये असेल आणि त्यानुसार वितरण व्यवसायासाठी आवश्यक असणारी महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाच्या (बोर्ड) च्या मालमत्ता, मालमत्तेसंबंधी हितसंबंध, हक्क आणि दायित्वे निहित असेल, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या भाग बारावा (बोर्डाची मान्यता) (आणि त्या अंतर्गत अधिसूचित हस्तांतरण योजना) च्या तरतुदीनुसार मंडळाची मान्यता घेण्याचा महाराष्ट्र सरकारचा निर्णय आणि यासंदर्भातील ठराव, परिपत्रके, अध्यादेश व अधिसूचना आणि कंपनी पुढील निर्णय घेईल आणि कंपनी, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४ च्या तरतुदीनुसार वितरण परवानाधारक म्हणून काम करेल.
- (ब) उपपारिषण, वितरण, पुरवठ्याची तरतूद, पुरवठा, वहन, खरेदी, विक्री, आयात, निर्यात व विजेचा व्यापार करणे, विद्युत नियामक आयोगाच्या निर्देशानुसार वितरणात खुल्या प्रवेशाचा परिचय करून देणे.
- (क) वीजेच्या वितरणाच्या प्रयोजनार्थ प्रकल्प सहयोगी लाईन्स आणि त्यांच्याशी संबंधित सर्व गोष्टी संपादित करणे, स्थापन करणे, बांधणे, हाती घेणे, उभारणे, मांडणे, त्यांचा उपयोग करणे, कार्यान्वित करणे, व्यवस्थापन करणे, भाड्याने तसेच भाडेपट्ट्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, त्यांचे परिवर्तन करणे, फेरफार करणे, नूतनीकरण करणे, आधुनिकीकरण करणे, त्यासंबंधात काम करणे व वापर करणे, त्यात उपकेंद्रे, नागरी बांधकाम वितरण केंद्रे, केबल्स, तारा (वायर्स), तारमार्ग (लाईन्स) संचायक (अक्युमुलेटर) संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर) उपकरण, सामुग्री व विजेचे उत्पादन, निर्मिती, वापर साठवण, मोजणी व वितरण लाईन्स (एलटी अँड एचटी ११/ २२/ ३३केव्ही) समावेश होतो.
- (ड) विद्युतशक्ती (इलेक्ट्रिकपॉवर) यांची खरेदी, आयात, निर्यात व्यवसाय किंवा त्यातील अन्य देवघेव यांचे कामकाज पुढे चालू ठेवणे आणि इलेक्ट्रिक उपकेंद्रे, असोशिएट्स, लाईन्स (एल टीअँड एचटी ११/ २२/ ३३केव्ही) यांचे कार्यचालन व परीक्षण आणि (इलेक्ट्रिक पॉवर). विद्युत विजेचा वापर, साठवण व मागणी तसेच वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या संबंधितांच्या कार्यक्रमांमध्ये सहकार्य करणे व सल्ला देणे.
- (इ) उच्चव्होल्टेजच्या (हायव्होल्टेज) (११ /२२ / ३३केव्ही) आणि कमी व्होल्टेजच्या तारांमार्फत आणि सहयोगी उपकेंद्रांमार्फत इलेक्ट्रिक डिस्ट्रिब्युशन लाईन्स आणि किंवा नेटवर्क उभारणे, स्थापन करणे, बांधकाम करणे, ते स्वीकारणे, उभारणे, मांडणे, उपयोगात आणणे, चालवणे, व्यवस्थापन करणे, ते भाड्याने देणे, भाडेपट्ट्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, ते परावर्धित करणे, त्यात फेर करणे, त्याचे नूतनीकरण करणे, त्यांचे आधुनिकीकरण करणे, त्यासंबंधात काम करणे व त्याचा वापर करणे आणि त्यात महाराष्ट्र राज्य व अन्यत्र कुठेही असलेले वितरण केंद्रांसह सहयोगी उपकेंद्रे केबल्स, तारा (वायर्स), संचायक (अक्युमुलेटर), संयंत्रे, चलित्र (मीटर्स), मापी (मीटर्स), उपकरणे, सामुग्री संगणक व अँसिलरी वितरण सेवांशी संबंधित असणारी सामग्री, विद्युत ऊर्जेचा पुरवठा, स्काडा आणि एएमआर सिस्टीम टेलिकम्युनिकेशन आणि टेलिमिटरिंग उपकरणे यांचा समावेश होता. इतरांकरिता व इतरांच्या वतीने हायव्होल्टेज (११/ २२/ ३३केव्ही) आणि लोव्होल्टेज लाईन्स आणि लोव्होल्टेज लाईन्स आणि संलग्न उपकेंद्रे, उपकरणे, साधने, केबल्स, वायर्स यांची उभारणी, कार्याचलन, परीक्षण, व्यवस्थापन हाती घेणे.

२. कं॒पनीची॑ माहिती:-

वीज वाहिनीतील तुट कमी करण्यासाठी मराविविकेम मध्ये एप्रिल २००३ पासून महावितरण कंपनीकडून कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. या सुधारणा कार्यक्रमांतर्गत विविध उपक्रम सुरु करण्यात आले.

(१) ऊर्जा लेखांकन :- परिमंडळ, मंडळ, विभागीय आणि वाहिनी स्तरावर ऊर्जा लेखांकन करून त्याचा मासिक आढावा घेण्यात येतो.

(२) तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी अन्य विभागांतर्गत तसेच क्षेत्रिय कार्यालयातर्फे खालील उपाय योजना करण्यात येत आहे.

वितरण प्रणाली सुधारणेसाठी पायाभूत सुविधा वाढवून तांत्रिक हानी कमी करण्यासाठी खालील कामे नियोजित आहेत :-

- (अ) नवीन उप केंद्रांची उभारणी
- (ब) अस्तित्वातील उप केंद्राची क्षमता वाढविणे (Augmentation)
- (क) नवीन उच्च दाब वीज वाहिन्या
- (ड) नवीन लघु दाब वीज वाहिन्या
- (इ) नवीन रोहित्रे

वरील सर्व बाबींमुळे वितरण जाळे सशक्त होऊन तांत्रिक हानी कमी होण्यास मदत होणार आहे.

(३) वाणिज्यिक हानी कमी करण्यासाठी खालील उपाय योजिले आहेत :-

महावितरणमध्ये Centralized Billing पद्धतीची अंमलबजावणी.

वाणिज्यिक नुकसान कमी करण्यासाठी घरगुती, वाणिज्यिक व औद्योगिक (RCI) ग्राहकांची Billing efficiency वाढविण्याचे प्रयत्न करण्यात येत आहे.

त्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञावर आधारित स्वयंचलित मीटर वाचन (ए एमआर), कॉमन मीटर रिडींग इस्ट्रमेंट (CMRI) आर.एफ. (रेडिओ फ्रिक्वेन्सी), आय. आर (इन्फ्रा रेड) मीटर व फोटो मीटर रिडींग याचा वापर करण्यात येत आहे.

मोबाईल ॲपद्वारे मीटर रिडींगची संकल्पना राबविण्यात येत आहे.

राज्यातील वीज चोरीला आळा घालण्यासाठी महावितरण कंपनीतर्फे विविध उपाय योजना राबविल्या जातात. त्याचा तपशील पुढील प्रमाणे आहे:-

राज्यात आज रोजी एकूण कायमस्वरूपी ४३ फिरते पथक आपाआपल्या कार्यक्षेत्रात नियमितपणे विद्युत संचाची तपासणी करून विद्युत संचातील अनियमितता व वीज चोरीचे प्रकार शोधून काढण्यासाठी कार्यरत आहे.

प्रविभागीय/विभागीय/उप विभागीय पातळीवर ऊर्जा लेखांकन करण्यात येते, निर्धारित वीज गळतीपेक्षा जास्त गळती असल्याचे आढळून आल्यास संबंधित विभागात लक्ष केंद्रित करून वीज गळती कमी करण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे.

(४) वितरण हानीची सध्यः स्थिती खालीलप्रमाणे आहे:-

वर्ष	% वितरण हानी	तांत्रिक व वाणिज्यिक हानी
वर्ष	% वितरण हानी	% तांत्रिक व वाणिज्यिक हानी
२०१५-१६	१४.५१	१८.७९
२०१६-१७	१४.६८	१८.८८
२०१७-१८	१३.९०	१७.४१
२०१८-१९	१३.६३	१६.९४
२०१९-२०	१५.९१	२१.३२
२०२०-२१	१५.२९	२०.७३
२०२१-२२	१४.७४	१५.४९
२०२२-२३	१४.५६	१५.९८
२०२३-२४	१५.८०	१९.३२

३.भार व्यवस्थापन:-

महावितरण कंपनीने विविध वीज निर्मिती कंपन्यांसोबत दिर्घकालीन वीज खरेदी करार केलेले असल्यामुळे वीजेची पुरेशी उपलब्धता झाल्याने राज्यात माहे मार्च २०१६ पासून भारनियमन रद्द करण्यात आलेले आहे. परंतु आणीबाणीच्या परिस्थितीमध्ये वीजेची मागणी व उपलब्धता यामध्ये तफावत निर्माण झाल्यास वीज प्रणालीच्या सुरक्षिततेसाठी तात्पुरत्या स्वरूपाचे भारनियमन करण्यात येते. तसेच फक्त स्थानिक पातळीवर अचानक काही तांत्रिक अडचणी उद्भवल्यास आवश्यकतेनुसार तात्पुरत्या भारनियमनाचे नियोजन करून ग्राहकांना सुरळीतपणे विद्युत पुरवठा केला जातो.

सन २०२३-२४ मध्ये महावितरणची सरासरी कमाल मागणी २३१०५ मे.वॅ. एवढी होती व वीजेची सरासरी उपलब्धता २३८११ मे.वॅ. एवढी होती. सध्या राज्यात वीजेची उच्चतम मागणी २२५०० ते २३००० मे.वॅ. दरम्यान असून ती पूर्ण करण्यात येत आहे.

- राज्यातील सर्व अकृषक वाहिन्या भारनियमनमुक्त केल्या आहेत.
- स्वतंत्र वाहिन्यांवरील उपसा जलसिंचन योजनांना १६ तास ३ फेज वीज उपलब्धता (आठवडयातून एक दिवस साप्ताहिक सुट्टीसह) देण्यात येत आहे.
- वीज भार व्यवस्थापन करण्यासाठी तसेच कृषी पंपांसाठी आवश्यक असलेला विद्युत पुरवठा लक्षात घेऊन मा. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाच्या निर्देशानुसार संपुर्ण राज्यात कृषी वाहिन्यांवरील ग्राहकांना रात्रीच्या काळात ८ तास किंवा दिवसा ८ तास थ्री फेज वीजेची उपलब्धता चक्राकार पध्दतीने देण्यात येते. त्यानुसार, सद्यस्थितीत एकूण कृषी भारापैकी सर्वसाधारणपणे ५०% भार असलेल्या कृषी वाहिन्यांवर दिवसा ८ तास व उर्वरीत सुमारे ५०% भार असलेल्या कृषी वाहिन्यांवर रात्री ८ तास अशी वीजेची उपलब्धता चक्राकार पध्दतीने देण्यात येत आहे.

४. कृषिपंप ऊर्जाकरण:

महावितरण कंपनीमध्ये कृषी ऊर्जाकरणाची स्थिती खालीलप्रमाणे आहे.

मागील ३ वर्षात महावितरण कंपनीमार्फत देण्यात आलेल्या कृषिपंप वीज जोडण्या खालीलप्रमाणे -

अ.क्र.	वर्ष	दिलेल्या कृषिपंप वीज जोडण्या
१	२०२१-२२	१,४५,८६७
२	२०२२-२३	१,७०,२६३
३	२०२३-२४	१,१२,९४२
एकूण		४,२९,०७२

५. सुधारीत वितरण क्षेत्र योजना (RDSS)

केंद्रशासनाद्वारे राज्यातील शासकीय वीजवितरण कंपन्यांना त्यांची कार्यरत कार्यक्षमता व आर्थिक स्थिरता सुधारण्याकरिता आर्थिक मदत देण्याकरिता सुधारित वितरण क्षेत्र योजना (RDSS) दि. २०.०७.२०२१ रोजीच्या कार्यलयीन ज्ञापनाद्वारे जाहीर केली आहे.

योजनेची उद्दिष्टे

- वीज ग्राहकांना दर्जेदार, विश्वासार्ह व वाजवी किंमतीचा वीज पुरवठा
- वर्ष २४-२५ पर्यंत AT&C Loss (तांत्रिक व वाणिज्यिकहानी) १२-१५% पर्यंत कमी करणे
- वर्ष २०२४-२५ पर्यंत वीज पुरवठ्याची सरासरी किंमत (Average Cost of Supply) आणि वीज पुरवठ्याचा सरासरी महसूल (Average Revenue Realized) यामधील तफावत शून्य करणे.

योजनेची वैशिष्ट्ये

- सशर्त आर्थिक सहाय्यद्वारे आर्थिक स्थिरता व परिचालन कार्यक्षमता सुधार,
- वितरण पायाभूत सुविधांचे बळकटीकरण तसेच वीजपुरवठ्याची गुणवत्ता व उपलब्धता यात सुधार,
- स्मार्ट मीटरिंग व वितरण हानी कमी करणे .

योजनेचा तपशील:**घटक-१: - स्मार्ट मीटरिंग:****(रक्कम रु. १४,५४७ कोटी)**

ग्राहक मीटरिंग	:	रु. १३,४९३ कोटी
रोहित्र (Transformer) मीटरिंग	:	रु. ९३७ कोटी
वाहिनी (Feeder) व सीमा (Boundary) मीटरिंग	:	रु. ११७ कोटी

घटक-२: वितरण प्रणालीतील हानी (AT&C Loss) कमी करण्यासाठीची कामे: रु. १३,१४९ कोटी

महावितरण सुधारीत वितरण क्षेत्र योजना (RDSS) सद्यस्थितीत मंजूर रक्कम - रु. २७,६९६ कोटी

योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार योजने अंतर्गत वितरण प्रणालीचे सक्षमीकरण व आधुनिकीकरण, SCADA-DMS संबंधित प्रस्तावित रु. १४,२८८ कोटी च्या कामांना मंजुरी पुढील वर्षी मिळेल.

योजनेतील महत्वाची कामे.

१. स्मार्ट मीटरिंग: एकूण रक्कम रु. १४,५४७ कोटी

- स्मार्ट मीटरिंग मध्ये एकूण २.३७ करोड बिगर शेती ग्राहकांना, ४.०७ लाख बिगर शेती वितरण रोहीत्रांना व २७,८२६ वाहिन्यांना स्मार्ट मीटर बसविणे प्रस्तावित आहे.
- सुधारित वितरण क्षेत्र योजनेमधील स्मार्ट मीटरिंग साठीच्या रु. २८,९९६ कोटी रकमेच्या कामांचे कार्यादेश पारित करण्यात आले आहेत व मीटर बसविणेचे काम प्रगतीपथावर आहे.

२. वितरण हानी कमी करणे: एकूण रक्कम रु. १३,१४९ कोटी

या योजनेमध्ये वर्ष २०२४-२५ पर्यंत तांत्रिक व वाणिज्यिक हानी १३% पर्यंत कमी करणे प्रस्तावित आहे व यामध्ये खालीलप्रमाणे महत्वाच्या कामांचा समावेश आहे.

▪ वाहिनी पृथक्करण (Feeder Segregation) -	४,७१२ वाहिन्या,
▪ वाहिनी विभाजन (Feeder Bifurcation) -	९,८४३ किमी,
▪ वाहिनी क्षमतावाढ -	१९,८८४ किमी
▪ वीजचोरी प्रवण क्षेत्रात AerialBunched (AB) केबलचा वापर -	३०,३३२ किमी.
▪ मल्टी मीटर बॉक्स बसविणे -	३,९८,०८० नग
▪ उच्चदाब वितरण प्रणाली(HVDS) -	५,१७० रोहित्रे
▪ उपकेंद्रांना कॅपेसिटर बसविणे -	२,०५१ नग,
▪ IT/OT संबंधित कामे -	रु.१६८ कोटी.

योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार वितरण हानी कमी करणे यासाठी करण्यात येणारी कामे हि Full Turn Key पद्धतीने करण्यात येतील. सुधारित वितरण क्षेत्र योजनेमधील अंतर्भूत वितरण हानी कमी करणे साठीच्या रु. १३,००३ कोटी रकमेच्या कामांचे कार्यादेश पारित करण्यात आले आहेत व कामे प्रगतीपथावर आहेत.

६. मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना

- राज्यातील शेतक-यांना दिवसा वीज पुरवठा उपलब्ध व्हावा या दृष्टीकोनातून सुधारित मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना-२.० दिनांक ८ मे, २०२३ च्या शासन निर्णयान्वये सुरू करण्यात आली आहे.
- **उद्दिष्ट:-** डिसेंबर, २०२५ पर्यंत किमान ३० टक्के कृषी वीज वाहिन्या सौर ऊर्जेवर आणण्यासाठी सुमारे ७००० मेगावॉट विकेंद्रित सौर ऊर्जा प्रकल्प आस्थापित करणे.
- मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना-२.० अंतर्गत एकूण ९००० मेगावॉटसाठी अंदाजे ४५००० एकर जमिनीची आवश्यकता आहे.
- शासकीय जागांवर १४ जिल्ह्यांकरीता दोन टप्प्यांमध्ये स्पर्धात्मक निविदा जाहिर केल्या होत्या.
- सन २०२५ पर्यंत शेतकऱ्यांना दिवसा अखंडित व भरवशाचा वीजपुरवठा करता यावा, यासाठी ९००० मेगावॉट सौर ऊर्जाक्षमता निर्माण करण्यात येणार आहे. त्यासाठी दि.०८.०५.२०२३ च्या शासन निर्णयानुसार “मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजना २.०” कार्यान्वित करण्यात आली आहे. या योजनेतर्गत १३६८ उपकेंद्रे आणि ५२९३ कृषी वाहिन्यांवरील शेतीग्राहकांना या योजनेचा लाभ होणार आहे. निविदा प्रक्रिया राबवून ९००० मेगावॉट क्षमतेचे कार्यादेश देण्यात आले आहेत.
- **योजनेचे फायदे**
 १. औद्योगिक व व्यावसायिक वीज ग्राहकांवर आकारण्यात येणारी क्रॉस सबसिडी कमी होऊन औद्योगिक व व्यावसायिक ग्राहकांच्या वीज दरात कपात होईल.
 २. महावितरण कंपनीच्या वीज वहनात होणाऱ्या हानीमध्ये घट होणार आहे.

शेतकऱ्यांच्या शेतीपंपासाठी त्यांच्या मागणीप्रमाणे दिवसा योग्य त्या भाराने वीज पुरवठा उपलब्ध होणार आहे.

७. निरंतर वीज योजना:-

नादूरस्त विद्युत रोहित्र तात्काळ बदलण्यासाठी अर्थसंकल्पामध्ये केलेल्या घोषनेनुसार निरंतर वीज योजना सुरू करण्यात आली आहे. त्यामध्ये एकूण ३४,६५३ विद्युत रोहित्रे नवीन बसवण्यास येणार असून २४,२८१ किलो ऑईल बदलणे प्रस्तावित आहे. योजनेचा कालावधी ३ वर्षांचा असून प्रति वर्षी रु. ५०० कोटी याप्रमाणे रु. १५०० कोटी खर्च करण्यात येणार आहे.

८. जिल्हा नियोजन व विकास मंडळ अंतर्गत महावितरण कंपनीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजना:

आदिवासी उपयोजनेअंतर्गत विद्युत विकास क्षेत्रामध्ये महावितरण मार्फत खालील योजना राबविण्यात येतात.

अ. आदिवासी उपयोजना (जिल्हास्तर):

सदरील योजना आदिवासी क्षेत्र (टीएसपी) तसेच आदिवासी क्षेत्राबाहेरील (ओटीएसपी) आदिवासी लाभार्थीकरीता राबविली जाते. हया योजनेतील ८५ टक्के निधी हा टिएसपी क्षेत्रातील तर उर्वरित निधी हा ओटीएसपी क्षेत्रातील आदिवासी लाभार्थीकरीता खर्च केला जातो. हया योजनेत प्रामुख्याने आदिवासी शेतकरी लाभार्थीना त्यांच्या कृषीपंपास वीज पुरवठा देणे, आदिवासी लाभार्थीना घरगुती वीज जोडण्या देणे तसेच आदिवासी क्षेत्रातील विद्युतीकरण न झालेल्या वाडी / पाड्यांचे विद्युतीकरण करणे ही कामे केली जातात.

सन २०२१-२२ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरीता रु.६९.८७ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रु. १९.८२ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२३ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल	टी.पी.एस.		ओ.पी.एस.टी.		
	लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य	
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	४९९	२४७	४१५	२७७
	घरगुती वीज जोडण्या	१०२३	८८४	८३१	५८६
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	१०८	५०	१३	८
	उच्चदाब वाहिनी	४८८.६१ कि.मी.	२५७.६८ कि.मी.	१८१.८१ कि.मी.	९५.९४ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	४८९.२८ कि.मी.	३५०.५७ कि.मी.	११६.६६ कि.मी.	६३.७२ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	९९४	६५८	४४३	२६४
प्राप्त निधी	रु. ६९.८७ कोटी		रु.१९.८२ कोटी		
खर्च	रु. ५६.१९ कोटी		रु.१४.१६ कोटी		

सन २०२२-२३ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरीता रु.७७.३२ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रु. २८.२५ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. या योजनेत माहे मार्च २०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल	टी.पी.एस.		ओ.पी.एस.टी.		
	लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य	
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	३५१	३८८	२८९	२१८
	घरगुती वीज जोडण्या	६३४	८६१	६२४	४८९
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	२७३	२९५	२८	०
	उच्चदाब वाहिनी	२११.९९ कि.मी.	१४७.५० कि.मी.	१७९.६७ कि.मी.	१२९.४४ कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	२२९.७६ कि.मी.	१५४.०६ कि.मी.	१२०.८० कि.मी.	९७.८१ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	६८४	५४०	३७६	२६८
प्राप्त निधी	रु. ७७.३२ कोटी		रु.२८.२५ कोटी		
खर्च	रु. ५८.३४ कोटी		रु.२२.१० कोटी		

सन २०२३-२४ मध्ये ह्या योजनेमध्ये शासनाकडून टीएसपी क्षेत्राकरीता रु. ९.६८ कोटी तर ओटीएसपी क्षेत्राकरीता रु.४.०६ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. या योजनेत माहे मार्च २०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल		टी.पी.एस.		ओ.पी.एस.टी.	
		लक्ष्य	साध्य	लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	३४०	२०	१६१	४०
	घरगुती वीज जोडण्या	३८	३८	४	३
	वाडीपाडा विद्युतीकरण	१२	३	०	०
	उच्चदाब वाहिनी	१९९.२० कि.मी.	१०.१८कि.मी.	४९.१० कि.मी.	९.५७कि.मी.
	लघुदाब वाहिनी	४२.५७ कि.मी.	५.०९ कि.मी.	११.७५ कि.मी.	३.१३ कि.मी.
	वितरण रोहित्रे	४०९	१८	१२२	२०
प्राप्त निधी		रु.९.६८ कोटी		रु.४.०६ कोटी	
खर्च		रु.२.२६कोटी		रु.१.१४ कोटी	

(ब) विशेष घटक योजना (जिल्हास्तर):-

- या योजनेद्वारे अनुसूचित जाती व नवबौद्ध लाभार्थ्यांना कृषीपंप व घरगुती जोडणी देणे, दलित वस्त्यांतील पथदिव्यांचे विद्युतीकरण इ. कामे केली जातात.
- महाराष्ट्र शासनाच्या जिल्हा नियोजन व विकास मंडळामार्फत विशेष घटक योजनेतर्गत दरवर्षी महावितरण कंपनीस कर्जाकडून निधी उपलब्ध करून दिला जातो. कर्जाचा व्याजदर ११.५ टक्के इतका होता. सन २०१३-१४ पासून राज्य शासनाकडून शासन निर्णय क्र.संकिर्ण-२०१३/प्र.क्र.१८९/ऊर्जा-५, दि.३०.१२.२०१३ अन्वये अनुदान स्वरूपात देण्यास मान्यता दिलेली आहे.

सन २०२१-२२ मध्ये ह्या योजनेकरिता रु.१५८.३० कोटी एवढ्या रक्कमेची तरतूद करण्यात आली होती. या योजनेत माहे ऑक्टोबर २०२३ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल		वि.घ.यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	२८९२	२०४५
	घरगुती वीज जोडण्या	३०९१	२३३५
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	४०७	२४१
प्राप्त निधी		रु.१५६.२६ कोटी	
खर्च		रु.११७.८८ कोटी	

वर्ष २०२२-२३ मध्ये शासनाकडून या योजनेकरिता रु.१५९.६८ कोटी एवढ्या रक्कमेची तरतूद करण्यात आली होती. या योजनेत माहे मार्च २०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे :-

तपशिल		वि.घ.यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उद्दिष्टे	कृषीपंप ऊर्जाकरण	२५१४	२०३८
	घरगुती वीज जोडण्या	२३२२	१९४०
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	३२५	२१२
प्राप्त निधी		रु.१५९.६८ कोटी	
खर्च		रु.११८.४३ कोटी	

- सन २०२३-२४ करिता या योजनेतर्गत शासनाकडून रु.३५.३६ कोटी इतक्या निधीची मंजूरी देण्यात आली आहे. या योजनेत माहे मार्च २०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल		वि.घ.यो.	
		लक्ष्य	साध्य
भौतिक उत्प्रेरण	कृषीपंप ऊर्जाकरण	८१२	३१२
	घरगुती वीज जोडण्या	१८६	८९
	पथदिव्यांचे विद्युतीकरण	२७५	३५
प्राप्त निधी		रु. ३५.३६ कोटी	
खर्च		रु. १५.४० कोटी	

उर्वरीत कामे प्रगतिपथावर आहेत.

९.इलेक्ट्रीक व्हेईकल चार्जिंग स्टेशन

महाराष्ट्र राज्यात एकूण २८६६ पब्लिक चार्जिंग स्टेशन आतापर्यंत स्थापित करण्यात आली आहेत. चार्जिंग स्टेशन ऊर्जा कार्यक्षमता ब्युरो (BEE) च्या ईव्ही यात्रा (EV YATRA) पोर्टलवर दर्शविण्यात आली आहे. इलेक्ट्रिक वाहनांसाठी चार्जिंग पायाभूत सुविधा पुरवविण्याकरिता महाराष्ट्र राज्य विज वितरण कंपनीस राज्य नोडल एजन्सी म्हणून नियुक्त करण्यात आले आहे. (शासन निर्णय दि. १९.०२.२०१९). राज्य शासनाने महाराष्ट्र इलेक्ट्रिक वाहन धोरण-२०२१ दि.२३ जुलै २०२१ रोजी प्रकाशित करण्यात आले आहे.

या संदर्भात महावितरण कंपनीमार्फत खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली आहे.

- ठाणे (११), नवी मुंबई (१२), नागपुर (६), नाशिक -२, औरंगाबाद-२, पूणे-२३, सोलापूर-२, कोल्हापूर -१, अमरावती-२, सांगली -१, वांद्रे मुंबई (प्रकाशगड)-१ अशी एकूण ६३ चार्जिंग स्टेशन (११३ चार्जर्स) सुरु करण्यात आलेली आहे.
- इलेक्ट्रिक व्हेईकल चार्जिंग स्टेशन वेब पोर्टल आणि मोबाईल ॲप (पॉवर अप) विकसित करण्यात आले आहे.
- खाजगी व्यक्तीना चार्जिंग स्टेशन उभारणे असल्यास त्यांना महावितरण तर्फे प्राधान्याने वीज पुरवठा करण्यात येतो.
- ई-व्हेईकल चा वापर वाढविण्यासाठी महावितरण कंपनीने स्व:खर्चाने चार्जिंग स्टेशन उभारण्याचे नियोजन महावितरणची कार्यालये व उपकेंद्रातील अतिरिक्त जागांमध्ये केले आहे.

१०.कंपनीमार्फत ग्राहकांना वीजपुरवठ्याकरिता उभारण्यात आलेल्या पायाभूत सुविधा :

अ.क्र.	तपशील	एकूण दि.३१.०३.२०२३ अखेर		२०२३-२४ मध्ये कार्यान्वित केलेले		एकूण दि.३१.०३.२०२४ अखेर	
		संख्या	क्षमता (के.व्ही.ए)	संख्या	क्षमता (के.व्ही.ए)	संख्या	क्षमता (के.व्ही.ए)
१	विद्युत उपकेंद्र	४१२१	-	५४	-	४१७५	-
२	विद्युत रोहित्र	६६१२	३८४२५	१२४	६९८	६७३६	३९१२२
३	वितरण रोहित्र	८५५१९०	७४२०९८२५	८३९१३	५४०५७३९	९३९१०३	७९६१५५६४
४	उच्चदाब वाहिनी (किमी) ३३/२२/११ के.व्ही.	४३७०६७	-	१०६३०	-	४४७६९७	-
५	लघुदाब वाहिनी (किमी)	७०७६०३	-	९४२३	-	७१७०२६	-

११. महाराष्ट्र शासनाने विविध विद्युत ग्राहकांसाठी दिलेल्या इतर सवलती

अ) यंत्रमाग ग्राहक :-

मा.वीज नियामक आयोगाचे वीजदर आदेश दि.२६.०६.२०१५ (प्र.क्र.१२१/२०१४) नुसार दि.०१.०६.२०१५ पासून सुधारीत वीजदर लागू केले होते. शासन निर्णय दि.०७.११.२०१५ अन्वये लघुदाब यंत्रमागधारकांच्या सवलतीच्या दरात सुधारणा करण्यात आली. त्यानुसार सद्यस्थितीत लघुदाब यंत्रमागधारक ग्राहकांसाठी लागू असलेले वीजदर खालीलप्रमाणे.

वर्गवारी	मा.आयोगाचे वीजदर आदेश दि.३१.०३.२०२३ (वीज दर ०१.०४.२०२४ पासून लागू)		
	मा. आयोगाचे दर (पैसे/युनिट)	शासनाचे वीजदर सवलत (पैसे/युनिट)	ग्राहकाने भरावयाचे दर (पैसे/युनिट)
लघुदाब यंत्रमागधारक			
२७अ.श. पर्यंत जोडभार	७१८	३७७	३४१
२७ अ.श. वरील जोडभार	८२९	३४०	४८९
उच्चदाब यंत्रमागधारक			
६६ केव्हीचे वर	८३६	२००	६३६
३३ केव्ही/२२ केव्ही/११ केव्ही	८९६	२००	६९६

वरील तक्त्यात नमुद सवलती व्यतिरीक्त शासनाने दि.१५/०३/२०२४ च्या शासन निर्णयानुसार जे लघुदाब यंत्रमाग उद्योग वस्त्रोद्योग विभागाकडे नोंदणी करतील व ज्यांना मान्यता प्राप्त होईल अशा २७ अश्वशक्तीपेक्षा कमी जोडभार असलेल्या लघुदाब यंत्रमाग ग्राहकांना रु.१ प्रति युनिट व २७ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त (२०० अश्वशक्तीपेक्षा कमी) जोडभार असलेल्या लघुदाब यंत्रमाग ग्राहकांना रु.०.७५ प्रति युनिट अतिरीक्त सवलत देण्यात येत आहे.

या योजनेअंतर्गत सन २०२२-२३ साठी १६९९ कोटी, सन २०२३-२४ साठी रु.१६२७ कोटी इतकी सवलत देण्यात आली आहे.

ब) वस्त्रोद्योग ग्राहक:-

वस्त्रोद्योग धोरण २०१८-२३ अंतर्गत शासन निर्णय क्र.धोरण/२०१८/प्र.क्र.१६४९/टेक्स-५ दि.२१.१२.२०१८ नुसार विविध वस्त्रोद्योग घटकांना दि.०१ मार्च २०१९ पासून वीज दरात सवलत देण्यात येत आहे. मा. आयोगाचे दि.०१ एप्रिल २०२४ पासून लागू असलेले वीजदर व शासन सवलतीचे दर खालीलप्रमाणे:-

अ. क्र.	वस्त्रोद्योग वर्गवारी	मा. आयोगाचे वीज दर (वीज आकार + वहन आकार)	शासनाची वीज दरात सवलत	ग्राहकाने भरावयाचा प्रत्यक्ष सवलतीचा वीज दर
		रु./युनिट	रु./युनिट	रु./युनिट
	उच्चदाब यंत्रमाग			
१	अ) अति-उच्चदाब	८.३६	२.००	६.३६
	ब) उच्चदाब	८.९६	२.००	६.९६
	लघुदाब यंत्रमाग			
२	अ) २७ अश्वशक्तीपर्यंत	७.१८	३.७७	३.४१
	ब) २७ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त	८.२९	३.४०	४.८९

३	उच्चदाब सहकारी सूत गिरणी			
	अ) अति-उच्चदाब	८.३६	३.००	५.३६
	ब) उच्चदाब	८.९६	३.००	५.९६
४	लघुदाब सहकारी सूत गिरणी			
	अ) २७ अश्वशक्तीपर्यंत	७.३३	३.००	४.३३
	ब) २७ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त	८.४७	३.००	५.४७
५	उच्चदाब सूत गिरणी (इतर)			
	अ) अति-उच्चदाब	८.३६	२.००	६.३६
	ब) उच्चदाब	८.९६	२.००	६.९६
६	लघुदाब सूत गिरणी (इतर)			
	अ) २७ अश्वशक्तीपर्यंत	७.३३	२.००	५.३३
	ब) २७ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त	८.४७	२.००	६.४७
७	उच्चदाब निर्टींग, होजीअरी व गारमेंटींग			
	अ) अति-उच्चदाब	८.३६	२.००	६.३६
	ब) उच्चदाब	८.९६	२.००	६.९६
८	लघुदाब निर्टींग, होजीअरी व गारमेंटींग			
	अ) २७ अश्वशक्तीपेक्षा कमी	७.३३	३.७७	३.५६
	ब) २७ अश्वशक्तीपेक्षा पेक्षा जास्त	८.४७	३.४०	५.०७
९	उच्चदाब प्रक्रिया उद्योग व अन्य सर्व वस्त्रोद्योग घटक			
	अ) अति-उच्चदाब	८.३६	२.००	६.३६
	ब) उच्चदाब	८.९६	२.००	६.९६
१०	लघुदाब प्रक्रिया उद्योग व अन्य सर्व वस्त्रोद्योग घटक (१०७ अश्वशक्तीपेक्षा अधिक भार असलेले)			
	(१०७ अश्वशक्तीपेक्षा अधिक भार असलेले)	८.४७	२.००	६.४७

या योजनेअंतर्गत सन २०२२-२३ साठी ८६१ कोटी, सन २०२३-२४ साठी रु.७८४ कोटी इतकी सवलत देण्यात आली आहे.

क) कृषी ग्राहक

वर्गवारी	एप्रिल २४ ते मार्च-२५ (शासन निर्णय दि.२५.०८.२०२२ नुसार माहे जून २०२१ पासून खालील सवलतीचे दर लागू आहेत.)					
	मा.म.वि.नि.आ.वीज दर		ग्राहकाने भरावयाचे दर		शासनावर पडणारा आर्थिक भार	
	मागणी आकार	वीज आकार	मागणी आकार	वीज आकार	मागणी आकार	वीज आकार
	र./अ.श./ महिना	पैसे/युनीट	र./अ.श./ महिना	पैसे/युनीट	र./अ.श./ महिना	पैसे/युनीट
	आदेश दि.३१/०३/२३ प्र.क्र. २२६/२०२२					
लघुदाब						
लघुदाब (मीटर नसलेले)						
० ते ३ अश्वशक्तीपर्यंत						
वर्गवारी-१	६८०		४२१		२५९	
वर्गवारी-२	५५२		३७०		१८२	

३ ते ५ अश्वशक्तीपर्यंत						
वर्गवारी-१	६८०		४३७		२४३	
वर्गवारी-२	५५२		३८६		१६६	
५ ते ७.५ अश्वशक्तीपर्यंत						
वर्गवारी-१	७२४		४७०		२५४	
वर्गवारी-२	५९३		४२०		१७३	
७.५ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त						
वर्गवारी-१	८००		५४६		२५४	
वर्गवारी-२	६६८		४९५		१७३	
लघुदाब (मीटर असलेले)						
० ते ३ अश्वशक्तीपर्यंत	५२	४.५६	३७	२.५३	१५	२.०३
३ ते ५ अश्वशक्तीपर्यंत	५२	४.५६	३७	२.८३	१५	१.७३
५ ते ७.५ अश्वशक्तीपर्यंत	५२	४.५६	३७	२.८३	१५	१.७३
७.५ अश्वशक्तीपेक्षा जास्त	५२	४.५६	३७	२.८३	१५	१.७३
लघुदाब उपसा जलसिंचन योजना	५२	४.५६	३७	१.००	१५	३.५६
उच्चदाब						
उच्चदाब (मीटर असलेले)						
उपसा जलसिंचन ग्राहक						
अतिउच्चदाब	९७	५.७८	७२	१.१६	२५	४.६२
उच्चदाब (११/२२/३३)	९७	६.३८	७२	१.१६	२५	५.२२
वैयक्तिक ग्राहक						
अतिउच्चदाब	९७	५.७८	७२	३.८२	२५	१.९६
उच्चदाब (११/२२/३३)	९७	६.३८	७२	४.४२	२५	१.९६

या योजनेअंतर्गत सन २०२२-२३ साठी ६१३२ कोटी, सन २०२३-२४ साठी रु.७९४१ कोटी इतकी सवलत देण्यात आली आहे.

ड) विदर्भ, मराठवाडा ग्राहकांना वीजदरात सवलत:-

शासन निर्णय संकिर्ण-२०१५/प्र.क्र.२३८/ऊर्जा-५, दि.२९.०६.२०१६ नुसार विदर्भ, मराठवाडा प्रदेशातील औद्योगिक विकासास चालना देण्याकरिता इंधन समायोजन आकार सवलत, उद्योगांच्या कार्यक्षमतेवर आधारीत सवलत व नवीन उद्योगांना प्रोत्साहनपर सवलत देण्यात येते. शासन निर्णय संकिर्ण-२०२२/प्र.क्र.११०/ऊर्जा-५, दि.२३.०६.२०२२ नुसार शासनमार्फत देण्यात येणाऱ्या सवलतीचे सुसुत्रीकरण करण्यात आले. या सवलतीची मुदत दि.३१.०३.२०२७ पर्यंत वाढविण्यात आली आहे.

या योजनेअंतर्गत सन २०२२-२३ साठी १०२२ कोटी, सन २०२३-२४ साठी रु.१०३१ कोटी इतकी सवलत देण्यात आली आहे.

इ) महाराष्ट्र शासनाने विविध विद्युत ग्राहकांसाठी दिलेल्या एकूण सवलती

अ. क्र.	वर्ष	वर्गवारी निहाय अनुदान (रु.कोटी)							
		कृषी	यंत्रमाग	वस्त्रोद्योग	दुष्काळग्रस्त कृषी	कृषी १२ तास	आर.सी. आय. २०%	वि., म., उ.म., डी व डी+ औद्योगिक	एकूण
१	२०१९-२०	४५८०.१२	१३५८.१८	७१७.३८	२८.८४	०.००	०.००	१३२३.००	८००७.५२
२	२०२०-२१	६४७८.६८	११७०.७२	६४२.१३	०.००	०.००	०.००	११९२.३४	९४८३.८७
३	२०२१-२२	५४२०.३२	१३००.७३	६९८.०१	३.५१	०.००	०.००	८२५.९७	८२४८.५४
४	२०२२-२३	६१३१.६७	१६९१.२२	८६१.७८	०.००	०.००	०.००	१०२२.४५	९७०७.१२
५	२०२३-२४	७९४१.१८	१६२७.४१	७८४.५५	१४२५.९०	०.००	०.००	१०३०.७०	१२८०९.७४

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

- (१) महाऊर्जाचे कार्ये व कर्तव्ये.
- (२) महाऊर्जाचे प्रकल्प.

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण

- १) महाऊर्जाची कार्ये व कर्तव्ये.
- २) महाऊर्जामार्फत राबविण्यात येणारे प्रकल्प/योजना.

१. महाऊर्जाची कार्ये व कर्तव्ये:

महाराष्ट्र शासनाने जुलै, १९८५ मध्ये महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) ही स्वायत्त संस्था म्हणून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० व सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अन्वये नोंदणी केली आहे. जुलै, १९८६ पासून महाऊर्जाने आपल्या कार्यास प्रत्यक्ष सुरुवात केली. महाऊर्जाच्या नियामक मंडळावर मा. मंत्री (ऊर्जा / नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा) & अध्यक्ष, मा. राज्यमंत्री (ऊर्जा / नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा) - उपाध्यक्ष तसेच विविध खात्यांचे प्रधान सचिव / सचिव हे सदस्य व महासंचालक, महाऊर्जा - सदस्य सचिव आहेत.

महाऊर्जाची प्रमुख उद्दिष्टे पुढील प्रमाणे (अ) अपारंपरिक, पुनःनिर्मितीक्षम व पर्यायी ऊर्जा स्रोतांचा प्रचार, प्रसार व विकास करणे (ब) पुनःनिर्मितीक्षम ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मिती करण्यास प्रोत्साहन देणे (क) ऊर्जा बचतीचे कार्यक्रम हाती घेणे व त्याचा प्रचार व प्रसार करणे व (ड) राज्य शासन व केंद्र शासनाच्या अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत मंत्रालय मार्फत पुरस्कृत केल्या जाणाऱ्या कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे.

राज्यातील विविध क्षेत्रांमध्ये ऊर्जा संवर्धन करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात वाव आहे. औद्योगिक, कृषी, घरगुती व वाणिज्यिक क्षेत्रात साधारणतः अनुक्रमे २५ टक्के, ३० टक्के, २० टक्के व ३० टक्के ऊर्जा बचतीस वाव आहे. ऊर्जा संवर्धनाचे महत्त्व ओळखून भारत सरकारने “ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१” हा जून २००२ मध्ये पारित केला असून त्याच्या अंमलबजावणीसाठी राष्ट्रीय स्तरावर ब्युरो ऑफ एनर्जी इफीसीएन्सी (BEE) या संस्थेची स्थापना केली आहे. महाराष्ट्र शासनाने “ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१” च्या कलम १५(डी) नुसार कायद्यातील तरतुदींचे समन्वय, नियमन आणि अंमलबजावणी करणे करिता महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) यांस “पदनिर्देशित संस्था” शासन निर्णय क्र. ईएसए१००२//सीआर ८१९२/ एनआरजी & ५ दि. १२ जून, २००३ नुसार अधिसूचित केले असून, महाऊर्जामार्फत ऊर्जा संवर्धनाचा वाव असलेल्या सर्व संभाव्य क्षेत्रांमध्ये केंद्र व राज्य शासनाचे विविध योजना व कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे.

महाराष्ट्रात सन २०२५ पर्यंत अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मिती ही राज्यातील एकूण वीज निर्मितीच्या २५ टक्के करण्याचे उद्दिष्ट महाराष्ट्र राज्य विद्युत नियामक आयोगाने निश्चित करून दिले आहे. शासनाने १९९३-९४ पासून अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीस प्रोत्साहन देण्यासाठी वेळोवेळी धोरणात्मक निर्णय घेतले आहेत. सध्या उपलब्ध असलेल्या अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांमध्ये सौर व पवनऊर्जा हे सर्वात महत्वाचे स्रोत असून या स्रोतातून देशात जास्तीत जास्त ऊर्जा निर्मिती होत आहे. याबरोबरच कृषि अवशेष, ऊसाच्या चिपाडापासून, लघुजल व शहरी तसेच औद्योगिक घनकचरा हे इतर महत्वाचे स्रोत आहेत. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांद्वारे ऊर्जा निर्मितीचा राज्यात असलेला वाव आणि याबाबतची झालेली साध्यता याबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे.

२. अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीचे धोरण २०२०:-

राज्याचे नवीन अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीज निर्मितीचे धोरण-२०२०, दिनांक ३१.१२.२०२० रोजी जाहिर करण्यात आले असून, सदर धोरणांतर्गत पारेषण संलग्न प्रकल्पांसाठी पुढील ५ वर्षांसाठी खालीलप्रमाणे स्रोतनिहाय उद्दिष्टे निश्चित केली आहेत:-

अ.क्र.	अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत	उद्दिष्ट (क्षमता मे. वॅ.)
१.	पवन ऊर्जेद्वारे वीज निर्मिती प्रकल्प	२५००
२.	सौर ऊर्जेद्वारे वीज निर्मिती प्रकल्प	१२९३०
३.	ऊसाच्या चिपाडांवर / कृषि अवशेषांवर आधारित सह-वीज निर्मिती प्रकल्प	१३५०
४.	लघु जल विद्युत निर्मिती प्रकल्प	३८०
५.	शहरी घनकचऱ्यावर आधारित वीज निर्मिती प्रकल्प	२००
एकूण		१७३६०

अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांपासून वीजनिर्मितीमध्ये महाराष्ट्र राज्य देशात पाचवा क्रमांकावर अग्रेसर असून, दिनांक ३१/०३/२०२४ अखेर एकूण १२२७०.६२९ मेगावॅट क्षमतेचे (लघुजल विद्युत प्रकल्पासहीत) प्रकल्प राज्यात आस्थापित झालेले आहेत.

अ.क्र.	ऊर्जा स्रोत	देशातील वाव (मे.वॅ)	महाराष्ट्रातील वाव (मे.वॅ)	राज्यातील आस्थापित क्षमता (मे.वॅ) (३१/०३/२०२४पर्यंत)
१	पवन ऊर्जा प्रकल्प	६९५५००	९८२९०	५२०८.६६
२	ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्प	५०००	३६८५	२५८२.००
३	कृषि अवशेषांवर आधारित प्रकल्प	१६८८१	३०७४	२१५.००
४	लघुजल विद्युत प्रकल्प (सिंचन विभागामार्फत)	१५०००	७३२	३७०.०७५
५	शहरी घन व द्रव कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती	१७००	२८७	१७.००
६	औद्योगिक कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती प्रकल्प	१७००	३५०	४१.७८८
७	** सौर फोटोव्होल्टाईक वीजनिर्मिती	७४९०००	६४३२०	३८३६.१०६
एकूण		१४८४७८१	१७०६५८	१२२७०.६२९

** महावितरण कंपनीबरोबर वीज विक्री करार - २२१९.८१८ मे.वॅ, तिसऱ्या घटकास वीज विक्री व स्वयंवापर - १६१६.२८८ मे.वॅ असे एकूण ३८३६.१०६ मे.वॅ. कार्यान्वित आहेत.

२.१ पवनऊर्जा निर्मिती:-

केंद्र शासनाने १९९३-९४ पासून व्यापारी दृष्टीकोन समोर ठेवल्याने पवनऊर्जा निर्मितीचे परिणामकारकरित्या व्यापारीकरण झाले आहे. जगात भारत पवनऊर्जा निर्मिती क्षेत्रात (४४,७३६मे.वॅ.) चौथ्या क्रमांकावर असून, चीन (३,६५,९६४.२मे.वॅ.), अमेरिका (१,४०,८६१.६ मेगावॅट), जर्मनी (६६,२९४ मेगावॅट) हे देश अनुक्रमे एक ते तीन क्रमांकावर आहेत. नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, नवी दिल्ली, महाराष्ट्र शासन यांचे आर्थिक सहाय्य व महाऊर्जाने स्वनिधीतून महाराष्ट्रात ११.०९ मेगावॅट क्षमतेचे पथदर्शी प्रकल्प उभारण्यात आले आहेत. राज्यात जमिनीपासून १२० मी उंचीवर ९८२१०.०० मेगावॅट क्षमतेच्या प्रकल्प उभारणीस वाव असून पवनऊर्जा निर्मिती प्रकल्प उभारणीस योग्य असलेली नवीन ठिकाणे शोधण्यासाठी विविध ठिकाणी वेळोवेळी वारामापन केंद्र आस्थापित करण्यात येत आहेत.

पथदर्शी प्रकल्पाची तांत्रिक व्यवहार्यता पाहता आणि राज्य शासनाने याबाबत वेळोवेळी जाहीर केलेल्या आकर्षक धोरणामुळे राज्यात पवनऊर्जा क्षेत्रात खाजगी उद्योजकांनी मोठी गुंतवणूक केली आहे. दि.३१/०३/२०२४ पर्यंत ५२०८.६६ मेगावॉट इतक्या क्षमतेचे पवनऊर्जा प्रकल्प उभारण्यात आले आहेत.

पवन ऊर्जा क्षेत्रातील सामाजिक व आर्थिक परिवर्तन: भारतात पवन ऊर्जा उद्योग मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. कोणत्याही प्रकारचा नवीन विकास करण्यासाठी त्याचा वातावरणावर होणारा परिणाम, भौगोलिक वातावरण, रोजगार निर्मिती, आर्थिक परिस्थिती इ. बाबींचा विचार करावा लागतो. पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यक्रम हा दुर्गम व डोंगरी विभागात राबविला जातो. पवनऊर्जा प्रकल्पामुळे तेथील स्थानिक लोकांना रोजगार उपलब्ध झाले आहेत. तसेच आर्थिक परिस्थितीही सुधारली आहे.

२.२ ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्प:-

साखर कारखान्यात ऊस गाळपानंतर उपलब्ध होणाऱ्या ऊसाच्या चिपाडापासून वीजनिर्मिती केली जाते. यासाठी प्रथम ऊसाच्या चिपाडांचा इंधन म्हणून उपयोग केला जातो. या इंधनाचे ज्वलन करून बाष्पकाच्या सहाय्याने उच्च दाबाची वाफ निर्माण केली जाते. एकाच इंधनातून वीज व वाफ तयार करण्यात येत असल्याने अशा प्रकल्पांना सहवीज निर्मिती प्रकल्प असे संबोधले जाते.

अपाऊ धोरण २०२० अंतर्गत ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्पांसाठी १३५० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले आहे. माहे मार्च-२०२४ पर्यंत ३२६.६ मे. वॅ. क्षमतेच्या ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्पांना महाऊर्जांच्या सिंगल विंडो पोर्टल मार्फत नोंदणी देण्यात आली असून एकूण १४२.९ मे. वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प कार्यान्वित झाले आहेत. तसेच सहवीज निर्मिती प्रकल्पांना प्रोत्साहन म्हणून प्रकल्प कार्यान्वित झाल्याच्या दिनांकापासून वीजेचा स्वयंवापर केल्यास पहिल्या १० वर्षांकरिता विद्युत शुल्क माफ करण्यात येते.

२.३ लघुजल विद्युत निर्मिती प्रकल्प:-

जलविद्युत केंद्रामध्ये उंचीवर साठविलेल्या पाण्याच्या स्थितिज ऊर्जेचा वापर वीजनिर्मिती करण्यासाठी केला जातो. जल वीज निर्मिती केंद्र हे सामान्यपणे ज्या ठिकाणी धरण बांधले जाऊ शकते आणि भरपूर जलाशये मिळू शकतात, अशा भागात स्थित असतात. नदी किंवा तलावावर बांध बांधून पाण्याचा दाब तयार केला जातो. पाणी उंचावर साठविल्यामुळे प्रचंड दाब निर्माण होऊन पाण्यावर चालणारे टर्बाइन जलशक्तीचे यांत्रिक ऊर्जेमध्ये रूपांतर करते. स्थितिज ऊर्जेचे रूपांतर गतिज ऊर्जेमध्ये होऊन टर्बाइन फिरू लागतो. यात यांत्रिक ऊर्जेचे रूपांतर विद्युत ऊर्जेत होते.

अपाऊ धोरण २०२० अंतर्गत लघुजल विद्युत निर्मिती प्रकल्पांसाठी ३८० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले आहे. माहे मार्च-२०२४ पर्यंत १७.१७८ मे. वॅ. क्षमतेच्या लघुजल विद्युत निर्मिती प्रकल्पांना महाऊर्जांच्या सिंगल विंडो पोर्टल मार्फत नोंदणी देण्यात असून एकूण ०.०५ मे.वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प कार्यान्वित झाले आहेत.

२.४ शहरी घनकचऱ्यावर आधारित वीज निर्मिती प्रकल्प:- शहरी व औद्योगिकीकरणामुळे निर्माण होणाऱ्या कचऱ्यापासून वीज निर्मितीसाठी कॅम्ब्रेशन, गॅसिफिकेशन इ. तंत्रज्ञानाचा उपयोग केला जातो. अपाऊ धोरण २०२० अंतर्गत शहरी घनकचऱ्यावर आधारित वीज निर्मिती प्रकल्पांसाठी २०० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट निश्चित करण्यात आले आहे.

माहे मार्च-२०२४ पर्यंत १४ मे. वॅ. क्षमतेच्या शहरी घनकचऱ्यावर आधारित वीज निर्मिती प्रकल्पाला महाऊर्जांच्या सिंगल विंडो पोर्टल मार्फत नोंदणी देण्यात आली असून सदरचा प्रकल्प कार्यान्वित झाला आहे. तसेच सदर प्रकल्पांना प्रोत्साहन म्हणून प्रकल्प कार्यान्वित झाल्याच्या दिनांकापासून वीजेचा स्वयंवापर केल्यास पहिल्या १० वर्षांकरिता विद्युत शुल्क माफ करण्यात येते.

२.५ सौर ऊर्जा निर्मिती :

सौरऊर्जा स्रोतांचे अनन्य साधारण महत्त्व लक्षात घेऊन राज्य शासनाने अपारंपरिक ऊर्जा धोरण-२०१५, दि. २० जुलै, २०१५ रोजी जाहीर केले आहेत. सदर धोरणांतर्गत सौर ऊर्जा प्रकल्पाकरीता एकूण ७५०० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट निश्चित केले होते. राज्य शासनमार्फत अपारंपरिक ऊर्जा निर्मिती धोरण- २०२०, दि.३१/१२/२०२० रोजी जाहीर करण्यात आले आहे. सदर धोरणाची कार्यपध्दती दिनांक ११/०५/२०२२ रोजी जाहीर करण्यात आली आहे. या अंतर्गत सौर ऊर्जा

प्रकल्पांकरीता १२९३० मे.वॅ. क्षमतेचे उद्दिष्ट २०२७ पर्यंत निश्चित करण्यात आले आहे. दि. ३० जून, २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये अपाऊ धोरण-२०२० मध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे. सदर धोरणांतर्गत स्वयंपापरासाठी सौर ऊर्जा प्रकल्प आस्थापित केल्यास प्रकल्प कार्यान्वित झालेल्या दिनांकापासून पहिल्या १० वर्षांपर्यंत विद्युत शुल्कात सुट राहणार आहे. तसेच सौर ऊर्जा प्रकल्पासाठी बिगरशेती कर माफ करण्यात आलेला आहे.

नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा, मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या विविध योजने अंतर्गत व महाराष्ट्र शासनाच्या अपारंपरिक ऊर्जा धोरणांतर्गत मार्च - २०२४ अखेर राज्यात एकूण ३८३६.१०६ मे. वॅ क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वित झाले आहेत.

३. अपाऊ धोरण-२०२० अंतर्गत पारेषण विरहित प्रकल्पांसाठी खालीलप्रमाणे उद्दिष्टे आहेत:-

अ.क्र.	योजना / संयंत्र	प्रति वर्ष उद्दिष्ट (क्षमता / संख्या)
१.	इमारतीचे छत (रुफटॉप) व जमीनीवरील पारेषण विरहित / हायब्रीड सौर विद्युत संच	५२००० कि.वॅ.
२.	सौर कृषी पंप आस्थापित करणे	१००००० नग
३.	लघुजल व नळ पाणीपुरवठ्यासाठी सौर पंपाची आस्थापना	२००० पंप
४.	ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रम	१०००० घरे
५.	विकेंद्रित सुक्ष्म पारेषण (Micro Grid) प्रकल्प	२० गावे
६.	सौर उष्णजल संयंत्र व स्वयंपाकासाठी सौर ऊर्जेवर आधारित संयंत्र	५५००० चौ. मी
७.	सौर ऊर्जेवर आधारित Cold Storage	८०० नग

४. राज्य शासनाच्या विविध कार्यक्रमांतर्गत महाऊर्जास प्राप्त होणा-या निधीचा तपशील :

अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत अंतर्गत विविध योजनांवर वित्तवर्ष २०२२-२३ मध्ये प्राप्त झालेल्या निधीच्या अनुषंगाने खर्च झालेला निधी, वित्तवर्ष २०२३-२४ मध्ये प्राप्त निधी व वित्तवर्ष २०२४-२५ मध्ये मंजूर निधी याबाबतची तपशीलवार माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

(रु. कोटी)

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	लेखाशीर्ष क्र.	वित्तवर्ष २०२२-२३ मध्ये प्राप्त निधी	वित्तवर्ष २०२३-२४ मध्ये प्राप्त निधी	वित्तवर्ष २०२४-२५ साठी मंजूर निधी
अ.	अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत कार्यक्रम (एन.आर.एस.ई.)	२८१०००३४	३२.७१७७	३.५७३२	४४.९९९८
ब.	हरित ऊर्जा निधी कार्यक्रम (जी.सी.एफ.)	२८१००१२३	३२.१४१२	२४.६४१६	१८२.३३३५
क.	सौर कृषि पंप योजना - सर्वसाधारण गटासाठी	२८१००९०२	७६.३७७०	५८.९२९७	२५०.००००
ख.	सौर कृषि पंप योजना - अनुसूचित जाती गटासाठी	२८१००९९२	८०.००	०.००००	९०.००००
इ.	सौर कृषि पंप योजना -	२८१००९७४	५०.००	०.००००	३८.००००

अ.क्र.	कार्यक्रमाचे नांव	लेखाशीर्ष क्र.	वित्तवर्ष २०२२-२३ मध्ये प्राप्त निधी	वित्तवर्ष २०२३-२४ मध्ये प्राप्त निधी	वित्तवर्ष २०२४-२५ साठी मंजूर निधी
	अनुसूचित जमाती गटासाठी				
	एकूण		२७१.२३५९	८७.१४४५	६०५.३३३३

५. ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम:

राज्यातील विविध क्षेत्रांमध्ये ऊर्जा संवर्धन करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात वाव आहे. तज्ञांच्या समितीनुसार औद्योगिक, कृषी, घरगुती व वाणिज्यिक क्षेत्रात सुमारे अनुक्रमे २५ टक्के, ३० टक्के, २० टक्के व ३० टक्के ऊर्जा बचतीस वाव आहे. ऊर्जा संवर्धनाचे महत्त्व ओळखून भारत सरकारने “ऊर्जा संवर्धन कायदा, २००१” हा जून २००२ मध्ये पारित केला असून त्याच्या अंमलबजावणीसाठी राष्ट्रीय स्तरावर ब्युरो ऑफ एनर्जी इफीसीएन्सी (BEE) या संस्थेची स्थापना केली आहे. देशभरात ऊर्जा स्रोतांची मागणी ही त्यांच्या उपलब्धतेपेक्षा जास्त आहे. त्यामुळे सर्व क्षेत्रांमध्ये ऊर्जेचा वापर हा कार्यक्षमतेने व कुशलतेने होणे आवश्यक आहे.

६. महाऊर्जाने हाती घेतलेल्या योजना:

६.१. कृषी अवशेषांपासून ब्रिकेट/पेलेट/कांडी कोळसा संयंत्र उभारण्यास आर्थिक सहाय्याची योजना:-

ग्रामीण भागात दरवर्षी कृषिजन्य अवशेष निर्माण होतात. सदर टाकाऊ कृषि अवशेषांपासून ब्रिकेट/पेलेट/कांडी कोळशाच्या माध्यमातून उच्च उष्मांकाचे पर्यावरण पोषक व प्रदूषण विरहित इंधन निर्मिती होऊ शकते. राज्य शासनार्फत ब्रिकेट/पेलेट/कांडी कोळसा संयंत्र उभारण्यास आर्थिक सहाय्याची योजना, दि. ११ सप्टेंबर, २००७ रोजी जाहिर करण्यात आली असून, सदर योजनेअंतर्गत संयंत्राच्या रक्कमेच्या २०% किंवा ४.०० लाख इतके (यापैकी जे कमी असेल ते) अनुदान देण्यात येते. आजपर्यंत महाऊर्जा मार्फत २०३ ब्रिकेट/पेलेट/कांडी कोळसा प्रकल्पांना आर्थिक सहाय्य देण्यात आले आहे.

६.२ ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रम (सौर घरगुती दिवे):

केंद्र व राज्य शासनाकडून दुर्गम गावे / वाड्या जेथे पारंपरिक ऊर्जा स्रोतांद्वारे वीज पोहोचणार नाही अशी दुर्गम गावे/ वाड्या/ पाडे येथील घरांचे नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा स्तोत्रांद्वारे विद्युतीकरण करण्यासाठी महत्त्व देण्यात आले आहे. त्यानुसार, महावितरणने पुढील ५ वर्षांमध्ये ज्या गावे / वाड्या / पाडे यांचे पारंपरिक पध्दतीने विद्युतीकरण करणे शक्य होणार नाही अशा ठिकाणी महाऊर्जामार्फत ग्रामीण विद्युतीकरण योजनेअंतर्गत प्रतिवर्ष १०००० घरांचे सौर ऊर्जेवर चालणाऱ्या सौर घरगुती दिवे एवढे उद्दिष्ट ठेवण्यात आलेले आहे. वित्त वर्ष २०२०-२१ ते मार्च, २०२४ अखेर पर्यंत ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रमांतर्गत एकूण ७९७७ सौर घरगुती दिवे आस्थापित करण्यात आले आहेत.

६.३. अमृत अभियान व महाराष्ट्र सुवर्णजयंती नगरोत्थान महाअभियानांतर्गत सौर ऊर्जा प्रकल्प उभारणे:

अमृत अभियानांतर्गत तसेच महाराष्ट्र सुवर्णजयंती नगरोत्थान महाअभियानांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या पाणी पुरवठा व मलनिस्सारण प्रकल्पामध्ये जेथे सौर ऊर्जा उपांग सामाविष्ट असेल अशा सौर ऊर्जा उपांगांची अंमलबजावणी ही गुणवत्तापूर्ण पध्दतीने होण्यासाठी तसेच त्यामधून अपेक्षित फलनिष्पत्ती साध्य होण्यासाठी सदर सौर ऊर्जा उपांगांची कामे शासनाची सक्षम तांत्रिक यंत्रणा असलेल्या महाऊर्जामार्फत पूर्णठेव तत्वावर राबविण्याबाबत शासनाने दि. १७ डिसेंबर २०१८ रोजी शासन निर्णय जाहीर केला आहे. त्यानुसार एकूण १२ § ८ महानगरपालिका / ३ नगरपालिका / १ नगरपंचायत (लातूर महानगरपालिका, वसई विरार महानगरपालिका, जळगाव महानगरपालिका, सोलापूर महानगरपालिका, अकोला महानगरपालिका, अमरावती महानगरपालिका, परभणी महानगरपालिका, अहमदनगर महानगरपालिका, उदगीर नगरपालिका, यवतमाळ नगरपालिका, बीड नगरपालिका, शिर्डी नगरपंचायत) येथे तांत्रिक

दृष्ट्या पात्र एकूण ३४ ठिकाणी १५८०९ कि.वॅ. क्षमतेचे सौर ऊर्जा प्रकल्प आस्थापित करण्यासाठीच्या निर्गमित कार्यदिशातर्गत मार्च-२०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती पुढीलप्रमाणे :-

तपशिल		लक्ष्य	साध्य
मासिक	अमृत अभियान वित्त वर्ष २०२०-२१ ते २०२३-	१५८०९ कि.वॅ.	१४,८१९ कि.वॅ.
मासिक	मार्च-२०२४ अखेर पर्यंत आस्थापित सौर घरगुती दिवे	१४,८१९ कि.वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प नक्तामापन प्रणालीसह कार्यान्वित	

उर्वरित प्रकल्पाच्या नेट मीटरिंगची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.

६.४. “किसान ऊर्जा सुरक्षा एवम उत्थाण महाभियान (कुसुम)” योजनेतर्गत १००००० नग सौर कृषिपंप आस्थापित करण्याची योजना:-

नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय, भारत सरकार “किसान ऊर्जा सुरक्षा एवम उत्थाण महाभियान (कुसुम) योजना” राबवित आहे. सदर योजना वित्त वर्ष २०१९-२० ते २०२२-२३ या कालावधीत राबविण्यात येणार आहे. केंद्र शासनाच्या कुसुम योजनेमध्ये शेतकऱ्यांना ३, ५ व ७.५० अश्वशक्ती क्षमतेपर्यंतच्या पारेषण विरहीत सौर कृषि पंप आस्थापित करण्यात येते. सदर योजनेतील घटक “ब” मध्ये महाराष्ट्र राज्यासाठी २,०५,००० सौर कृषि पंप मंजूर केले आहेत. कुसुम घटक-ब योजनेअंतर्गत आहे, मार्च-२०२४ अखेर झालेल्या कामाची प्रगती खालीलप्रमाणे आहे:-

तपशिल		लक्ष्य	साध्य
मासिक	पीएम-कुसुम घटक-ब योजना वित्त वर्ष २०२१-२२ ते २०२३-२४	प्रतिवर्ष १.०० लाख सौर कृषिपंप	८३९३७ सौर कृषिपंप आस्थापित
मार्च-२०२४ अखेर पर्यंत साध्यता		८३९३७ सौर कृषिपंप आस्थापित	

६.५. ऊर्जा संवर्धन जनजागृती कार्यक्रम:-या योजनेतर्गत ऊर्जा बचत व कार्यक्षमता याबाबत माहितीपत्रके, पोस्टर्स व बॅनरच्या माध्यमातून राज्यात जनजागृती करण्यात येते.

६.६. ऊर्जा बचत कार्यक्रम:- महाऊर्जाने ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रमांतर्गत विविध घटकांसाठी भरीव कामगिरी केलेली आहे. राज्यात -Save Energy Programme अंतर्गत महाऊर्जाने लक्षणीय कामगिरी केली असून सदर कार्यक्रमांतर्गत विविध घटकांचे ऊर्जा परिक्षण करण्यासाठी महाऊर्जामार्फत अर्थसहाय्याची योजना राबविण्यात येते. या कार्यक्रमांतर्गत मार्च, २०२४ अखेर एकूण २१८४ विविध घटकांमध्ये ऊर्जा परीक्षण पूर्ण करण्यात आले. संभाव्य ऊर्जा बचत ८,८८,२५,१५७.६७ kWh/year.

६.७. लघु मध्यम उद्योगांत प्राथमिक ऊर्जा परीक्षणाची योजना:- लघु व मध्यम उद्योगांची व्याप्ती तसेच त्यामधील ऊर्जा संवर्धनाचा वाव लक्षात घेता प्राथमिक ऊर्जा परिक्षण करणे गरजेचे आहे. लघु व मध्यम उद्योगांत प्राथमिक ऊर्जा परिक्षण करण्यासाठी रु.३,०००/- प्रती उद्योग प्रमाणे आर्थिक सहाय्य महाऊर्जामार्फत देण्यात येते. राज्यात ऊर्जा परिक्षण करणेकामी महाऊर्जाने ३३ ऊर्जा परिक्षण संस्था / कंपन्यांना नोंदणीकृत केलेले आहे. या कार्यक्रमांतर्गत मार्च, २०२४ अखेर एकूण ४०३१ लघु व मध्यम उद्योगांमध्ये प्राथमिक ऊर्जा परिक्षण पूर्ण करण्यात आले. संभाव्य ऊर्जा बचत ८४,९६,७८८.२८ kWh/year.

६.८. शासकीय / निमशासकीय स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या इमारतींमध्ये ऊर्जा संवर्धनास चालना देण्यासाठी ऊर्जा संवर्धन तंत्रज्ञान पथदर्शी कार्यक्रम राबविणे:

ऊर्जा संवर्धनास चालना देण्याकरीता शासकीय विभागांना त्यांच्या अखत्यारीत एका शासकीय / निमशासकीय / स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या इमारतीत ऊर्जा संवर्धनाचा पथदर्शी प्रकल्प राबविण्यासाठी रु.२५.०० लाखापर्यंत अर्थसहाय्य

उपलब्ध करुन देण्यात येते. या कार्यक्रमांतर्गत मार्च, २०२४ अखेर एकूण १२१ शासकीय / निमशासकीय संस्थांमध्ये सदर कार्यक्रम राबविण्यासाठी अर्थसहाय्य महाऊर्जामार्फत वितरित करण्यात आले आहे. संभाव्य ऊर्जा बचत १,३६,६०,१५७ kWh/year. कार्बन कपात (CO₂ Reduction) ११२०१.३३ tons/year.

६.९. महाऊर्जास पदनिर्देशित संस्था म्हणुन ऊर्जा संवर्धनासाठी राष्ट्रीय पुरस्कार आणि देशात दुसरे स्थान:

महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अभिकरण (महाऊर्जा) या महाराष्ट्र शासनाच्या संस्थेस ऊर्जा दक्षता ब्युरो, विद्युत मंत्रालय, भारत सरकार यांच्या मार्फत आयोजित “National Energy Conservation Award-२०२३” मध्ये दुसऱ्या क्रमांकाचा पुरस्कार प्राप्त झाला आहे. ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात विशेष कामगिरी करण्याऱ्या घटकांना प्रोत्साहन देण्यासाठी देश पातळीवर हा पुरस्कार देण्यात येतो. सदर पुरस्काराचे वितरण विज्ञान भवन, नवी दिल्ली येथे ऊर्जा संवर्धन दिनाचे औचित्य साधुन दि.१४ मार्च, २०२३ रोजी झालेल्या एका विशेष कार्यक्रमात मा. श्रीमती द्रौपदी मुर्मू, राष्ट्रपती यांच्या शुभहस्ते डॉ. श्रीमती कादंबरी बलकवडे, भा.प्र.से., महासंचालक, महाऊर्जा यांना करण्यात आले.

७. नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधन (आरपीओ) : नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधन व नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्र अधिनियम, २०१९ अंतर्गत नित्यनूतनशील ऊर्जा निर्मितीस प्रोत्साहन देण्यासाठी बंधनकारक घटकांनी वापरात आणलेल्या एकूण ऊर्जेच्या विशिष्ट प्रमाणात नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधनाचे लक्षांक (Renewable Purchase Obligation) खालीलप्रमाणे आहे:-

वित्त वर्ष	नित्यनूतनशील ऊर्जा (युनिट्स) खरेदीचे किमान बंधन (%)		
	सौर ऊर्जा	सौर ऊर्जा वगळून (इतर ऊर्जा)	एकूण
२०२०-२१	४.५०%	११.५०%	१६.००%
२०२१-२२	६.००%	११.५०%	१७.५०%
२०२२-२३	८.००%	११.५०%	१९.५०%
२०२३-२४	१०.५०%	११.५०%	२२.००%
२०२४-२५	१३.५०%	११.५०%	२५.००%

याबाबतची पूर्तता संबंधीत ऊर्जा उत्पादकाने त्यांना वर्षनिहाय नेमून दिलेल्या विशिष्ट प्रमाणात खालील नमूद पर्यायाद्वारे करू शकतात.

- १) नित्यनूतनशील ऊर्जा निर्मिती उत्पादकाकडून ऊर्जा खरेदी
- २) स्व:निर्मित नित्यनूतनशील ऊर्जेतून
- ३) इतर वीज वितरण कंपन्यांकडून ऊर्जा खरेदी
- ४) नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्र (Renewable Energy Certificate) खरेदी
- ५) वरीलपैकी संयुक्त पर्यायाच्या माध्यमातून करावयाची आहे.

महाराष्ट्रातील विद्युत परवाना धारक कंपन्यांचा सन २०२१-२२, सन २०२२-२३ व सन २०२३-२४ (तिसऱ्या त्रैमासिकपर्यंत) साठीचा एकत्रित नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधन अस्थायी साध्यता अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे:-

वर्ष	उद्दिष्ट	साध्य	तूट
२०२१-२२	१७.५%	१३.९५%	३.५५%
२०२२-२३	१९.५%	१६.४९%	३.०१%
२०२३-२४	२२%	१४.९९%	७.०१%

८. नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्र (आरईसी) :

आरईसी (नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्र) हे नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदी बंधन असलेल्या घटकांनी नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधनाची पूर्तता करण्यासाठीचे साधन आहे. अक्षय ऊर्जेला चालना देण्यासाठी आणि आरपीओ (नित्यनूतनशील ऊर्जा खरेदीचे बंधन) लक्ष्य पूर्ण करण्यासाठी नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्र खरेदी करता येते.

नित्यनूतनशील ऊर्जा प्रमाणपत्राबाबतची कार्यप्रणाली अंतर्गत ३१ मार्च, २०२४ अखेर महाऊर्जेकडून एकूण ४०७ ऊर्जा निर्मिती प्रकल्पांना (एकूण क्षमता १०९७.५३४ मेगावॉट) नोंदणीसाठी मान्यता प्रमाणपत्र (Accreditation Certificate) देण्यात आले आहे.

९. राज्यात अपारंपरिक ऊर्जेचे नाविन्यपूर्ण स्रोत विकसित करणे:-

हरित हायड्रोजन निर्मिती आणि विकास :- राज्याला हरित हायड्रोजन क्षेत्रामध्ये हब बनविण्याकरीता राज्य शासनाने दि. १७.१०.२०२३ रोजी "महाराष्ट्र हरित हायड्रोजन धोरण- २०२३" जाहिर केले आहे. सदर धोरणाच्या अंमलबजावणीकरिता "महाराष्ट्र हरित हायड्रोजन धोरण- २०२३" साठीची कार्यपद्धती भाग -१ (प्रकल्प नोंदणी), दि.१३.११.२०२३ रोजी जाहिर करण्यात आली आहे.

राज्य शासनाच्या वतीने महाऊर्जाने ०८ हरित हायड्रोजन विकासकांसोबत सामंजस्य करार केले असून, सर्व प्रकल्पांची एकूण क्षमता १०१० केटीपीए व एकूण गुंतवणूक रु. २,९१,३०० कोटी इतकी आहे. यामुळे राज्यात जवळपास ६८,००० इतकी रोजगार निर्मिती होणार असून, प्रति वर्ष ५.६७ दशलक्ष टन कार्बन उत्सर्जनास कपात होण्याची शक्यता आहे.

१०. महाऊर्जांची मार्च, २०२४ पर्यंतची एकत्रित साध्यता :

तपशील	३१ मार्च, २०२३ अखेर (एकूण)	वित्तवर्ष २०२३-२४	३१ मार्च, २०२४ अखेर (एकूण)
ऊर्जा निर्मिती (मे.वॅ.)			
पवन ऊर्जा प्रकल्प	५०१०.७१	१९७.९५	५२०८.६६
ऊसाच्या चिपाडावर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्प	२४०७	१७५	२५८२
कृषी अवशेषांवर आधारित प्रकल्प	२१५.००	०	२१५.००
लघुजल विद्युत प्रकल्प	३७०.०२५	०.०५	३७०.०७५
शहरी घन कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती	३.००	१४	१७.००
औद्योगिक कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती	४१.७८८	०	४१.७८८
सौर औष्णिक व सौर फोटोव्होल्टाइक वीजनिर्मिती	३४२८.९७	१८९.३२६	३८३६.१०६
	११४७६.४९३	५७६.३२६	१२२७०.६२९
ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम			
ऊर्जा परिक्षण (संख्या)	१९८५	१९९	२१८४
प्राथमिक ऊर्जा परिक्षण (एस.एम.ई.) (संख्या)	३९५५	७६	४०३१
शासकीय इमारतींमध्ये ऊर्जा संवर्धन पथदर्शी प्रकल्प (इमारती)	११३	८	१२१
नगरपालिकेमध्ये ऊर्जा संवर्धन साधने उभारणे (नगरपालिका)	४०	०	४०
शासकीय रुग्णालयांमध्ये ऊर्जा संवर्धन पथदर्शी प्रकल्प (इमारती)	३१	१०	४१
आदर्श ऊर्जा कार्यक्षम ग्राम मोहीम	१३	१८	३१
शासकीय शाळांमध्ये ऊर्जा कार्यक्षम उपक्रम	२६६	१६५	४३१
पवन उर्जा सॅनियंत्रण केंद्र (संख्या)	४१४	०	४१४
ब्रिक्वेटींग प्रकल्प (संख्या)	२०३	०	२०३
ग्रामीण विद्युतीकरण कार्यक्रम (गांवे / वाड्या)	६०६९	१९०८	७९७७
अमृत योजना(मे.वॅ)	१५.८१	०	१५.८१ (१४.८१९ मे.वॅ. क्षमतेचे प्रकल्प नक्तामापन प्रणालीसह कार्यान्वित)
कुसुम योजना	४९२३७	३४७००	८३९३७
प्रचार, प्रसिध्दी व प्रदर्शने (संख्या)	३३६	११	३४७

११. महाऊर्जास मिळालेली राष्ट्रीय पातळीवरील बक्षीसे

अ.क्र.	कार्यक्रम	तपशील	वर्ष
१	सौर औष्णिक कार्यक्रम	सौर औष्णिक कार्यक्रम सर्वोत्कृष्ट कामगिरी	१९९०-९१
		सौर चूल- प्रशंसनीय कामगिरी	१९९१-९२
		सौर चूल- प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९४-९५
		सौर उष्णजल संयंत्र- द्वितीय क्रमांक	१९९४-९५
		सौर उष्णजल संयंत्र- प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२०११-१२
		सौर उष्णजल संयंत्र-राज्यस्तरीय उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	२०११-१२
२	पवन ऊर्जा कार्यक्रम	पवनऊर्जा - विशेष बक्षीस	१९९६-९७
		पवनऊर्जा - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९८-९९
		पवनऊर्जा - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९९-००
		पवनऊर्जा - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२०००-०१
		पवनऊर्जा - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००१-०२
		पवनऊर्जा - द्वितीय क्रमांकाचे बक्षीस	२००२-०७
		पवनऊर्जा - द्वितीय क्रमांकाचे बक्षीस	२००७-०८
३	बायोमास पाँवर जनरेशन	इमा पाँवर अवार्ड, २००८- प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००८-०९
४	गॅसिफायर कार्यक्रम	गॅसिफायर - विशेष कामगिरी	१९९१-९२
५	ऊर्जा उद्यान	ऊर्जा उद्यान - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	२००१-०२
६	माहिती व प्रसिद्धी	माहिती व प्रसिद्धी - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९३-९४
		माहिती व प्रसिद्धी - प्रथम क्रमांकाचे बक्षीस	१९९६-९७
७	पवन & सौर संकरित संयंत्र	राष्ट्रीयकृत बक्षीस - सर्वात जादा कि.वॅ. क्षमतेची संयंत्रे आस्थापित केली	२०११-१२
८	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	इरेडा दशकातील सेवा - उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	१९९६-९७
		राष्ट्रीयकृत बक्षीस - ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१०-११ व २०११-१२
		राष्ट्रीयकृत बक्षीस - ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१२-१३
९	सौर औष्णिक ऊर्जा	सौर उष्णजल संयंत्र - द्वितीय क्रमांक	२०१२-१३
१०	अतिउत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस - ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात अतिउत्कृष्ट कामगिरी	२०१३-१४
११	राज्याचा अतिउत्कृष्ट कामगिरी	नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा कार्यक्रमात अतिउत्कृष्ट कामगिरी	२०१०-१४
१२	उत्कृष्ट अभिकरण संस्था	राष्ट्रीयकृत बक्षीस - ऊर्जा संवर्धन क्षेत्रात राज्यस्तरीय संस्था	२०१५-१६
१३	उत्कृष्ट नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा प्रसारणासाठी अभिकरण संस्था	ऐरीयाज संस्थेकडून उत्कृष्ट अभिकरण संस्थेसाठी बक्षीस	२०१६-१७
१४	सौर पथदिप	राष्ट्रीयकृत दुसऱ्या क्रमांकाचे संयंत्र आस्थापित केल्याचे बक्षीस	२०१६-१७
१५	सौर ऊर्जा प्रकल्प	राष्ट्रीय स्तरावर सौर ऊर्जा प्रकल्प राबविण्यासाठीचे बक्षीस	२०१६-१७
१६	लक्ष केंद्रीत सौर तंत्रज्ञान (Concentrated Solar Technology)	राष्ट्रीयकृत बक्षीस - लक्ष केंद्रीत सौर तंत्रज्ञान	२०१६-१७
१७	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	केंद्रीय ऊर्जा संवर्धन पारितोषिक - राज्य पदानिर्देशित संस्था या संवर्गात गुणवत्ता प्रमाणपत्र	२०१८-१९
१८	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	सोलर क्वाटर मासिक - व्यवसाय उत्कृष्टता पुरस्कार	२०१८-१९
१९	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	केंद्रीय ऊर्जा संवर्धन पारितोषिक - राज्य पदानिर्देशित संस्था	२०१८-१९

अ.क्र.	कार्यक्रम	तपशील	वर्ष
		या संवर्गात द्वितीय पारितोषिक	
२०	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	राष्ट्रीय ऊर्जा संवर्धन पुरस्कार (NECA) - राज्य पदनिर्देशित संस्था या श्रेणीत गुणवत्ता प्रमाणपत्र.	२०१९-२०
२१	ऊर्जा संवर्धन कार्यक्रम	राष्ट्रीय ऊर्जा संवर्धन पुरस्कार (NECA) - राज्य पदनिर्देशित संस्था या संवर्गात द्वितीय पारितोषिक.	२०२३-२४

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाबाबतची माहिती

आयोगाची रचना -

विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाची स्थापना दि. ५ ऑगस्ट, १९९९ च्या अधिसूचनेद्वारे केली. केंद्र शासनाने दिनांक १० जून, २००३ रोजी विद्युत नियामक आयोग अधिनियम, १९९८ निरसित करून विद्युत अधिनियम २००३ पारित केला. विद्युत अधिनियम २००३ मधील कलम ८२ (४) अन्वये राज्य आयोग अध्यक्षसह दोन सदस्यांचा मिळून असतो. त्याप्रमाणे सद्यस्थितीत महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगामध्ये अध्यक्ष आणि २ सदस्य कार्यरत आहे.

आयोगाची कार्ये -

आयोगाची कार्ये अर्ध-न्यायिक, अर्ध वैधानिक आणि कार्यकारी स्वरूपाची आहेत. विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम ८६ प्रमाणे आयोगाला खालील कार्ये पार पाडावी लागतात.

(१) कलम ८६ (१) अन्वये पार पाडावी लागणारी कार्ये :-

- ए) राज्यातील वीज निर्मिती, पुरवठा, पारेषण किंवा वहनाकरिता घाऊक, ठोक किंवा किरकोळ विक्रीचे दर निश्चित करणे.
- बी) वितरण परवानाधारकाच्या वीज खरेदी आणि प्राप्तीसाठीच्या प्रक्रियेचे नियमन करणे.
- सी) विजेचे राज्यांतर्गत पारेषण व वहन सुकर करणे. डी) विजेचे पारेषण, वितरण आणि वीज व्यापारासाठी परवाना मागणाऱ्या व्यक्तींना त्यांच्या राज्यांतर्गत कामकाजासाठी परवाना देणे.
- इ) सह-वीज निर्मितीस आणि नूतनशील उर्जा स्रोतांपासून वीज निर्मितीस चालना देणे.
- एफ) परवानेधारक आणि वीज निर्मिती कंपनी यांच्यामधील वादासंबंधी निर्णय देणे आणि कोणताही वाद लवादाकडे संदर्भ करणे.
- जी) अधिनियमाच्या प्रयोजनाकरिता शुल्क लावणे.
- एच) राज्य ग्रिड सहिता विहित करणे.
- आय) परवानेधारकाच्या सेवेची गुणवत्ता, सातत्य व विश्वासार्हता यांची मानके विहित करणे,
- जे) राज्यांतर्गत विजेच्या व्यापारासाठी नफ्याचे प्रमाण निश्चित करणे.
- के) या अधिनियमाखाली सोपविण्यात येतील अशी अन्य कार्ये पार पाडणे.

२) कलम ८६ (२) अन्वये राज्य आयोग, राज्य शासनाला खालीलपैकी कोणत्याही किंवा सर्व बाबींवर सल्ला देईल :-

- (एक) वीज उद्योगांत स्पर्धा, कार्यक्षमता व काटकसर यांस प्रोत्साहन देणे.
- (दोन) वीज उद्योगांमधील गुंतवणुकीस प्रोत्साहन देणे.
- (तीन) राज्यातील वीज उद्योगांची पुर्नस्थापना करणे व पुर्नरचना करणे.
- (चार) वीज निर्मिती, पारेषण, वितरण किंवा विजेचा व्यापार यासंबंधी किंवा राज्य शासनाने राज्य आयोगाकडे संदर्भ केलेल्या अन्य कोणत्याही बाबींवर सल्ला देणे.

आयोगाच्या कामकाजासंबंधी माहिती :-

आयोगाला विद्युत अधिनियम, २००३ खाली आपली कार्ये पार पाडताना खालीलप्रमाणे विविध प्रकारची कामे करावी लागतात :-

- १) विनियम तयार करणे
- २) याचिकांवर आदेश पारित करणे
- ३) वीज दर निश्चित करणे
- ४) परवाना मंजूर करणे
- ५) आयोगाच्या आदेशांच्या पुनर्विलोकनासाठी करण्यात आलेल्या किंवा संकीर्ण विषयावरील नवीन याचिकांवर विचार करणे.

६) ग्राहक गा-हाणे निवारण यंत्रणा

७) राज्य सल्लागार समिती

वरील कार्ये पार पाडताना, आयोग खालील पध्दतीचा अवलंब करून जनतेशी आणि ग्राहक प्रतिनिधींशी सल्लामसलत करते:-

१) विनियम तयार करणे

आयोग, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १८१ च्या उप-कलम (३) मध्ये अनिवार्य केल्याप्रमाणे विनियम अधिसूचित करण्यापूर्वी जनतेकडून त्यांच्या सूचना / हरकती / अभिप्राय मागवून त्यानंतरच विनियम अधिसूचित करतो. सुरुवातीला जे विनियम तयार करावयाचे असतात त्यांचे एक प्रारूप तयार करण्यात येते. अधिनियमातील तरतुदीनुसार, या प्रारूप विनियमांना " पूर्व प्रसिध्दी" द्यावयाची असल्यामुळे, हे प्रारूप विनियम वर्तमानपत्रात प्रसिध्द करून त्याबाबत जनतेकडून हरकती/सूचना मागविण्यात येतात. जनतेकडून हरकती / सूचना प्राप्त झाल्यावर त्या विचारात घेऊन विनियमांना आयोगाकडून अंतिम मंजूरी देण्यात येते. आणि सदर विनियम शासकीय राजपत्रात अधिसूचित करण्यात येतात व ते आयोगाच्या संकेतस्थळावर प्रदर्शित करण्यात येतात. विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १८२ नुसार राज्य आयोगाने तयार केलेले विनियम राज्य विधीमंडळाच्या दोन्ही सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येतात.

२) याचिकांवर आदेश पारित करणे

वीज दर निश्चित करणे तसेच परवाना मंजूर करणे यासारखी प्रकरणे जलद निकाली काढता यावीत यासाठी आयोग, प्रकरणाच्या सुनावणीसाठी टप्पे, पध्दत, ठिकाण, तारीख व वेळ ठरवते. त्यानुसार, आयोग याचिकाकारास सुनावणीची नोटीस त्या भागात मोठ्या प्रमाणावर खप असणा-या इंग्रजी भाषेतील किमान २ दैनिक वर्तमानपत्रात आणि मराठी भाषेतील किमान २ दैनिक वर्तमानपत्रात प्रसिध्द करण्यास कळविते. या सुनावणीच्या नोटिसीबरोबरच संक्षिप्त याचिका व याचिकेचा कार्यकारी गोषवारा देखील प्रसिध्द करण्यात येतो. याचिकेची प्रत त्यासोबतच्या जोडपत्रांसह जनतेला उपलब्ध करून देण्याचे व तसेच त्यांची एक प्रत याचिकाकाराच्या संकेतस्थळावर देखील प्रदर्शित करण्याचे निर्देश याचिकाकारास देण्यात येतात. त्यानुसार, याचिकाराकडून एक नोटीस प्रसिध्द करण्यात येऊन त्याद्वारे जनतेकडून याचिकेसंबंधात सूचना व हरकती मागविण्यात येतात.

याचिकाकाराने मांडलेली त्याची बाजू, जनतेकडून प्राप्त झालेल्या सर्व सूचना व हरकती, या सूचना व हरकतींना याचिकाकाराने दिलेला प्रतिसाद, जन-सुनावणीत जनतेकडून उपस्थित करण्यात आलेले मुद्दे आणि संबंधित कागदपत्रे, विचारात घेऊन आयोगाद्वारे अंतिम आदेश पारित करण्यात येतो.

३) वीज दर निश्चितीकरण

आयोगाकडून १) महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी मर्यादित, २) महाराष्ट्र राज्य विद्युत पारेषण कंपनी मर्यादित, (महापारेषण), ३) महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, ४) बेस्ट उपक्रम, ५) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड - निर्मिती व्यवसाय, ६) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड - पारेषण व्यवसाय, ७) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड - वितरण व्यवसाय, ८) टाटा पॉवर कंपनी - निर्मिती व्यवसाय, ९) टाटा पॉवर कंपनी - पारेषण व्यवसाय, १०) टाटा पॉवर कंपनी वितरण व्यवसाय, ११) जयगड पॉवर ट्रान्स्को कंपनी लि., १२) अमरावती पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. १३) अदानी ट्रान्समिशन इंडिया लि., १४) महाराष्ट्र ईस्टर्न ग्रिड पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि., १५) के आर सी इन्फ्रास्ट्रक्चर लि., १६) विदर्भ इंडस्ट्रीज पॉवर लि.-पारेषण व्यवसाय, १७) माईडरपेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. (ऐरोली), १८) निमप्लेक्स इस्टेट लिमिटेड (ऐरोली नॉल्लेज पार्क) १९) महाराष्ट्र एअरपोर्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन, २०) निदार युटिलिटीज पनवेल एलएलपी, या कंपन्यांचे वीज दर निश्चित करण्याचे काम करण्यात येते. तसेच, महाराष्ट्र राज्य भार प्रेषण केंद्राचे बहुवर्षीय वीज दर अंदाजपत्रक मंजूर करणे व त्यांचे अंतिमीकरण करण्याचे काम ही आयोगाकडून करण्यात येते.

४) परवाना मंजूर करणे

आयोगाने विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १४ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यात विजेचे पारेषण, वितरण आणि वीज व्यापारासाठी परवाने मंजूर केले आहेत.

पारेषण परवाना:- महाराष्ट्र राज्यात ११ पारेषण परवानाधारक कार्यरत आहेत. हे परवानाधारक मिळून राज्यांतर्गत पारेषण यंत्रणा तयार झाली आहे. या ११ पारेषण परवानाधारकांपैकी महापारेषण कंपनी विद्युत अधिनियम, २००३ अस्तित्वात येण्यापूर्वी कार्यरत असल्यामुळे त्यांना मानीय परवानाधारक मानण्यात येते आणि उरलेल्या १० पारेषण परवानाधारकांना म्हणजेच १) अदानी ट्रान्समिशन (इंडिया) लिमिटेड (एटीआयएल), २) जयगड पॉवर ट्रान्स्को लिमिटेड (जेपीटीएल), ३) अमरावती पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. (एपीटीसीएल), ४) सिन्नर पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. (एसपीटीसीएल), ५) महाराष्ट्र ईस्टर्न ग्रिड पॉवर ट्रान्समिशन कंपनी लि. (एमइजीपीटीसीएल). ६) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड, ७) टाटा पॉवर, ८) विदर्भ इंडस्ट्रीज पॉवर लि. ९) खारघर विक्रोळी ट्रान्समिशन प्रा. लि. (KVTPL). १०) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई इन्फ्रास्ट्रक्चर लि. (AEMPL) यांना आयोगाने पारेषण परवाने मंजूर केले आहेत.

वितरण परवाना:- राज्यात ४ वितरण परवानाधारक २.६ कोटी ग्राहकांना (मुंबई शहरात ४० लाख आणि उर्वरित महाराष्ट्रात २.२ कोटी) वीज पुरवठा करीत आहेत. बेस्ट उपक्रम, अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लि. वितरण आणि टीपीसी वितरण या मुंबई शहर आणि उपनगरांना मुलुंड वगळून आणि मीरा-भाईंदर क्षेत्रामध्ये वीज पुरवठा करतात तर महाराष्ट्रातील उर्वरित क्षेत्राला महावितरण कंपनी वीज पुरवठा करते. महावितरण कंपनी आणि बेस्ट उपक्रम मानीव वितरण परवानाधारक आहेत तर आर इन्फ्रा-वितरण कंपनीला ११ ऑगस्ट, २०११ रोजी २५ वर्षांच्या कालावधीकरिता वितरण परवाना मंजूर करण्यात आला होता आणि दि. २९ सप्टेंबर २०१८ जी अधिसूचने अन्वये हा परवाना अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेडला अभिहस्तांकित करण्यात आला. आयोगाने दिनांक २१ डिसेंबर २०१८ आदेशान्वये भारतीय रेल्वेचा मान वितरक परवानाधारक म्हणून दर्जा पटलावर घेतला.

सेझ क्षेत्र:- त्याशिवाय विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४ (ब) मधील सन २०१० मध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणेनुसार, १४ विशेष आर्थिक क्षेत्राच्या (सेझ) १४ विकासकांनी त्यांच्या सेझ क्षेत्राकरिता त्यांना मानीव वितरण परवानाधारक म्हणून दर्जा द्यावा, याकरिता आयोगाकडे मागणी केली असून आयोगाने वेगळ्या आदेश/नियमांद्वारे या विकासकांना त्यांच्या सेझ क्षेत्राकरिता मानीव वितरण परवानाधारकांचा दर्जा मंजूर केला आहे. हे १४ मानीव वितरण परवानाधारक पुढीलप्रमाणे आहेत.

(१) माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. (ऐरोली) २) महाराष्ट्र एअरपोर्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (मिहान, नागपुर), ३) निदार युटिलिटीज पनवेल एलएलपी, ४) क्वॅड्रॉन बिझनेस पार्क लिमिटेड (आयटी, हिंजेवाडी, पुणे), ५) गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लिमिटेड (ऐरोली नॉलेज पार्क), ६) केआरसी इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅण्ड प्रोजेक्ट प्रा. लि. (जिल्हा ठाणे) आणि ७) जे. एन. पी. टी., उरण (जिल्हा रायगड), ८) लक्ष्मीपती बालाजी सप्लाय चें मॅनेजमेंट लि. ता. पनवेल, (जिल्हा रायगड), ९) इऑन फेज १, खराडी, १०) इऑन फेज २, खराडी, ११) एडएमएल सिद्ध लि. च्या सिद्ध एसईझेड, मुंबई १२) पी-वन च्या राजीब गांधी इन्फोटेक पार्क, एमआयडीसी, हिंजेवाडी फेज ३, पुणे १३) एसईझेड बायो-टेक सर्व्हिसेस प्रा.लि., मांजरी एसईझेड, पुणे १४) एसईझेड बायो-टेक सर्व्हिसेस प्रा. लि. हडपसर एसईझेड, पुणे.

याव्यतिरिक्त, महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाकडून विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १३ अंतर्गत औरंगाबाद इंडस्ट्रियल टाऊनशिप लिमिटेड शेन्द्रा औद्योगिक क्षेत्र आणि बिडकीन औद्योगिक क्षेत्रासाठी वितरण परवाना मिळविण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

वीज व्यापार परवानाधारक:- आयोगाने महाराष्ट्र राज्यात विजेचा व्यापार करण्यासाठी एन. टी. एस पॉवर, ग्लोबल एनर्जी प्रा. लि. आणि महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी लिमिटेड यांना वीज व्यापार परवाना मंजूर केला आहे. ग्लोबल एनर्जी प्रा. लि. चा परवाना दिनांक ५.१२.२०२० च्या आदेशान्वये निलंबित केला आहे.

५) आयोगाच्या आदेशांच्या पुनर्विलोकनासाठी करण्यात आलेल्या किंवा संकीर्ण विषयावरील नवीन याचिकांवर विचार करणे

याचिकांसंबंधी आयोगाकडून याचिकाकार आणि प्रतिवादी यांना सुनावणीसाठी उपस्थित राहण्यासाठी नोटीस पाठविण्यात येते. सुनावणीचा एक दैनिक आदेश (Daily Order) तयार करण्यात येतो. त्याची प्रत याचिकाकार, प्रतिवादी यांना पाठविण्यात येते. दैनिक आदेश (Daily Order) आयोगाच्या संकेतस्थळावर देखील प्रदर्शित करण्यात येतात. त्यानंतर शेवटी आयोगाकडून आदेश पारित करण्यात येतो.

आदेशाची प्रत याचिकाकार, प्रतिवादी यांना पाठविण्यात येते. आयोगाने पारित केलेले सर्व आदेश आयोगाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असतात. याचिकाकार किंवा प्रतिवादी आयोगाकडे आदेशांचे पुनर्विलोकन करण्यासाठी अर्ज दाखल करू शकतात किंवा त्या विरुद्ध विद्युत अपिल न्यायाधिकरणाकडे अपील करू शकतात.

आयोगामध्ये दाखल झालेल्या याचिका व त्यावरील कार्यवाही याबाबतचा मागिल ५ वर्षांचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे:-

वित्तीय वर्ष	दाखल झालेल्या याचिका	आयोगाने पारित केलेले आदेश
२०१९-२०२०	३४५	३०९
२०२०-२०२१	२०५	२१७
२०२१-२०२२	१८३	१७१
२०२३-२०२४	२५४	१५४

६) ग्राहक गा-हाणे निवारण यंत्रणा

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम ४२ (५) आणि ४२ (६) अंतर्गत, आयोगाने मविनिआ (ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच आणि विद्युत लोकपाल) विनियम, २०२० तयार केले आहेत. ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच (सीजीआरएफ) हे वितरण परवानाधारकाकडून स्थापन करण्यात येतात तर विद्युत लोकपाल यांची नियुक्ती आयोगाकडून करण्यात येते.

वितरण कंपन्यांनी स्थापन केलेले ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच (सीजीआरएफ)

सध्या राज्यामध्ये २३ ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच कार्यरत असून त्यापैकी ११ मंच हे महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लि. ने स्थापन केलेले आहेत आणि उर्वरित मंच हे अन्य वितरण परवानाधारकांनी म्हणजेच बेस्ट, अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड वितरण, टाटा पॉवर कंपनी वितरण, माईडस्पेस बिझनेस पार्क्स प्रा. लि. आणि गिगाप्लेक्स इस्टेट प्रा. लिमिटेड, निदार युटिलिटीज पनवेल एलएलपी आणि केआरसी इन्फ्रास्ट्रक्चर अॅण्ड प्रोजेक्ट प्रा. लि. महाराष्ट्र एअरपोर्ट डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन (मिहान, नागपूर), जे एन.पी.टी., उरण (जिल्हा रायगड), लक्ष्मीपती बालाजी सप्लाय चैन मॅनेजमेंट लि. ता. पनवेल (जिल्हा रायगड), इऑन फेज १, खराडी, इऑन फेज २, खराडी स्थापन केलेले आहेत. मुख्य वितरण परवाना धारकांच्या गा-हाणे निवारण मंचामध्ये अध्यक्ष आणि दोन सदस्य असतात. त्यापैकी एक सदस्य हा स्वयंसेवी ग्राहक संस्थांमधून असतो आणि एक सदस्य वितरण कंपनीमध्ये कार्यरत असलेला कार्यकारी अभियंता असतो. तसेच लहान परवाना धारकांच्या गा-हाणे निवारण मंचामध्ये फक्त एक सदस्य जो की अध्यक्ष असतो. वितरण परवानाधारकांनी नियुक्त करावयाच्या अध्यक्षांचे पात्रता निकष मविनिआ (ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच आणि विद्युत लोकपाल) विनियम, २०२० मध्ये विहित करण्यात आलेले आहेत.

आर्थिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये ग्राहक गा-हाणे निवारण मंच च्या पातळीवर १२७२ गा-हाण्यांची महावितरण १२२०, बेस्ट ३३, अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई लिमिटेड वितरण - १५. टाटा पॉवर कंपनी- वितरण - ४, ० इतर सर्व मंचामध्ये -०, गा-हाण्यांचे निवारण करण्यात आले आहे.

विद्युत लोकपाल

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम ४२ (६) अंतर्गत महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने विद्युत लोकपाल नियुक्त केले आहेत. सध्या महाराष्ट्र राज्यात मुंबई येथे विद्युत लोकपाल कार्यरत आहेत.

आर्थिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये विद्युत लोकपाल, मुंबई यांचे मार्फत १८२ आणि लोकपाल, नागपूर यांचेमार्फत ८२ गा-हाण्यांचे अभिवेदन करण्यात आले आहे.

मुख्य विद्युत निरीक्षक

मुख्य विद्युत निरीक्षक

कार्यालयाचे कार्य

प्रास्ताविक

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग हयांचे प्रशासकीय नियंत्रणाखाली मुख्य विद्युत निरीक्षक हे विद्युतविषयक कार्य करतात.

मुख्य विद्युत निरीक्षक हे या वैधानिक पदाचे कार्य करीत असून यांचे नियंत्रणाखाली प्रामुख्याने विद्युत सुरक्षिततेच्या दृष्टिकोनातून विद्युतसंच मांडणीची तपासणी करणे, उच्च व अतिउच्चदाब विद्युत संचमांडणी उपयोगात आणण्याकरिता परवानाधारक व उपभोक्त्यास (विद्युत ग्राहक) परवानगी देणे, विद्युत प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघाताची चौकशी करणे, अनुज्ञापक मंडळामार्फत विद्युत पर्यवेक्षक, तारतंत्री व सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता परीक्षा घेणे व उत्तीर्ण उमेदवारांना प्रमाणपत्र देणे, सिनेमा यंत्रचालकांची चाचणी घेऊन त्यांना परवाना पत्र देणे, घरगुती विद्युत उपकरणे बनविणा-या लहान मोठ्या कंपन्यांच्या उत्पादित वस्तुंची सुरक्षिततेच्या दृष्टीने गुणवत्ता व दर्जा तपासून प्रमाणपत्र देणे, विद्युत शुल्क, वीज विक्रीवरील कर यांचे वसुलीचे नियंत्रण ही कामे केली जातात.

Review Meeting Ease of doing Business-२०१७ व २०१८ अन्वये शासनाच्या व्यवसाय सुलभ संकल्पनेच्या (ease of doing business) अनुषंगाने महाराष्ट्र शासन उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग अधिसूचना क्र.२०१५/प्र.क्र.६५० दि.२९ जानेवारी, २०१६ आणि अधिसूचना क्र.मुविनि/प्र.क्र.२५४/उर्जा-५ दि. १२ डिसेंबर, २०१८ अन्वये च्या अधिसूचनेनुसार या विभागाच्या खालील सेवा महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम-२०१५ अंतर्गत अधिसूचित करण्यांत आल्या आहेत.

- १) जनित्र संच मांडणीचे नकाशे मंजूर करणे .
- २) जनित्र संच मांडणी निरीक्षण करणे व उर्जापित करण्यास परवानगी देणे .
- ३) मुंबई विद्युत शुल्क अधिनियम, १९६२ अन्वये ज्या व्यक्ती वीज निर्मिती करू इच्छितात किंवा वीज निर्मिती करणे चालू इच्छितात त्यांची नोंदणी करणे.
- ४) उपरीतार मार्गाच्या वीज संच मांडणीचे नकाशे मंजूर करणे.
- ५) उपरीतार मार्गाच्या वीज संच मांडणीचे निरीक्षण करणे व उर्जापित करण्यास परवानगी देणे.
- ६) महाराष्ट्र उदवाहन अधिनियम, १९३९ अन्वये उदवाहन उभारणीस परवानगी देणे .

७) महाराष्ट्र उदवाहन अधिनियम, १९३९ अन्वये उदवाहन चालू व निरीक्षणे अनुमती देणे उक्त सेवा महाराष्ट्र शासनाच्या "आपले सरकार" aaplesarkar.mahaonline.gov.in या पोर्टलवर दि. २ ऑक्टोबर २०१६ पासून ऑनलाईन पध्दतीने उपलब्ध करून देण्यांत आल्या आहेत .

वरील सर्व कामे पार पाडण्यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक यांच्या आस्थापनेवर एकूण ४ अधीक्षक अभियंता, ४० विद्युत निरीक्षक, ७८ सहाय्यक विद्युत निरीक्षक, ३९७ सहाय्यक अभियंते/ शा.अ/ क.अ तसेच लेखा परीक्षणासाठी, १ उप संचालक, ९ वीज कर निरीक्षक व इतर आवश्यक कर्मचारी वर्ग कार्यरत आहेत.

मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यासंबंधीचे प्रमुख कार्य खालीलप्रमाणे :-

- (अ) विद्युतविषयक खालील अधिनियम व नियम यांची अंमलबजावणी :-
- (१) विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १२६ अनुसार परवानाधारकाने उच्चदाब व अतिउच्चदाब ग्राहकांनी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारणा विरुद्ध अपीलप्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे.
 - (२) विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम ५३ नुसार विद्युत सुरक्षाविषयक कर्तव्य पार पाडणे.
 - (३) महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ नुसार कर्तव्य पार पाडणे.
 - (४) विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १६१ अन्वये व विद्युत अपघात नियम, २०१३ अन्वये विद्युत अपघातांची चौकशी करणे.
 - (५) विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १६२ अन्वये प्राप्त अधिकार व निर्देशित कर्तव्यानुसार कार्य करणे.
 - (६) मुंबई उदवाहन अधिनियम, १९३९ व त्याखाली तयार केलेले मुंबई उदवाहन नियम, १९५८ ची अंमलबजावणी करणे.
 - (७) महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ आणि मुंबई विद्युत शुल्क नियम, १९६२ यांची अंमलबजावणी
 - (८) महाराष्ट्र विजेच्या विक्रीवरील शुल्क अधिनियम, १९६३ व महाराष्ट्र विजेच्या विक्रीवरील शुल्क नियम १९६४ त्याखालील नियम व सुधारीत विद्युत विक्रीकर अधिनियम, २००४

- (९) महाराष्ट्र सिनेमा (विनियम) अधिनियम, १९६६
- (१०) केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम) २०१० मधील विनियम २९ अन्वये
बनविण्यांत आलेल्या नियमानुसार अंमलबजावणी करणे.
- (११) महाराष्ट्र रज्जूमार्ग अधिनियम, १९५५ व त्याखाली तयार केलेले महाराष्ट्र रज्जूमार्ग नियम.
- (१२) केंद्र शासनाचा घरगुती विद्युत उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१ ची अंमलबजावणी.
- (१३) केंद्र शासनाच्या विद्युत वायर्स, केबल्स, उपकरणे व उप साधने (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१, १९८८, १९८९, १९९३ व दर्जा नियंत्रण आदेश, २००३ ची अंमलबजावणी. व विद्युत वायर्स केबल्स, उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश २००५.

(ब) मुख्य विद्युत निरीक्षक यांची इतर कार्ये :-

- (१) विद्युत ठेकेदारांना अनुज्ञप्ति मंजूर करणे विद्युत पर्यवेक्षक, तारतंत्री सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता यांच्या परीक्षा घेऊन उत्तीर्ण उमेदावारांना प्रमाणपत्र देणे यांसाठी प्रस्थापित केलेल्या अनुज्ञापक मंडळाचे मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अध्यक्ष आहेत.
- (२) दर्जा नियंत्रण आदेश, १९८१, १९८८, १९९३ व २००३ अंतर्गत प्रमाणपत्र देणे यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक हे महाराष्ट्र शासनाने नियुक्त केलेले " समुचित प्राधिकारी " आहेत.
- (३) २२० केव्ही व त्यापेक्षा जास्त विद्युत दाब असलेल्या वीज संचमांडणीचे नकाशांना मंजूर देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व परवानगी देणे व वार्षिक निरीक्षण करणे.
- (४) २२० केव्ही व त्यापेक्षा जास्त एच.व्ही.डी.सी. विद्युत दाब असलेल्या वीज संचमांडणीचे नकाशांना मंजुरी देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व परवानगी देणे.
- (५) नवीन वीजनिर्मिती केंद्राचे ५०० मे. वॅ. क्षमतेपेक्षा जास्त क्षमता असलेल्या पारंपारिक व अपारंपारिक सर्व वीज संचमांडणीच्या नकाशांना परवानगी देणे, प्रथम निरीक्षण करणे व ऊर्जापित करण्यासाठी परवानगी देणे.
सन २०२१-२०२२ व २०२२-२०२३ या दोन वर्षांच्या कार्यभारासंबंधी प्रत्यक्ष माहिती खाली दिली आहे. तसेच २०२३-२०२४ करिता अपेक्षित आकडेवारी दर्शविली आहे.

सिनेमा यंत्र चालकांची चाचणी - महाराष्ट्र सिनेमा (विनियम) अधिनियम, १९६६ मधील नियम ७२ नुसार वीज संयंत्र व चित्रदर्शक उपकरणे ही अर्हताप्राप्त व्यक्तीच्या हाती असावीत व अशी व्यक्ती सिनेमा परवानाधारकाने नामनिर्देशित केलेली असावी या दृष्टीकोनातून सिनेमा यंत्रचालकाची चाचणी घेतली जाते व अशा व्यक्तीच्या नामनिर्देशनास विद्युत निरीक्षकाकडून प्रमाणपत्र दिले जाते.

समग्र कार्यक्रम

विद्युत विभागाचे मुख्य कार्य म्हणजे वेगवेगळे विद्युतविषयक अधिनियम, नियम आणि विनियम यांची सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून अंमलबजावणी करणे, विद्युत कराचे वसुलीवर नियंत्रण, इत्यादी महसूल कामकाज.

१. विद्युत संच मांडण्याची तपासणी- केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० च्या तरतुदीनुसार विविध विद्युत संच मांडण्याची सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून तपासणी केली जाते.

शासन पत्र क्र. ईएलडी-२०१२/प्र.क्र.८५/ऊर्जा-१, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई दिनांक ३ जानेवारी २०१३ अन्वये विद्युत संच मांडणीचे निरीक्षण व तपासणी संबधत आकारण्यात व वसूल करण्यांत येणारी फी स्थगित करण्यांत आलेली आहे.

सन २०२२-२०२३ या वर्षाच्या कालावधीतील मध्यम दाब आणि उच्च दाबाच्या सर्व मिळून ४१,२८४ संच मांडण्याचे निरीक्षण करण्यात आले. सन २०२२-२०२३ च्या वर्षात मागील थकबाकीसह एकूण रु.५.८८ लाखांची वसुली झाली आहे.

सन २०२३-२०२४ मध्ये मध्यमदाब आणि उच्च दाबाचे एकूण ८३,९५२ संच मांडण्याची तपासणी अपेक्षित आहे.

सन २०२४-२०२५ वर्षाकरिता १,०६,७२८ संच मांडण्याची तपासणी अपेक्षित आहे.

विद्युत प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघात

विद्युत अधिनियम २००३ चे कलम १६१ अन्वये तसेच विद्युत अपघाताची सूचना नियम, २००५ अन्वये प्राप्त प्राधिकारानुसार विद्युत अपघाताची चौकशी करणे.

सन २०२३-२०२४ मध्ये एकूण २४४६ प्राणांतिक अपघात व ५८४ अप्राणांतिक अपघात सप्टेंबर, २०२३ पर्यंत घडले. त्यापैकी १,८०६ प्राणांतिक व ३९१ अप्राणांतिक अपघातांबाबत नियम ५(४) अन्वये दोषपूर्तीसाठी आदेश बजावण्यांत आले.

सन २०२३-२०२४ मध्ये एकूण १४४८ प्राणांतिक अपघात व २९१ अप्राणांतिक अपघात सप्टेंबर, २०२३ पर्यंत घडले. त्यापैकी १०८७ प्राणांतिक व १९२ अप्राणांतिक अपघातांबाबत नियम ५(४) अन्वये दोषपूर्तीसाठी आदेश बजावण्यांत आले.

सन २०२४-२०२५ मध्ये प्राणांतिक व अप्राणांतिक अपघातात घट अपेक्षित आहे.

२. अनुज्ञापक मंडळ- सध्या मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अनुज्ञापक मंडळाचे अध्यक्ष असून विद्युत निरीक्षक (सचिव, अनुज्ञापक मंडळ व उदवाहन निरीक्षक) हे मंडळाचे सचिव आहेत. याशिवाय या विभागांतर्गत कार्यरत असलेले चारही प्रादेशिक विद्युत निरीक्षक मंडळाचे अधीक्षक अभियंता (मुंबई/ पुणे/ औरंगाबाद व नागपूर) हे अनुज्ञापक मंडळाचे सदस्य आहेत. त्याचप्रमाणे विविध संस्था, उपक्रम तसेच संघटनांचे प्रतिनिधी यांचे एकूण १० सदस्य आहेत. अनुज्ञापक मंडळामध्ये १ अध्यक्ष, १ सचिव व एकूण १४ सदस्य यांचा समावेश

सिनेमा यंत्रचालकाकडून सन २०२२-२०२३ मध्ये १३६ अर्ज आले, त्यांची चाचणी घेऊन सक्षम सिनेमा यंत्रचालकांना १३२ प्रमाणपत्रे देण्यांत आली.सन २०२३-२०२४ मध्ये (सप्टेंबर, २०२३ पर्यंत) ७६ सिनेमा यंत्रचालकांकडून अर्ज आले व त्याची चाचणी घेऊन ४० सक्षम सिनेमा यंत्रचालकांना प्रमाणपत्र देण्यांत आली.

सन २०२४-२०२५ मध्ये सिनेमा यंत्रचालकाकडून २९४ अर्ज अपेक्षित आहे.

३.विद्युत ठेकेदार विरुद्ध केलेल्या तक्रारीची चौकशी-

जर एखादा अनुज्ञप्तीधारक वीज ठेकेदार गैरव्यवहार करीत असल्याचे आढळल्यास केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण अधिनियम, २०१० मधील विनियम २९ अन्वये तयार करण्यात आलेल्या नियम व शर्तीमधील तरतुदीनुसार आवश्यक कार्यवाही केली जाते.

अनुज्ञापक मंडळामार्फत गंभीर गैर व्यवहाराच्या अनुषंगाने घेण्यात येणारे तातडीचे निर्णय मुख्य विद्युत निरीक्षक अनुज्ञापक मंडळाचे अध्यक्ष म्हणून घेण्यास सक्षम असतील

४.उच्चदाब वीज ग्राहकांनी वीज पुरवठा कंपनी यांचेविरुद्ध केलेले अपिल अर्ज.-

विद्युत अधिनियम, २००३ अंतर्गत कलम १२७ अन्वये मुख्य विद्युत निरीक्षक हे अपिलीय प्राधिकारी म्हणून कार्य करतात.

विद्युत अधिनियम, २००३ अंतर्गत कलम १२६ अन्वये वीजपुरवठा कंपनीने अनधिकृत वीज वापर प्रकरणी ग्राहकास दिलेल्या अंतिम निर्धारण देयकाबाबत अपील प्रकरणी सुनावणी घेऊन अंतिम निकाल दिले जातात.

आहे.

केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण अधिनियम, २०१० मधील विनियम २९ अन्वये अधिसूचना क्रमांक-संकीर्ण २०१६/प्र.क्र./१२३/ऊर्जा-५ दिनांक ०२ जानेवारी, २०१७ नुसार व अधिसूचना २ ऑगस्ट २०१९ नुसार अधिसूचित केलेल्या नियम व शर्तीच्या "प्रकरण दोन" मधील नियम ११ नुसार पर्यवेक्षक व तारतंत्री परीक्षा घेण्यात येतात. अर्हताप्राप्त उमेदवारास सूट देण्यात येते. त्याचा तपशील तक्ता क्रमांक ५ मध्ये दर्शविला आहे.

केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना) विनियम, २०१० च्या विनियम ६(१) च्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता यांच्या परीक्षा घेणे व निकाल जाहीर करणे.

५.उदवाहन- मुंबई उदवाहन अधिनियम, १९३९ नुसार उदवाहन संच मांडणीचे उद्वाहनाचा सुरक्षित वापर होण्यासाठी निरीक्षण केले जाते. निरीक्षणाचे शुल्क उदवाहनाच्या मालकाकडून वसूल केले जाते. सुरक्षिततेच्या नियमांचे पालन केले नसल्यास सुरक्षा नियमांचे पालन होईपर्यंत उदवाहनाची अनुज्ञप्ती निलंबित करण्यांत येते.

मुंबई उदवाहन नियम, १९५८ च्या नियम क्रमांक ३ नुसार संबंधीत मुख्य विद्युत निरीक्षक हे उदवाहनाच्या उभारणीसाठी किंवा संच मांडणीमध्ये फेरफार करण्यासाठी परवाना देतात. मुंबई उदवाहन नियम, १९५८ च्या नियम क्रमांक ४ नुसार ज्या मालकास उदवाहन उभारणीची परवानगी दिलेली असते त्यांना संबंधीत मुख्य विद्युत निरीक्षक हे उद्वाहन चालविण्यासाठी अनुज्ञप्ती देतात.

विद्युत निरीक्ष (उदवाहन मुंबई) चेंबूर यांचेमार्फत करण्यात येणारी उदवाहन निरीक्षणे व जमा होणारा महसूलाचा तक्ता

अ. क्र.	तपशील	प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित
		२०२३-२४	२०२४-२५	२०२५-२६
१	अभिलेख्यानुसार एकूण कार्यरत उदवाहने	११४१८२	१२०६८२	१२७६८२
२	नवीन उदवानांच्या अंतर्भाव करण्यात आलेली संख्या	६५००	७०००	७०००
३	वार्षिक उदवाहन निरीक्षणाद्वारे जमा होणारे शुल्क	१८,७१,२३,९३८	२०,००,००,०००	२२,००,००,०००

६. विद्युत शुल्क - महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ दि.१ सप्टेंबर २०१६ पासून अस्तित्वात आला आहे. सदर अधिनियमातील तरतुदीनुसार वीज वापराच्या आकारावर विहित टक्केवारीनुसार युनिटवर आधारीत विद्युत शुल्क आकारण्यांत येते. वीज वापराच्या आकारामध्ये एनर्जी चार्जस, डिमांड चार्जस आणि फ्युअल अॅडजेस्टमेंट चार्जसचा समावेश आहे. विद्युत शुल्काचे आकारणीसाठी वीज वापराचा उद्देश विचारात घेऊन विद्युत ग्राहकांची वर्गवारी केलेली आहे. ह्या वर्गवारीमध्ये प्रामुख्याने निवासी, वाणिज्यिक, कृषी, तात्पुरता, जाहिराती व फलक (होर्डींग), औद्योगिक, मोनो व मेट्रो रेल्वे, स्वनिर्मित वीज, सह वीज निर्मितीपासून वीज, पर्यायी वीजनिर्मिती, नवीकरणीय ऊर्जेपासून वीज, स्वतंत्र वीज उत्पादक (आयपीपी), वीज जनित्रसंचधारक व मुक्त प्रवेश यांचा समावेश आहे. ह्या वर्गवारीनिहाय वीज शुल्काचे दर वेगवेगळे आहेत. ३१ मार्च २०२३ अखेर वीज बील केंद्राची संख्या १,३४५ असून जनित्रधारक २४६२१ आहेत.

सन २०२२-२०२३ मध्ये एकूण रुपये १०८०७.८२ कोटी विद्युत शुल्क वसूल झाले.

सन २०२३-२०२४ मध्ये एकूण रुपये १०८८०.९७ कोटी विद्युत शुल्क वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

सन २०२४-२०२५ मध्ये एकूण रुपये ११,९१४.८३ कोटी विद्युत शुल्क अपेक्षित आहे.

सन २०२४-२०२५ मध्ये रुपये १२,१५१.६६ कोटी विद्युत शुल्क वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

७. वीज विक्रीवरील कर-महाराष्ट्र वीजेच्या विक्रीवरील कर अधिनियम, १९६३ नुसार वीज निर्मिती करणा-या परवानाधारकांना विक्री केलेल्या वीजेच्या संबंधित अधिसूचना क्र. VVK-२०१८/C.R.१६१/Energy-१/ दिनांक २६ डिसेंबर, २०१८ अन्वये कर आकारण्यांत येतो. टाटा विद्युत कंपनी आणि बी.ई.एस.टी. व अदानी इलेक्ट्रीसिटी हे वीज वितरण करणारे परवानाधारक असल्याने ते वीजेच्या विक्रीवरील कर शासनाकडे भरणा करतात.

सन २०२२-२०२३ या कालावधीत एकूण रुपये ७७७.१५ कोटी वीजेच्या विक्रीवरील कर व सुधारित वीज विक्रीकर (हरीतऊर्जा) ग्रिनसेस रुपाने वसूल झाले.

सन २०२३-२०२४ मध्ये रुपये ८६५.९२ कोटी कर रुपाने वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

सन २०२४-२०२५ मध्ये रुपये ८९५.७६ कोटी कर रुपाने वसूल होण्याची अपेक्षा आहे.

८. दर्जा नियंत्रण :- दर्जा नियंत्रण शाखेकडून घरगुती विजेची उपकरणे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८१, विद्युत उपकरणे(दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८८, व साधारण सेवा विद्युत दिवे (दर्जा नियंत्रण) आदेश, १९८९, १९९३ व २००३ नुसार घरगुती विद्युत उपकरण बनविण-या लहान मोठ्या कंपन्यांच्या उत्पादित वस्तूंची सुरक्षिततेच्या दृष्टीने गुणवत्ता व दर्जा तपासून उत्पादन प्रमाणपत्र देण्यांत येते. उत्पादकांना उत्पादित वस्तूंची चाचणी करून दिलेल्या प्रमाणपत्रासंबंधीची माहिती दर्शविणारा तक्ता क्रमांक ७ आहे. शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र. आरइई-२०४५/२००६-२००७/(९११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७ अन्वये दर्जा नियंत्रण शाखा सन २००७-२००८ पासून निरीक्षण शाखेमध्ये विलीन करण्यांत आली असून दिनांक १ एप्रिल २००७ पासून दर्जा नियंत्रणाचे संपूर्ण राज्यातील काम मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे अंतर्गत प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई / पुणे / औरंगाबाद / नागपुर यांचेकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

या विभागांतर्गत जमा होणा-या एकूण महसुलाचा तपशील तक्ता क्रमांक २ मध्ये दर्शविला आहे.

कार्यभाराचा गोषवारा

वीज संचमांडणीचे निरीक्षण- जेथे अगोदरच पुरवठाकाराच्या विद्युत प्रवाहास वीज संचमांडणी जोडली असेल अशा संचमांडणीचे निरीक्षण सुरक्षिततेच्या दृष्टीकोनातून विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १६२ (१) नुसार नेमलेले विद्युत निरीक्षक व भारतीय विद्युत नियम, १९५६ मधील नियम क्रमांक ४ अ(२) प्रमाणे विद्युत निरीक्षक व त्याचे सहाय्यक विद्युत निरीक्षक म्हणून नेमणूक केलेले अधिकारी करतात.

शासनाचे उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाचे आदेश क्रमांक आयआरआर.११८८/सीआर/८९६/ऊर्जा-२, दिनांक १६ मार्च १९९० नुसार महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिका व नगरपालिका हद्दीतील लघुदाब घरगुती संचमांडण्याचे कृषी ग्राहकांच्या संचमांडण्याच्या वीज संच मांडणीचे निरीक्षण करणे बंद केले आहे. विद्युत संचमांडणीची वर्गवारी व निरीक्षण कालावधी खालीलप्रमाणे आहे.

महाराष्ट्र शासन यांचे शासन आदेश क्रमांक संकिर्ण.२०१६/प्र.क्र.६९/ऊर्जा-५ दिनांक १९ जुलै २०१९ अन्वये विनियम ३० आणि ४३ च्या प्रयोजनासाठी ११ केव्ही नोटीफाईड व्होल्टेज करण्यांत आले.

संचमांडणीची वर्गवारी कालावधी	आवृत्ती निरीक्षणाचा
(१) उच्च दाब (११ केव्ही वरील)	वाषिक
(२) सिनेमागृहे व सार्वजनिक करमणुकीची ठिकाणे	वाषिक
(३) जनित्र संच (२०० के व्ही ए वरील)	वाषिक

वरील बाब लक्षात घेता निरीक्षण अधिका-यांच्या निरीक्षण कामाचे प्रमाणक खालीलप्रमाणे आहे -

(एक) अधीक्षक अभियंता, प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ कर्तव्ये :

(१) (अ) वीज वितरण व पारेषण कंपन्यांचे ३३ केव्ही वरील व २२० केव्हीपर्यंत (२२० केव्ही धरून) नकाशा मंजुरी, प्रथम (नवीन) निरीक्षण, वीज संच मांडणी ऊर्जापीत करण्याची परवानगी, वार्षिक निरीक्षण (पारेषण कंपनीची १३२ केव्ही पर्यंत वगळून) करणे.

(ब) खाजगी ग्राहकांच्या ३३ केव्ही वरील २२० केव्ही पर्यंत (२२० केव्ही धरून) अति उच्च दाब संच मांडण्याचे नकाशा मंजुरी प्रथम (नवीन) निरीक्षण, वीज संच मांडणी ऊर्जापीत करण्याची परवानगी देणे.

(२) ५०० केव्हीए वरील अतिउच्चदाब ग्राहकांचे कॅप्टीव्ह नवीन जनरेटिंग स्टेशनचे निरीक्षण करणे.

(३) विद्युत पर्यवेक्षक व तारतंत्री यांच्या परीक्षा आयोजित करणे.

(४) ५०० मे.वॅ. क्षमतेवरील वीज निर्मिती केंद्राचे (पारंपारिक आणि अपारंपारिक) वार्षिक निरीक्षण करणे.

(५) २०० कि.वॅ. वरील व ४९९ मे.वॅ. क्षमते पर्यंत (पारंपारिक आणि अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत) वीज निर्मिती केंद्राची नकाशा मंजुरी, प्रथम निरीक्षण व ऊर्जापीत करण्याची परवानगी देणे.

(६) विद्युत अधिनियम, २००३ मधील कलम १२६ नुसार परवानाधारकाने मध्यम दाब संचमांडणी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारण विरुद्ध अपील प्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे व अंमलबजावणी करणे.

(७) मुख्य विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केलेली इतर कामे.

(८) विद्युत निरीक्षकांचे अधिकारात होणारी निरीक्षणे व कामाचे वाटपाबाबत कार्यभार व उपलब्ध निरीक्षण अधिकारी यांच्या संख्येनुसार आवश्यक बदलाबाबत नियंत्रण करणे.

(९) विद्युत साहित्याचे उत्पादन दर्जा नियंत्रण कायद्याचे अंतर्गत तपासणी/अंमलबजावणी करून त्याचा अहवाल मुख्य विद्युत निरीक्षक यांना विहित वेळेत सादर करणे.

(१०) अनुज्ञापक मंडळाकडून देण्यांत आलेल्या विद्युत ठेकेदार परवान्यांचे नुतनीकरण करणे.

(११) विद्युत ठेकेदार प्रस्तावांची छाननी करून त्या अनुज्ञापक मंडळास पाठविणे.

(दोन) विद्युत निरीक्षक :

(१) (अ) वीज वितरण व पारेषण कंपन्यांचे ११ केव्ही. वरील व ३३ केव्ही. पर्यंतच्या (३३ केव्ही धरून) सर्व नवीन वीज संचमांडण्याचे नकाशा मंजुरी, प्रथम निरीक्षण, वीज संच मांडणी ऊर्जापीत करण्याची परवानगी, व वार्षिक निरीक्षण करणे. तसेच ३३ केव्ही वरील ते १३२ केव्ही पर्यंतच्या ग्रहणकेंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(ब) ११ केव्ही वरील ३३ केव्ही.पर्यंतच्या (३३ केव्ही.धरून) सर्व नवीन खाजगी उच्च दाब संच मांडण्याचे नकाशा मंजुरी, प्रथम निरीक्षण, वीज संच मांडणी ऊर्जापीत करण्याची परवानगी देणे.

(२) ५०० केव्ही.अ.व त्यावरील एकूण रोहीत्र क्षमतेवरील खाजगी उच्च दाब संच मांडण्याचे प्रथम व वार्षिक निरीक्षण करणे.

(३) २०० कि.वॅ. पेक्षा अधिक ते ४९९ मे.वॅ. (पारंपारीक/ अपारंपारीक) पर्यंत क्षमता असलेल्या वीजनिर्मिती केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(४) २०० कि.वॅ.वरील स्टॅण्ड बाय जनरेटींग सेटचे प्रथम निरीक्षण करणे.

(५) ५०० कि.वॅ. वरील स्टॅण्ड बाय जनरेटींग सेटचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(६) उच्च दाब ग्राहकांच्या तक्रारीची चौकशी करणे. (७) मानवी प्राणांतिक अपघाताची चौकशी करणे (विद्युत निरीक्षक हे सहायक विद्युत निरीक्षक यांना प्राथमिक चौकशी करण्याचे आदेश देऊ शकतात व अंतीम अहवाल विद्युत निरीक्षक यांच्याकडून सादरकेला जातो.)

(८) १५ मीटरपेक्षा जास्त उंची असणा-या इमारतीमधील विद्युत संच मांडणीच्या आराखड्यांना मंजुरी देणे व प्रमाणपत्र देणे.

(९) नवीन सिनेमागृहे/नाटयगृहे यांचे प्रथम निरीक्षण करणे व प्रमाणपत्र देणे.

(१०) मल्टीप्लेक्समधील कायमस्वरूपाच्या सिनेमा/नाटयगृहांना प्रथम व वार्षिक निरीक्षण करणे. प्रमाणपत्र देणे.

(११) विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १२६ नुसार पारवानाधारकाने लघु दाब संच मांडणी केलेल्या अनधिकृत वीज वापर निर्धारण विरुद्ध अपील प्रकरणी कलम १२७ अन्वये निर्णय देणे व अंमलबजावणी करणे.

(१२) मुख्य विद्युत निरीक्षक व अधीक्षक अभियंता यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(१३) जनित्र संच व उच्च दाब संच मांडणीचे कामाचे कार्यभारानुसार आवश्यक फेर वाटपाबाबत मुख्य विद्युत निरीक्षक व अधीक्षक अभियंता यांचे मार्गदर्शन घेणे.

(१४) अर्हताप्राप्त (विद्युत पदवी/विद्युत पदविकाधारक) अभियंते इत्यादी यांना विद्युत पर्यवेक्षकाचा परवाना देणे, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून उत्तीर्ण झालेले तारतंत्री व विजतंत्री हयांना तारतंत्रीचा परवाना देणे.

(१५) स्वतः पर्यवेक्षक असलेल्या व्यक्तीस विद्युत ठेकेदार अनुज्ञप्ती देणे.

(तीन) सहायक विद्युत निरीक्षक :

सहायक विद्युत निरीक्षकाने दरवर्षी त्यांचे कार्यक्षेत्रातील खालीलप्रमाणे विद्युत निरीक्षणांची कामे पार पाडण्यात विद्युत निरीक्षकास मदत करावी :-

(१) परवानाधारकाच्या २२ केव्ही पर्यंतच्या (२२ केव्ही धरुन) उच्चदाब नवीन संचमांडण्या व ५०० केव्हीए चे आतील एकूण ट्रान्सफॉर्मर क्षमता असलेल्या खाजगी उच्चदाब वीज संचमांडणीचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(२) महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी व परवाना-धारकांच्या ३३ के.व्ही. पर्यंत वीज स्विचिंग व उप केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(३) विद्युत निरीक्षकांनी आदेशीत इतर प्राण्यांच्या प्राणांतिक अपघातांची तसेच सर्व प्रकारच्या अप्रणांतिक अपघातांची चौकशी करुन अहवाल सादर करणे.

(४) विद्युत विषयक आगीच्या तक्रारीची/अपघातांच्या प्राप्त अहवालाची तपासणी करुन विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे.

(५) लघु व मध्यम दाब वीज ग्राहकांच्या वीज संचमांडणीच्या सुरक्षितेच्या दृष्टीकोनातून तक्रारीची चौकशी करणे.

(६) मल्टीप्लेक्स वगळता कायम सिनेमागृहे/नाट्यगृहे यांचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(७) व्हिडीओ सिनेमा व फिरती चित्रपटगृहे व सर्व प्रकारच्या तात्पुरत्या संच मांडण्या हयांचे निरीक्षण करणे, मान्यता देणे व परवानगी देणे.

(०८) अधीक्षक अभियंता (विद्युत) व विद्युत निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(चार) सहायक अभियंता, वर्ग दोन/शाखा अभियंता/कनिष्ठ अभियंता:

(०१) पुरवठाकारांच्या ६५० केव्हीए पर्यंत क्षमतेच्या बदललेल्या वितरण रोहीत्रांचे निरीक्षण करणे.

(०२) विद्युत निरीक्षक व सहायक विद्युत निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(०३) सहायक विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केल्याप्रमाणे विद्युत वितरण केंद्राचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(०४) कार्यक्षेत्रातील अपघात प्रवण स्थळांचे सर्वेक्षण, निरीक्षण करणे व दोषनिवारणासाठी उचित कार्यवाही करणे.

(०५) विद्युत अपघात चौकशी प्रकरणी विद्युत निरीक्षक/सहा.विद्युत निरीक्षक यांनी निर्देशित केल्यानुसार मदत करणे.

(०६) जळीत प्रकरणांची चौकशी करुन सहाय्यक विद्युत निरीक्षक यांना अहवाल सादर करणे.

(०७) प्राप्त सुचनांनुसार उद्वाहनांचे वार्षिक निरीक्षण करणे.

(०८) ग्राहक, विक्रेते व दुकानदार यांच्याकडे जाऊन ते भारतीय मानक १ किंवा अधिक वस्तुंचे चिन्ह समुचित अधिका-यांनी प्रमाणित केलेली उत्पादनेच विक्रीस नमुने १ किंवा अधिक आहेत किंवा नाहीत यांची दुकानदारांकडून प्रतीदिनी तपासणी करणे.

विद्युत संच मांडणीच्या निरीक्षणाच्या वेळी जर काही दोष निदर्शनास आले तर विनिर्दिष्ट कालावधीत तो दोष निवारण करणेबाबत कळवून कार्यवाही करण्यांत येते. सुरक्षिततेच्या दृष्टीने दोषाचे स्वरुप जर धोकादायक असेल तर विद्युत निरीक्षक संच मांडणीमध्ये असलेले दोष ग्राहकाने विनिर्दिष्ट मुदतीत काढून टाकावे म्हणून केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम) २०१० मधील वि.नि.क्र.३० (४) प्रमाणे कार्यवाही करतात.जर विनिर्दिष्ट मुदतीत आदेशाचे पालन न झाल्यास वीज अधिनियम, २००३ चे कलम १४६ नुसार केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम) २०१० मधील वि.नि.क्र.३०(५) अनुसार ग्राहकांचा विद्युत पुरवठा खंडीत करण्यासाठी कार्यवाही करण्यात येते.

(पाच) विद्युत अपघाताची चौकशी :

वीजेच्या धक्क्यामुळे झालेल्या प्राणांतिक आणि अप्रणांतिक अपघातांची चौकशी-- जर एखादा अपघात विद्युत निर्मिती, पारेषण किंवा वीज पुरवठ्याच्या ठिकाणी घडुन आला तर विद्युत कायदा, २००३ मधील कलम १६१(२)(अ)नुसार विद्युत निरीक्षकांमार्फत त्याची चौकशी होऊन सार्वजनिक हितास हानीकारक असलेल्या अपघाताचे कारण शोधून काढण्यांत येते. चौकशीमध्ये जर अपघात एखाद्या व्यक्तीच्या निष्काळजीपणामुळे किंवा विद्युत अधिनियम २००३, केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण (सुरक्षा व विद्युत पुरवठासंबंधी उपाययोजना विनियम, २०१०) अन्वये तरतूद केलेल्या नियमांच्या पूर्ततेच्या अभावी घडून आल्याचे निदर्शनास आले तर अपघातास जबाबदार असलेल्या व्यक्तीस जबाबदारी निश्चित करता येते. तसेच विद्युत पुरवठाकार / परवानाधारक / वितरण कंपनी व इतर ग्राहक जबाबदार असल्यास नुकसान भरपाई देणेबाबत सूचित करणे.

अपीलीय प्राधिकारी :

विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १२६ नुसार वीज वितरण कंपनीने वीज बिलासंबंधी केलेले मूल्य निर्धारण, वीज ग्राहकास अमान्य असल्यास त्यासंबंधी अपिलाचे प्रयोजन सदर अधिनियमाच्या कलम १२७ नुसार आहे. या अपिलाच्या प्रयोजनार्थ शासनाने दिनांक ३१ ऑक्टोबर २०११ रोजीचे अधिसूचनेनुसार राज्यासाठी अपील अधिकारी म्हणून पदनिर्देशित केले आहे.

अनुसूची

अ. क्र.	अपीलीय प्राधिकारी	ग्राहक वर्गवारी	क्षेत्र
(१)	(२)	(३)	(४)
(१)	मुख्य विद्युत निरीक्षक	एच. टी. ग्राहक (उच्चदाब /अति उच्चदाब ग्राहक)	सर्व महाराष्ट्र
(२)	अधीक्षक अभियंता, मुंबई प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई.	मध्यमदाब ग्राहक	मुंबई शहर, उपनगर, ठाणे, पालघर, रायगड, सिंधुदुर्ग व रत्नागिरी जिल्हे.
	अधीक्षक अभियंता, पुणे प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, पुणे		पुणे, सातारा, मिरज, कोल्हापूर, व सोलापूर जिल्हे
	अधीक्षक अभियंता, औरंगाबाद प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, औरंगाबाद		नाशिक, जळगाव, धुळे, नंदुरबार व अहमदनगर, औरंगाबाद, जालना, नांदेड, परभणी, हिंगाळी, लातूर, उस्मानाबाद व बीड जिल्हे
	अधीक्षक अभियंता, नागपूर प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, नागपूर		अमरावती, यवतमाळ, अकोला, वाशिम व बुलढाणा, नागपूर, वर्धा, चंद्रपूर, गडचिरोली, भंडारा व गोंदिया जिल्हे.
(३)	विद्युत निरीक्षक	लघुदाब ग्राहक	विद्युत निरीक्षकांच्या निरीक्षणाचे कार्यक्षेत्र

उद्वाहन निरीक्षण विभाग**(अ) विद्युत निरीक्षक (उद्वाहन) व विद्युत निरीक्षक (सचिव, अनुज्ञापक मंडळ व उद्वाहन निरीक्षक)**

(१) नवीन, गिअर्स नसलेली उद्वाहने, ए.सी.इलेक्ट्रीक, मोटरवर चालणारी उद्वाहने व गिअर्स असलेली परंतु डी.सी.इलेक्ट्रीक मोटरवर चालणारी उद्वाहने यांची निरीक्षणे करणे.

(२) प्राणांतिक अपघातांची चौकशी करणे (उद्वाहन निरीक्षकप्राणांतिक अपघातांची प्राथमिक चौकशी करण्याचे आदेश सहायक विद्युत निरीक्षक यांना देऊ शकतात. परंतु अंतिम अहवाल उद्वाहन निरीक्षक यांनीच सादर करावा.)

उद्वाहनाबाबतच्या तक्रारीची चौकशी करणे..

अधीक्षक अभियंता यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(ब) सहायक विद्युत निरीक्षक (उद्वाहन)

(१) नवीन (एक)१ मी.प्र.से.समावेश असलेल्या व त्याखालील वेग असलेल्या उद्वाहनाचे निरीक्षण करणे (उद्वाहन निरीक्षक यांनी सोपविलेली).

(२) सरासरी ७०० निरीक्षणे प्रतिवर्षी.

(३) अप्राणांतिक अपघातांची चौकशी करणे (उद्वाहन निरीक्षक यांनी आदेश दिल्यास प्राणांतिक अपघातांची प्राथमिक चौकशी करणे.)

(४) परवानगीसाठीच्या "अ" नमुन्याची छाननी करणे.

(५) अधीक्षक अभियंता, विद्युत निरीक्षक व उद्वाहन निरीक्षक यांनी सोपविलेली इतर कामे.

(क) सहायक अभियंता, वर्ग दोन/शाखा अभियंता/कनिष्ठ अभियंता:

(१) कार्यक्षेत्रातील सर्व प्रकारच्या उद्वाहनांची वार्षिक निरीक्षणे करणे.

(२) उद्वाहन निरीक्षक व स.वि.नि. (उद्वाहन) यांनी सोपविलेली इतर कामे.

निरीक्षणालयाच्या इतर कामांच्या विवरणपत्राचा तक्ता क्रमांक ४ सोबत जोडला आहे

दर्जा नियंत्रण

केंद्र शासनाने अत्यावश्यक वस्तू अधिनियम, १९५५ च्या अधीन राहून अनुक्रमांक १०, ११, १२ व १३ मध्ये दर्शविल्यानुसार चार दर्जा नियंत्रण आदेशांची अंमलबजावणी होण्यासाठी " समुचित प्राधिकारी " म्हणून मुख्य विद्युत निरीक्षक, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मुंबई यांची नेमणूक झाली आहे. त्यांच्या अधिपत्याखाली अधीक्षक अभियंता, दर्जा नियंत्रण, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांचे कार्यालय, दिनांक २२ सप्टेंबर १९८९ पासून कार्यान्वयित झाले होते. वरील आदेशात एकूण ४१ घरगुती वीजेच्या उपकरणांचा समावेश आहे. २००६-२००७ या वर्षामध्ये सुधारीत आकृतीबंधाप्रमाणे विभागीय कार्यालये उघडली आहेत. दर्जा नियंत्रण मंडळाचे काम प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळाकडे वर्ग करण्यांत आले आहे .

(संदर्भ- शासन निर्णय, उद्योग,ऊर्जा व कामगार विभाग क्र.आईई-२०४५/२००६-२००७/(१११)/प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई , दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७)

दर्जा नियंत्रणासाठी प्रादेशिक मंडळाची कार्यपध्दती

खालीलप्रमाणे आहे.-

(१) महाराष्ट्र राज्यात घरगुती विजेच्या उपकरणांच्या निर्मात्यास सन १९८१ च्या दर्जा नियंत्रण आदेशानुसार उत्पादनास उत्पादकता प्रमाणपत्रासाठी प्राथमिक चाचणी करून अहवाल मुख्य विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे.

(२) घरगुती विजेच्या उपकरणांचे नमुने उत्पादक, वितरक संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडून घेऊन ते योग्य त्या चाचण्यांसाठी शासन मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेत पाठविणे.

(३) उत्पादक, वितरक, संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडे असलेल्या साठयातून भारतीय मानक चिन्ह किंवा समुचित अधिका-यांचे उत्पादक प्रमाणपत्र नसलेल्या वस्तूचा शोध व जप्ती करणे.

(४) वितरक, संग्राहक, विक्रेते यांच्याकडे जाऊन ते भारतीय मानक चिन्ह समुचित अधिका-यांनी प्रमाणित केलेली उत्पादनेच विक्रीस ठेवतात किंवा याची तपासणी करणे.

(५) शाखा अभियंता/सहायक अभियंता/वर्ग-२ -

ग्राहक, विक्रेते व दुकानदार यांच्याकडे जाऊन ते भारतीय मानक १ किंवा अधिक वस्तूंचे चिन्ह समुचित अधिका-यांनी प्रमाणित केलेली उत्पादनेच विक्रीस नमुने १ किंवा अधिक आहेत किंवा नाहीत याची दुकानदारांकडून प्रतीदिनी तपासणी करणे.

विद्युत लेखापरीक्षण विभागकार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश विद्युत शुल्क व वीज विक्रीकर यांची आकारणी आणि वसुली-

सन २०१६ च्या महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम व मुंबई विद्युत शुल्क नियम, १९६२ अन्वये तक्ता क्रमांक ४ मध्ये निर्देशित केलेल्या दराप्रमाणे वीज वापरांवर विद्युत शुल्काची आकारणी करण्यांत येते.

विद्युत कर परवानाधारक, विद्युत कंपन्या, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ त्यांच्या वीज बिल विभागाकरवी वीज देयकात वीज कर आकारणी करून विद्युत ग्राहकांकडून वसुली करतात व शासकीय कोषागारात रकमा जमा करतात. जे विद्युत जनित्रधारक खाजगी रीतीने वीज निर्मिती करून स्वःकरीता वीज वापर करतात ते शासकीय कोषागारात विद्युत कराचा भ्रणा करतात. वीज परवानाधारक तसेच, जनित्रधारक विद्युत निरीक्षकाकडे दरमहा व तिमाही पत्रके सादर करतात. ती दर तीन महिन्यातून, सहा महिन्यातून किंवा वर्षातून एक वेळा तपासली जातात. त्याच वेळी वीज ग्राहकांचे योग्य प्रकारे वर्गीकरण व इतर संबंधित कागदपत्रांची छाननी व तपासणी विद्युत कर निरीक्षकांच्या कार्यालयाकडून केली जाते. त्यासाठी मुख्य विद्युत निरीक्षक, मुंबई यांचे नियंत्रणाखाली खालीलप्रमाणे अधिकारी आहेत. त्यांच्या कामाचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे.

वीज विक्रीकराची वसुली ही वीज पुरवठा कंपनीने विकलेल्या विजेवर आकारली जाते व वीज कंपन्यांकडून ही रक्कम शासनाकडे जमा केली जाते.

उप संचालक -

भारतीय विद्युत अधिनियम १९१० मधील तरतुदीनुसार लेखे सादर केल्या गेलेल्या लेख्यांची तपासणी, तथापि विद्युत अधिनियम, २००३ मध्ये या लेखापरीक्षणाबाबत तरतूद नाही. महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ ची अंमलबजावणी व पत्रव्यवहार तसेच वीज विक्रीकर अधिनियम, १९६३ ची अंमलबजावणी, वार्षिक प्रशासन अहवाल (निरीक्षण विभाग), कार्यक्रम अंदाजपत्रक (निरीक्षण विद्युत शुल्क शाखा) ००४३ या शीर्षाखालील महसुली जमा, आठमाही वार्षिक अंदाजपत्रक, अर्थसंकल्प, तसेच महालेखापाल कार्यालयाकडून घेण्यात आलेले आक्षेपांची पूर्तता करणे व आक्षेप बंद करून घेणेबाबतची कार्यवाही करणे, खर्च ताळमेळ व जमेच्या रकमेचे ताळमेळ, विद्युत शुल्क विषयक न्यायालयीन प्रकरणेबाबतची कार्यवाही इत्यादी संबंधित सर्व कामे.

विद्युत कर निरीक्षक -

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ आणि नियम, १९६२ अंतर्गत विद्युत कराबाबतची कामे हाताळण्यासाठी एकूण ९ विद्युत कर निरीक्षक कार्यरत आहेत. (अंतर्गत विद्युत निरीक्षक, निरीक्षण विभाग, मुंबई/ ठाणे/ पुणे/ कोल्हापूर/ औरंगाबाद/ नाशिक / नागपूर/ अमरावती येथे प्रत्येकी एक वीजकर निरीक्षक व मुख्य विद्युत निरीक्षक, मुंबई, कार्यालयात कार्यालयीन कामासाठी एक असे एकूण नऊ वीजकर निरीक्षक) त्यांच्या कार्यक्षेत्रांतर्गत जमा झालेले विद्युत शुल्काची रक्कम याबाबतची माहिती/तपशील विद्युत निरीक्षकांमार्फत अधीक्षक अभियंता/ मुख्य विद्युत निरीक्षक यांच्याकडे सादर करणे ही कामे केली जातात.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार आकारणी योग्य असलेल्या विद्युत शुल्काच्या रकमेची खातरजमा करून घेण्याकरीता किंवा पडताळणी करण्याकरीता आवश्यक असलेली विवरण पत्रे किंवा अभिलेखे तपासणी करणे.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार परवाना धारक कंपन्या व टोक विक्रेते यांच्या बिलिंग सेंटरच्या "क" "इ" व "अ" विवरण पत्रातील प्रत्येक तिमाहीची वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबंधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबंधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे. वरिष्ठ अधिका-यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणाची तपासणी करणे.

वरिष्ठ अधिका-यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणाची तपासणी करणे. थकीत महसुलाच्या वसुलीसाठी पाठपुरावा करणे, न्यायालयीन प्रकरणे, लेखापरीक्षण, महालेखापालांची प्रलंबित परीच्छेदाबाबत उचित कार्यवाही करणे, मुंबई विद्युत कर नियम १९६२ मधील नियम ३ अन्वये जनित्र संचाचा वापर व्यापारी व घरगुती कारणासाठी करण्यात येत असेल अशा जनित्र संचाची नोंदणीचे विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे, जमा मेळाची मासिक विवरण पत्रे संकलित करणे व त्याचा मासिक/ त्रैमासिक व वार्षिक अहवाल पाठविणे, महसुला बाबत इतर सर्व कामे, सहायक विद्युत शुल्क निरीक्षक यांनी ठेवलेल्या नोंदवहया /निरीक्षण अहवाल इ. दरमहा तपासणी करणे

(२) सहायक विद्युत शुल्क निरीक्षक -

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम २०१६ मधील तरतुदीनुसार परवाना धारक कंपन्या यांच्या विभागीय /उप विभागीय स्तरावरील कार्यालयाचे बिलिंग सेंटरच्या "क" "इ" व "अ" विवरण पत्राची प्रत्येक तिमाहीतून एकदा तपासणी करणे.

परवाना धारक कंपन्या कडील "क" "इ" व "अ" विवरण पत्रांबाबतचा पत्र व्यवहारबाबत पाठपुरावा व तिमाही विवरण पत्र सादर करण्यात आलेल्या विवरण पत्र तपासणी करून संगणकीय/ नोंदवहीत नोंदी घेणे, कोषागार अधिकारी यांचेशी दरमहा जमा मेळ घेऊन त्यांचे कडून प्रमाणीत करून घेणे, महसुली जमेबाबत मासिक/ त्रैमासिक/ वार्षिक अहवाल तयार करून सादर करणे, विज शुल्क माफी /परतावा प्रकरणांची तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक व विद्युत शुल्क निरीक्षक यांनी वेळो वेळी सांगितलेली कामे करून अहवाल सादर करणे.

महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार परवाना धारक कंपन्या व टोक विक्रेते यांच्या बिलिंग सेंटरच्या "क" "इ" व "अ" विवरण पत्रातील प्रत्येक तिमाहीची वर्षातून एकदा तपासणी करणे.

विद्युत निरीक्षक यांच्या कार्यक्षेत्रातील महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६ मधील तरतुदीनुसार खाजगी ग्राहकांकडील जनित्र संचाची विद्युत शुल्क आकारणीच्या संबधातील आवश्यक असलेला तपशील पडताळून पाहण्यासाठी वर्षातून एकदा तपासणी करणे. वरिष्ठ अधिका-यांनी दिलेल्या सूचनेनुसार विद्युत शुल्क परतावा/ सूट प्रकरणे, वीज शुल्क वर्गीकरण इ. प्रकरणाची तपासणी करणे. थकीत महसुलाच्या वसुलीसाठी पाठपुरावा करणे, न्यायालयीन प्रकरणे, लेखापरीक्षण, महालेखापालांची प्रलंबित परीच्छेदाबाबत उचित कार्यवाही करणे, मुंबई विद्युत कर नियम १९६२ मधील नियम ३ अन्वये जनित्र संचाचा वापर व्यापारी व घरगुती कारणासाठी करण्यात येत असेल अशा जनित्र संचाची नोंदणीचे विद्युत निरीक्षक यांना सादर करणे, जमा मेळाची मासिक विवरण पत्रे संकलित करणे

व त्याचा मासिक/ त्रैमासिक व वार्षिक अहवाल पाठविणे, महसुला बाबत इतर सर्व कामे, विविध नोंदवहया /निरीक्षण अहवाल इ. दरमहा अद्यावत ठेवणे.

वरील कार्यभार पार पाडण्यासाठी लागणारी पदे व वेतनमान दर्शविणारे जोडपत्र तक्ता क्रमांक ८ मध्ये दर्शविले आहे व त्यासाठी लागणारी वित्तीय आवश्यकता तक्ता क्रमांक १ मध्ये दर्शविली आहे.

तक्ता क्रमांक १

(रुपये
हजारत)

वर्गीकरण	प्रत्यक्ष रक्कमा २०२१-२२			अर्थसंकल्प २०२२-२३			सुधारलेले अंदाज २०२२-२३			अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२४		
	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण
कार्याचे वर्गीकरण -	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
(अ) (१) कर वसुली -												
(अ) विज निरीक्षणालय विभाग (दत्तमत)	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
(ब) विज कर विभाग (दत्तमत)	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण -												
(१) निरीक्षण विभाग -												
(०१) वेतन	४९३४.७६	०.००	४९३४.७६	४९७३.८५	०.००	४९७३.८५	५९७२.२७	०.००	५९७२.२७	६६१७.९०	०.००	६६१७.९०
(०२) मजुरी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(०३) अतिकालीक	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००

(१) विद्युत शुल्क विभाग	एकूण-निवळ (१)	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
		५१६८.५१	०.००	५१६८.५१	५७८२.७५	५७८२.७५	०.००	५७८२.७५	६२०१.०२	६२०१.०२	६२०१.०२	६२०१.०२	०.००
(०१) वेतन	..	३०९.१२	०.००	३०९.१२	३४९.३६	०.००	३४९.३६	३९५.७३	०.००	३९५.७३	३८४.३०	०.००	३८४.३०
(०२) मजुरी	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(०३) अतिकालीक भत्ता	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(०६) दुरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	..	०.००	०.००	०.००	२.००	०.००	२.००	०.२६	०.००	०.२६	०.६५	०.००	०.६५
कंत्राटी सेवा	:				०.०१		०.०१	०.०१		०.०१	०.०१	०.००	०.०१
(११) प्रवासखर्च	..	१.७६	०.००	१.७६	१०.४०	०.००	१०.४०	२.५२	०.००	२.५२	९.७९	०.००	९.७९
(१३) कार्यालयीन खर्च	..	४.७६	०.००	४.७६	८.७३	०.००	८.७३	७.३७	०.००	७.३७	९.१७	०.००	९.१७
(१४) भाडे पट्टी व कर	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(१७) संगणक खर्च	..	१.९८	०.००	१.९८	३.९७	०.००	३.९७	२.७८	०.००	२.७८	४.१७	०.००	४.१७
(२४) पेट्रोल, तेल व वान	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(२६) जाहीराती	..	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(२८)	..	०.०१	०.००	०.०१	०.०१	०.००	०.०१	०.०१	०.००	०.०१	०.०१	०.००	०.०१

तक्ता क्रमांक-२
एकूण जमा महसूल

अ.क्र.	तपशिल	जमा महसूल		
		प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित
		२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५
१	२	३	४	५
१	१०१(१)विद्युत शुल्क	१००३०६६.८५	११०४८९०.९७	११२५५८९.९५
२	१०१(२) विज विक्रीकर			
	हरित ऊर्जा	६९७९९.९०	७८१८.१२	८१०७९.८४
	सुधारित विज विक्रीकर	७९२३.४५	८४११.१०	८४९७.०१
	एकूण	७७१५.३५	८६५९२.२२	८९५७६.८५
	एकूण १+२	१०८०७८२.२०	११९१४८३.१९	१२१५१६६.८०
३	१०२ निरीक्षण शुल्क	३२.९९	८.४१	९.४४
४	१०३ सिनेमा फी	०.४१	०.१३	०.१४
५	५०१ सेवा व सेवा फी	०.००	०.००	०.००
६	८०० इतर	०.१०		
	अ) उदवाहन फी	१६७७.७९	९९२४.१५	१९४३.५१
	ब) मीटर चाचणी व संकीर्ण	१.७३	०.४७	१.०७
	क) अनुज्ञापक मंडळ फी	८७०.२५	८६६.०२	९०६.७३
	ड) इतर फी	१०९.९८	१२२.४९	१२३.८३
	एकूण	२६५९.८५	२९१३.१३	२९७५.१४
७	एकूण १+२+३+४+५+६	१०८३४७५.५	११९४४०४.९	१२१८१५१.५

टिप:-१ दि. ०३ जानेवारी २०१३ पासून विद्युत निरीक्षण शुल्क आकारणी व वसुली थांबविण्यात आलेली असल्याने १०२ व १०३ या लेखाशिर्षाखाली महसूल जमा रक्कमेत घट दिसत आहे.

टिप:-२ जानेवारी २०२१ पासून बृहमंभई विद्युत पुरवठा व परिवहन उपक्रम, मुंबई यांचेकडील थकीत रकमेचा भरणा केल्यास महसुलाच्या जमा रक्कमेत वाढ होण्याची शक्यता आहे.

तक्ता क्रमांक ३
निरीक्षणालयाच्या इतर कामांचे विवरणपत्र

अनुक्रमांक	कामाचे नांव			एकूण	एकूण
				२०२२-२०२३	२०२३-२०२४
			CEI	(प्रत्यक्ष)	(अंदाज)
१	२			३	४
१	विज संच मांडणी (उच्चदाब) नकाशांना मंजूरी देण्यात आलेल्यांची संख्या	..		५८०३	६१५५
२	उच्चदाब संचमांडणी कार्यान्वित करण्यासाठी दिलेल्या परवान्यांची संख्या	..		१८८३८	१९९६६
३	चित्रपटगृहे व सार्वजनिक करमणूक स्थळे यांना दिलेल्या प्रमाणपत्रांची संख्या	..		९१५	९८६
४	वीज कपात निर्बंध असलेली प्रकरणे शासनाकडे शिफारशीसाठी पाठविण्यांत आलेल्यांची संख्या	..		०	०
५	उद्वाहन संचमांडणी उभारणी चालू करण्यासाठी परवाने दिलेल्यांची संख्या	..		११८६०	११०५०
६	उद्वाहन अपघात चौकशी प्रकरणांची संख्या	..		२०	१०
७	प्राणातिक व अप्राणातिक अपघात चौकशी प्रकरणांची संख्या	..		२९६३	२७०७
८	उत्तरे देण्यांत आलेल्या विधानसभा/विधानपरिषद प्रश्नोत्तरांची संख्या	..		३१	१७

* माहे डिसेंबर, २०२२ (हिवाळी अधिवेशन, नागपूर) अखेर

महाराष्ट्र शासनाने विविध विद्युत ग्राहकांसाठी विद्युत शुल्कामध्ये दिलेल्या सवलती

अ) सामूहिक प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत सवलती :-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००१/सीआर-११४०/ऊर्जा-१, दिनांक ६ जुलै, २००१ नुसार महाराष्ट्र औद्योगिक धोरण-२००१ जाहीर झाल्यानंतर प्रथम उत्पादनाच्या/ सेवेच्या दिनांकापासून सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२००१ अंतर्गत क, ड व ड + आणि राज्यातील विना-उद्योग जिल्हा या क्षेत्रातील नविन औद्योगिक घटकांना १५ वर्षासाठी तसेच राज्यातील उर्वरित क्षेत्रातील १०० टक्के निर्यात प्रधान घटक, निर्यात प्रोसेसिंग झोन, माहिती तंत्रज्ञान व बायोटेक्नॉलॉजी घटक, विशेष आर्थिक क्षेत्रात उभारण्यात येणारे उद्योग, माहिती तंत्रज्ञान पार्क आणि इलेक्ट्रॉनिक्स हार्डवेअर टेक्नॉलॉजी पार्क मधील उद्योग यांना १० वर्षांच्या कालावधीसाठी विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

२) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००६/सीआर-१८३/ऊर्जा-१, दिनांक ९ ऑक्टोबर, २००६ नुसार महाराष्ट्र औद्योगिक धोरण-२००१ जाहीर झाल्यानंतर प्रथम उत्पादनाच्या/ सेवेच्या दिनांकापासून सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२००१ अंतर्गत क, ड व ड + आणि राज्यातील विना-उद्योग जिल्हा या क्षेत्रातील नविन विशाल प्रकल्प किंवा विस्तारित प्रकल्प यांना १५ वर्षासाठी तसेच राज्याच्या इतर भागातील नविन विशाल प्रकल्प किंवा विस्तारित प्रकल्प यांना १० वर्षांच्या कालावधीसाठी विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

३) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००८/सीआर-२७६/ऊर्जा-१, दिनांक १३ ऑक्टोबर, २००८ नुसार सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२००७ अंतर्गत क, ड व ड + आणि राज्यातील विना-उद्योग वर्गवारी केलेल्या जिल्हयातील नविन औद्योगिक प्रकल्पांना किंवा विस्तारित प्रकल्पांना १५ वर्षासाठी तसेच उपरोक्त नमूद भाग वगळता राज्यात स्थित असलेली १००% निर्याताभिमुख युनिटे (इओयुएस), माहिती तंत्रज्ञान (आयटी) व जैव तंत्रज्ञान (बीटी) युनिटे यांना १० वर्षांच्या कालावधीसाठी विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

४) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००८/सीआर-२७६/ऊर्जा-१, दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८ नुसार सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२००७ अंतर्गत क, ड व ड + या क्षेत्रात आणि राज्यातील विना-उद्योग वर्गवारी केलेल्या जिल्हयामध्ये विशाल प्रकल्प म्हणून घोषित केलेला नविन प्रकल्पांना किंवा विस्तारित प्रकल्पांना १५ वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता तसेच अ व ब असे वर्गीकरण केलेल्या क्षेत्रात विशाल प्रकल्प म्हणून घोषित केलेला नविन प्रकल्पांना किंवा विस्तारित प्रकल्पांना १० वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

५) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००८/सीआर-२७६/ऊर्जा-१, दिनांक १५ ऑक्टोबर, २००८ नुसार सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२००७ अंतर्गत क, ड व ड + या क्षेत्रात आणि राज्यातील विना-उद्योग वर्गवारी केलेल्या जिल्हयामध्ये विशाल प्रकल्प म्हणून घोषित केलेला संशोधन व विकास क्षेत्रातील नविन प्रकल्पांना १५ वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता तसेच अ व ब असे वर्गीकरण केलेल्या क्षेत्रात विशाल प्रकल्प म्हणून घोषित केलेला संशोधन व विकास क्षेत्रातील नविन प्रकल्पांना १० वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

६) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१३/प्र. क्र. -१२१/ऊर्जा-१, दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१३ नुसार सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३ अंतर्गत क, ड व ड + या क्षेत्रात आणि विना-उद्योग जिल्हे व नक्षलग्रस्त प्रभावित क्षेत्रातील नवीन सूक्ष्म, लघू, मध्यम आणि मोठे पात्र उद्योग घटकांना सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३ अंतर्गत पात्रता प्रमाणपत्रात नमूद कालावधीकरीता तसेच क, ड व ड + या क्षेत्रात आणि विना उद्योग जिल्हे व नक्षलग्रस्त प्रभावित क्षेत्रातील पात्र नवीन किंवा

विस्तारीकरण विशाल व अति विशाल प्रकल्पांना १५ वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

तसेच सामूहिक प्रोत्साहन योजना-२०१३ अन्वये अ व ब असे वर्गीकरण केलेल्या तालुक्यातील क्षेत्रात नवीन किंवा विस्तारीकरण विशाल व अति विशाल प्रकल्पांना १० वर्षे किंवा शासनाने मंजूर केलेला विनिर्दिष्ट असा कालावधी यापैकी जो कमी असेल त्या कालावधीकरीता तसेच अ व ब वर्गीकरण केलेल्या तालुक्यातील / क्षेत्रातील पात्र १००% निर्यातक्षम उद्योग आणि पात्र जैव तंत्रज्ञान उत्पादक घटकांना ७ वर्षे इतक्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

ब) मराठवाडा व विदर्भ विभागातील औद्योगिक ग्राहकांसाठी सवलती :-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०१७/सीआर-२९९४/ऊर्जा-२, दिनांक ११ मार्च, १९९७ नुसार विदर्भ विभागातील अकोला, अमरावती, वर्धा, भंडारा, बुलढाणा, चंद्रपूर, नागपूर व यवतमाळ या जिल्ह्यातील दिनांक १ एप्रिल, १९९७ पासून नविन व अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक घटकांना ७ वर्षांच्या कालावधी करिता तसेच गडचिरोली जिल्हयातील दिनांक १ एप्रिल, १९९७ पासून नविन व अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक ग्राहकांना १० वर्षांपर्यंतच्या कालावधी करिता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

२) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०१७/सीआर-१४८५/ऊर्जा-१, दिनांक २८ ऑगस्ट, १९९७ नुसार मराठवाडा विभागातील दिनांक १ एप्रिल, १९९७ पासून नविन व अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक घटकांना ७ वर्षांच्या कालावधी करिता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

३) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००४/प्र.क्र.२१३/ऊर्जा-१, दिनांक ७ जुलै २००४ नुसार -

(अ) बुलढाणा, अकोला, वाशिम, अमरावती, यवतमाळ, वर्धा, नागपूर, भंडारा, गोंदिया, चंद्रपूर, औरंगाबाद, जालना, परभणी, बीड, नांदेड, उस्मानाबाद आणि लातूर या जिल्ह्यातील दिनांक १ एप्रिल, २००४ पासून नविन व अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक घटकांना ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

(ब) "गडचिरोली आणि हिंगोली या जिल्ह्यातील दिनांक १ एप्रिल, २००४ पासून नविन व अस्तित्वात असलेल्या औद्योगिक घटकांना ८ वर्षांच्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

४) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००९/प्र.क्र.६/ऊर्जा-१, दिनांक २६ मे, २००९ नुसार विदर्भ व मराठवाडा विभागातील औद्योगिक उपक्रमांना दिनांक १ एप्रिल, २००९ पासून पाच वर्षांच्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

५) शासन अधिसूचना क्रमांक साप्रोयो-२०१४/प्र.क्र. ५६/ऊर्जा-१, दिनांक १४ जुलै, २०१४ नुसार विदर्भ व मराठवाडा विभागातील औद्योगिक उपक्रमांना दिनांक १ एप्रिल, २०१४ पासून पाच वर्षांच्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

६) शासन अधिसूचना क्रमांक साप्रोयो-२०१८/प्र.क्र. १५३/ऊर्जा-१, दिनांक १ ऑगस्ट, २०१९ नुसार विदर्भ व मराठवाडा विभागातील बुलढाणा, अकोला, वाशिम, अमरावती, यवतमाळ, वर्धा, नागपूर, भंडारा, गोंदिया, चंद्रपूर, औरंगाबाद, जालना, परभणी, बीड, नांदेड, उस्मानाबाद, लातूर, गडचिरोली व हिंगोली या जिल्हयातील औद्योगिक उपक्रमांना दिनांक १ एप्रिल, २०१९ पासून ते दिनांक ३१ मार्च, २०२४ पर्यंत विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

क) स्व: वापरासाठी वीज निर्मिती करणाऱ्या घटकांना सवलती :-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९३/सीआर-२२३६/ऊर्जा-२, दिनांक २२ जून, १९९३ नुसार In the State, energy generated in a generating station by the person carrying on the industry and consumed by himself for such industry (Part F) is exempted from payment of Electricity Duty (exemption is not for residential and office purpose).

- २) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९४/सीआर-२४०१(ii)/ऊर्जा-२, दिनांक १ सप्टेंबर, १९९४ नुसार In the State, energy generated in a generating station by the person carrying on the industry and consumed by himself for such industry (Part F) is exempted from payment of Electricity Duty.
- ३) शासन निर्णय क्रमांक MISC-१०९५/CR २७७६/NRG-२, दिनांक २० डिसेंबर, १९९५ नुसार In the State, Exemption from ED which is at present available to electricity generated from captive generation will continue to remain in force hereafter.
- ४) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९६/सीआर-२८६४(i)/ऊर्जा-२, दिनांक ३० ऑक्टोबर, १९९६ नुसार In the State, energy generated in a generating station by the person carrying on the industry and consumed by himself for such industry (Part G) is exempted from payment of Electricity Duty from the billing month of October, 1996.
- ५) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९९/सीआर-९९६४/ऊर्जा-१, दिनांक २९ डिसेंबर, १९९९ नुसार energy consumed by Mega Project to which an eligibility certificate has been granted by SICOM limited under the PSI Scheme, 1993 (Part F) is exempted from payment of Electricity Duty. (Mega Project does not include Mega Project situated in the Pune Metropolitan Region and Mumbai Metropolitan Region).
- ६) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०००/सीआर-१०२२२ (२) /ऊर्जा-१, दिनांक १ एप्रिल, २००० नुसार सहकार क्षेत्रामधील औद्योगिक ग्राहकाने अपारंपारिक पद्धतीने निर्माण केलेल्या विजेचा वापर स्वतःच्या औद्योगिक कारणासाठी केल्यास विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आलेली आहे.
- ७) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००१/सीआर-१०६९ /ऊर्जा-१, दिनांक ४ एप्रिल, २००१ नुसार स्वःजनित संचासाठीच्या दि. २५ एप्रिल, २००० च्या शासननिर्णयान्वये जाहिर केलेल्या सुधारित धोरणापूर्वी महाराष्ट्र शासनाच्या धोरणान्वये स्थापित असलेल्या स्वःजनित संचांना दि. १ एप्रिल, २००० पासून १५ पैसे प्रति युनिटपेक्षा जास्त असलेले विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.
- ८) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००१/सीआर-१०९० (III)/ऊर्जा-१, दिनांक १५ ऑक्टोबर, २००१ नुसार दि. २९ डिसेंबर, १९९९ च्या शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९९/सीआर-९९६४/ऊर्जा-१ मध्ये सुधारणा करण्यात येऊन Part G चा समावेश दि. १ एप्रिल, २००० पासून करण्यात आला.
- ९) शासन अधिसूचना क्रमांक सीपीपी-२००४/प्र.क्र. ३९३/ऊर्जा-१, दिनांक १६ जून, २००५ नुसार उद्योग चालविणाऱ्या व्यक्तीने स्वतःच्या उद्योगासाठी जनितसंचाद्वारे निर्माण केलेल्या वीजेचा वापर केल्यास अशा वीज वापरावर (Part G) दि. १ मे, २००५ पासून पुढील ५ वर्षे विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.
- १०) शासन अधिसूचना क्रमांक सीपीपी-२००८/प्र.क्र. ४८/ऊर्जा-१, दिनांक २८ ऑगस्ट, २००८ नुसार स्वजनित संचाद्वारे निर्माण केलेल्या विजेचा वापर स्वतःच्या बिगर-औद्योगिक कारणासाठी केल्यास अशा वीज वापरावर दि. १ जून, २००८ पासून पुढील ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

ड) अपारंपारिक ऊर्जेचा वापर करणाऱ्या औद्योगिक उपक्रमांना सवलती :-

- १) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००५/प्र.क्र.२९/ऊर्जा-१, दिनांक १९ एप्रिल, २००६ नुसार पवन ऊर्जा प्रकल्पापासून निर्माण झालेल्या ऊर्जेच्या, उद्योग चालविणाऱ्या एखाद्या व्यक्तीकडून, “स्वतःसाठी होणाऱ्या वापराला” असा पवन ऊर्जा प्रकल्प स्थापन झाल्याचा दिनांकापासून पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी (भाग-ग) विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.
- २) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००८/प्र.क्र.८९/ऊर्जा-१, दिनांक ३१ जानेवारी, २००९ नुसार जलविद्युत प्रकल्पांमधून निर्मिती झालेल्या वीजेचा वापर घटकाने स्वतःच्या वापरासाठी केल्यास (भाग-ग) अशा घटकांना विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.
- ३) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१०/प्र.क्र.२५६/ऊर्जा-१, दिनांक १८ नोव्हेंबर, २०१० नुसार अपारंपारिक ऊर्जा स्रोतांपासून ऊर्जा निर्मितीचे नवीन धोरण -२००८ अनुसार स्वतःच्या वापरासाठी स्थापन केलेल्या दिनांक १४/१०/२००८ च्या शासन निर्णयामध्ये व्याप्त असणाऱ्या सर्व ऊर्जा निर्मिती प्रकल्पांपासून निर्माण झालेल्या ऊर्जेच्या वापराला असे ऊर्जा निर्मिती

प्रकल्प (भाग ग) दिनांक १४/१०/२००८ रोजी वा त्यानंतर कार्यान्वित झाल्याच्या दिनांकापासून, पहिल्या १० वर्षाकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

४) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१५/प्र.क्र.२९४/ऊर्जा-१, दिनांक १९ मे, २०१६ नुसार राज्याचे नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा स्रोत धोरण, २०१५ नुसार ऊसाची चिपाडे किंवा कृषि अवशेषांवर आधारित सहवीज निर्मिती प्रकल्प, लघु जल विद्युत निर्मिती प्रकल्प, सेंद्रीय पदार्थावर आधारित ऊर्जा प्रकल्प, सौर ऊर्जेपासून वीज निर्मिती प्रकल्प व औद्योगिक टाकाऊ पदार्थापासून वीज निर्मिती प्रकल्प यातून निर्माण होणाऱ्या वीजेचा वापर स्वतःच्या वापरासाठी केल्यास प्रकल्प कार्यान्वित झाल्याच्या दिनांकापासून पहिल्या १० वर्षाकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

इ) माहिती व तंत्रज्ञान उद्योग घटकांना सवलती :-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-१०९८/प्र.क्र. ९८८६/ऊर्जा-१, दिनांक २६ मे, १९९९ नुसार विकास आयुक्त उद्योग किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यांकडे नोंदणी झालेल्या राज्यातील माहिती व तंत्रज्ञान उद्योग घटकांना प्रथम उत्पादनाच्या / सेवेच्या तारखेपासून ५ वर्षाकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

२) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१५/प्र.क्र. १४७/ऊर्जा-१, दिनांक १९ जानेवारी, २०१६ नुसार महाराष्ट्राचे माहिती तंत्रज्ञान व माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यभूत सेवा धोरण, २०१५ अंतर्गत नमूद केलेल्या घटकांना / सेवांना विनिर्दिष्ट कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

फ) पर्यटन प्रकल्पांसाठी सवलती:-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००२/सीआर-३८०१/ऊर्जा-१, दिनांक ११ डिसेंबर, २००२ नुसार सिंधुदूर्ग जिल्ह्यातील पर्यटन प्रकल्प यांना १० वर्षे व राज्यातील सर्व पर्यटन प्रकल्प (सिंधुदूर्ग जिल्हा वगळून) यांना ५ वर्षे विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

२) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२००७/प्र.क्र. २६/ऊर्जा-१, दिनांक ८ एप्रिल, २००८ नुसार महाराष्ट्र पर्यटन धोरण, २००६ अंतर्गत स्थापन झालेल्या पात्र युनिटांना मुंबई, मुंबई उपनगर जिल्हा, नवी मुंबई, ठाणे व पुणे महानगरपालिका आणि पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका हि क्षेत्रे यांना ५ वर्षे तसेच उर्वरित इतर सर्व महानगरपालिका यांना ७ वर्षे व महाराष्ट्रातील उर्वरित इतर सर्व जिल्हे यांना १० वर्षे इतक्या कालावधीकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

३) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१६/प्र.क्र. १६/ऊर्जा-१, दिनांक ६ जानेवारी, २०१७ नुसार महाराष्ट्राचे पर्यटन धोरण, २०१६ अंतर्गत पर्यटन उपक्रम असलेल्या पात्र विशाल/अतिविशाल प्रकल्प, मोठे प्रकल्प व सूक्ष्म, लघु व मध्यम औद्योगिक उपक्रमांना टक्केवारी निहाय व कालावधी निहाय विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

ग) बंदर प्रकल्पांसाठी सवलती :-

१) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०११/प्र.क्र.४६६ /ऊर्जा-१, दिनांक ६ जानेवारी, २०१२ नुसार बंदर विकास धोरण, २०१० अंतर्गत ग्रीन फील्ड बंदरे, बहुउद्देशिय जेट्टी व कार्गो टर्मिनस (रो-रो सर्किसेस) या प्रकल्पांच्या बाबतीत बांधकाम कालावधी दरम्यान अस्तित्वात असलेल्या प्रकल्पांनी सुधारित सवलतीचा करारनामा केल्याच्या दिनांकापासून व नवीन प्रकल्पांना सवलतीचा करारनामा केल्याच्या दिनांकापासून पुढील ८ वर्षाकरीता विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

२) शासन अधिसूचना क्रमांक इएलडी-२०१६/प्र.क्र. ९/ऊर्जा-१, दिनांक २७ एप्रिल, २०१६ नुसार बंदर विकास धोरण, २०१६ अंतर्गत हरितक्षेत्र बंदरे यांना बांधकाम कालावधी दरम्यान वापरल्या जाणाऱ्या वीजेवर जास्तीत जास्त ८ वर्षे व शिपयार्ड प्रकल्पांना कायमस्वरूपी विद्युत शुल्क भरण्यापासून सूट देण्यात आली आहे.

तक्ता क्रमांक ४

ग्राहकाचे वगवापरी, विद्युत शुल्काचे दर, वापरलेली विज युनिटे त्यावरील विद्युत अर्थनिधमानुसार केलेली विद्युत कराची आकारणी व वसुली तसेच थकबाकी यांचा विवरण तक्ता

मराठविक्कम, बीईएसटी, टाटा व अदानी यांची एकत्रीत माहिती

(युनिट व रुपये लाखात)

अ. क्र.	जून दर (०१.०४.२००३ पासून)	सुधारित नवीन दर (०१.०४.२०१५ पासून)	सुधारित नवीन दर (०१.१०.२०१६ पासून)	सुधारित नवीन दर (०१.०८.२०१० पासून)	प्रत्यक्ष जमा		अर्थसंकल्पीय अंदाज		सुधारित अर्थसंकल्पीय अंदाज		अर्थसंकल्पीय अंदाज			
					युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम	युनिट्स	कर रक्कम
१	निवासी ग्राहक विज वापर आकाराच्या १२ टक्के.	भाग अ (निवासी) वापर आकाराच्या १६ टक्के	भाग क निवासी ग्राहक विज वापर आकाराच्या १६ टक्के.	भाग क निवासी ग्राहक विज वापर आकाराच्या १६ टक्के.	३३१०७०.४०	४०३२०७.७३	३४८४८३.३२	४२३३९५.९२	३५७९११.८५	४४९२८७.२५	३५७७८९.४५	४५३५८३.२७		
२	व्यापारविषयक विज वापर आकाराच्या १३ टक्के.	भाग ब (वाणिज्यिक) वापर आकाराच्या २१ टक्के	भाग ख व्यापारविषयक विज वापर आकाराच्या २१ टक्के.	भाग ख व्यापारविषयक विज वापर आकाराच्या २१ टक्के.	१६०५७३६.६७	३०९६०४.८९	१४६२०९.१७	३००५८८.३२	१६११४८.२२	३५०७९६.११	१५२९७५.३५	३६१५६४.७७		
३	औद्योगिक विज वापर आकाराच्या ६ टक्के.	भाग फ औद्योगिक विज वापर आकाराच्या ९.३ टक्के.	भाग च औद्योगिक विज वापर आकाराच्या ९.३ टक्के.	भाग च औद्योगिक विज वापर आकाराच्या ७.५ टक्के.	३७९९३५.२८	२२९५७५.९०	३७११२२.६१	२२९२८९.११	३९१८२२.८६	२४९९९५.६३	३७९३५९.०५	२४५४१५.३६		
४	सिनमागृह व नाट्यगृह विज वापर आकाराच्या ८ टक्के.	भाग ग सिनमागृह व नाट्यगृह विज वापर आकाराच्या १९ टक्के.	--	--	३१९१३.००	३२५३६.००	२४९१२.००	२६०९४.००	३२५४९.००	३३१८४.००	२४९१२.००	३३८४८.००		
५	स्वजनित्र संचायकील निर्मितकर ३० पैसे प्रति युनिट.	भाग ग स्वजनित्र संचायकील निर्मितकर १२० पैसे प्रति युनिट.	स्वजनित्र संचायकील निर्मितकर १२० पैसे प्रति युनिट.	स्वजनित्र संचायकील निर्मितकर १२० पैसे प्रति युनिट.	१०३०९५.७३	२३०६८.९६	१०४४३०.९१	२२५९३३.९९	१०७५७७.३३	३३४९६.६७	११२९१९.०८	२४७५३.४०		
६	पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	पवन ऊर्जा	३५७७.००	०.००	३१०४.००	०.००	३६४१.००	०.००	३१०४.००	०.००		
				सौर ऊर्जा	२७३.००	०.००	२०५.००	०.००	२७९.००	०.००	२०५.००	०.००		
				झर	९९.००	०.००	५४.००	०.००	१०१.००	०.००	५४.००	०.००		
७	टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	टोक ग्राहक	२४७.९३	३६२.५५	२६०.७९	३८९.१४	२७०.५८	३९२.९८	२९४.८८	४२५.५६		
८				भाग ग (कृषी पंप वाळून) वीज वापर आकाराच्या	४३८३.३६	२४४१.४५	४४१३.६३	२२८७.६३	४४६९.५८	२४९०.७४	४४१४.७६	२५४०.८८		

१	९.३० टक्के	भाग घ तात्पुरती वीज वापर आकाराच्या २१ टक्के	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
१०	९.३० टक्के	भाग ड जाहीरात व फलक वीज वापर आकाराच्या २१ टक्के	०.००	०.००	१८८.३४	१.५५	११७.७६	१.६३	२०७.६४	१.७१	२०७.६४	१.७१	२०७.६४	१.७१	२०७.६४	१.७१	२०७.६४	१.७१	२०७.६४	१.७१
११	९.३० टक्के	भाग छ मेट्रो रेल्वे वीज वापर आकाराच्या २० टक्के	१६५२.५६	२३४३.८०	१९९४.७३	२७२०.५४	२३४५.००	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६	२१२३.८५	३३२५.९६
१२	९.३० टक्के	मुक्त प्रवेश एक-स्ववापर दोन-इतर व्यक्ती किंवा व्यक्तींना पुरवठा	३८९२५.६३	१२.५७	४२९११.००	०.००	३९६७५.००	०.००	४२९११.००	०.००	४२९११.००	०.००	४२९११.००	०.००	४२९११.००	०.००	४२९११.००	०.००	४२९११.००	०.००
	(अ) एकूण		१०४७७३१.५६	१०३०६६.८५	१०४८२८१.४२	१००७३५१.५०	११०९२३४.७८	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७	१०८१२६२.०६	११०४८१०.१७
	(ब) एकूण विजेच्या विक्रीवरील कर		२८८६७१.७२	७७७१५.३५	४०७८७१.२०	८७४५.१८	४२६३१५.९५	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२	४४७७०५.६१	८६५९२.२२
	एकूण अ व ब		१३३६४१९.२८	१०८०७८२.२०	१४५६१६०.६२	१०८९०६६.६८	१५२७६३०.७३	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९	१५२८९६७.६७	११९१४८३.१९

तक्ता क्रमांक ५

अनुज्ञापक मंडळातर्फे घेण्यात येणा-या परीक्षा, सूट व महसुलाचा तक्ता

अनुक्रमांक	तपशील	प्रत्यक्ष	अंदाजित	अपेक्षित
		२०२३-२०२४	२०२४-२०२५	२०२५-२०२६
१	२	३	४	५
१	विद्युत पर्यवेक्षक परीक्षेस बसलेले उमेदवार	९५१	७१४	८२०
२	विद्युत पर्यवेक्षक परीक्षा उत्तीर्ण उमेदवार	८२	९०	९८
३	विद्युत पर्यवेक्षक सूट दिलेले उमेदवार	३८५४	४५००	४७१४
४	तारतंत्री परीक्षेस बसलेले उमेदवार	३५२८	३२००	३३५०
५	तारतंत्री परीक्षा उत्तीर्ण उमेदवार	२८११	२९५१	३१५४
६	तारतंत्री सूट दिलेले उमेदवार	६१५८	६५१४	६८१०
७	विद्युत ठेकेदाराला दिलेले नवीन परवाने	२५६८	३२००	३७००
८	नूतनीकरण केलेले ठेकेदाराचे परवाने	४५००	४७१०	४८५०
९	अनुज्ञापक मंडळासंबंधीची शुल्क वसूली (रूपये लाखांत)	७०,२३,५५९	७२,१५,५५२	७३,१८,२५६
१०	(अ) ठेकेदाराच्या विरुद्धच्या तक्रारीची चौकशी	०३	०	०
११	(ब) केलेले कार्यवाही प्रकरणे	०३	०	०
१२	सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता परिक्षेतस बसलेले उमेदवार	८३	१८०	२३०
१३	सनदी विद्युत सुरक्षा अभियंता परिक्षेतस बसलेले उमेदवार	३१	७०	९५

तक्ता क्रमांक ६

दर्जा नियंत्रण

अनुक्रमांक	तपशील		CEI	प्रत्यक्ष	अंदाजित	CEI	अपेक्षित
				२०२२-२०२३	२०२३-२०२४		२०२४-२०२५
१	२			३	४		५
१	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रे देण्यात आली	..		१	७		१०
२	एकंदर किती उत्पादक प्रमाणपत्रांचे नूतनीकरण करण्यात आले	..		३	५		७
३	एकंदर किती प्रमाणपत्रे रद्दबातल करण्यांत आली	..		०	०		०
४	एकंदर किती नमुने चाचणीकरीता परीक्षांच्या केंद्रात पाठविण्यांत आले	..		४	६		७
५	एकूण किती नमुने चाचणी परीक्षेत समाधानकारक आढळले	..		१	३		४
६	एकूण किती नमुने चाचणीमध्ये सदोष आढळले	..		०	०		०
७	एकंदर किती दुकानांना भेटी देण्यांत आल्या	..		०	०		०

टीप :- शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग क्र.आर.इ.ई-२०४५/२००६-२००७ / (१११) /प्रशासन-१, मंत्रालय, मुंबई, दिनांक २३ फेब्रुवारी २००७ अन्वये दर्जा नियंत्रण शाखा सन २००७-२००८ पासून निरीक्षण शाखेमध्ये विलीन करण्यांत आली असून दिनांक १ एप्रिल २००७ पासून दर्जा नियंत्रणाचे संपूर्ण राज्यातील काम मुख्य विद्युत निरीक्षक यांचे अंतर्गत प्रादेशिक विद्युत निरीक्षण मंडळ, मुंबई/पुणे/औरंगाबाद/नागपूर यांचेकडे वर्ग करण्यांत आले आहे.

तक्ता क्रमांक ७

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

पदनाम	वेतन	पदांची संख्या	
	बँड व ग्रेड वेतन	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४
१	२	३	४
२०४५, विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क -	रूपये		
मागणी क्रमांक के-१ निरीक्षणालय शाखा -(२०४५०३७८)			
राजपत्रित, वर्ग एक -			
मुख्य विद्युत निरीक्षक	एस-३०: १४४२००-२१८२०० ग्रेड पे १००००	१	१
अधीक्षक अभियंता (निरीक्षण)	एस-२५: ७८८००-२०९२०० ग्रेड पे ७६००	४	४
विद्युत निरीक्षक	एस-२३: ६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६६००	४०	४०
सचिव, अनुज्ञापक मंडळ	एस-२३: ६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६६००		
उद्वाहन निरीक्षक	एस-२३: ६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६६००		
सहाय्यक विद्युत निरीक्षक	एस-२०: ५६१००-१७७५०० ग्रेड पे ५४००	७८	७८
	एकूण	१२३	१२३
अराजपत्रित, वर्ग दोन			
सहाय्यक अभियंता वर्ग २/ शाखा अभियंता वर्ग २	एस-१५: ४१८००-१३२३०० ग्रेड पे ४४००	३५४	३५४
अराजपत्रित, वर्ग तीन -			
कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता,	एस-१४: ३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४३००	४३	४३
अधीक्षक	एस-१४: ३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४३००	२	२
प्रमुख लिपिक	एस-१३: ३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४२००	१७	१७
लघंलेखक	एस-१४: ३८६००-१२२८०० ग्रेड पे ४३००	४	४
आरेखक	एस-१३: ३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४२००	१	१
वरिष्ठ लिपिक	एस-८: २५५००-८११०० ग्रेड पे २४००	८९	८९
कनिष्ठ लेखा परीक्षक	एस-८: २५५००-८११०० ग्रेड पे २४००	०	०
लिपिक-नि-टंकलेखक	एस-६: १९९००-६३२०० ग्रेड पे-१९००	१८१	१८१
अनुरेखक लिपिक	एस-६: १९९००-६३२०० ग्रेड पे-१९००	१	१
उद्वाहन यांत्रिक	एस-८: २५५००-८११०० ग्रेड पे २४००	०	०
जीपचालक	एस-६: १९९००-६३२०० ग्रेड पे-१९००	१८	१८
	एकूण - अराजपत्रित	७१०	७१०
वर्ग चार -			
दफ्तरी	एस-३: १६६००-५२४०० ग्रेड पे १६००	१३	१३
नाईक	एस-३: १६६००-५२४०० ग्रेड पे १६००	१४	१४
शिपाई	एस-१: १५०००-४७६०० ग्रेड पे १३००	८५	८५
मदतनीस	एस-१: १५०००-४७६०० ग्रेड पे १३००	५	५
चोकीदार	एस-१: १५०००-४७६०० ग्रेड पे १३००	७	७
	एकूण - वर्ग चार	१२४	१२४
गोषवारा -			
एकूण - राजपत्रित,		१२३	१२३
एकूण - अराजपत्रित		७१०	७१०
एकूण - वर्ग चार		१२४	१२४
	एकूण बेरीज	९५७	९५७

तक्ता क्रमांक ८
पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

पदनाम	वेतन	पदांची संख्या	
	बँड व ग्रेड वेतन	२०२२-२०२३	२०२३-२०२४
१	२	३	४
२०४५, विक्रीय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क			
मागणी क्रमांक के-१ कर शाखा (२०४५०३६९)			
मुख्य विद्युत निरीक्षक - वीज शुल्क शाखा			
उपसंचालक (वर्ग - १) (लेखा)	एस-२३:६७७००-२०८७०० ग्रेड पे ६६००	१	१
वीज शुल्क निरीक्षक (वर्ग - २)	एस-१५:४१८००-१३२३०० ग्रेड पे ४४००	९	९
	एकूण - राजपत्रित,	१०	१०
अराजपत्रित, वर्ग तीन -			
सहाय्यक वीज शुल्क निरीक्षक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४२००	२२	२२
प्रमुख लिपिक	एस-१३:३५४००-११२४०० ग्रेड पे ४२००	१	१
कनिष्ठ लेखा परीक्षक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २४००	१	१
वरिष्ठ लिपिक	एस-८:२५५००-८११०० ग्रेड पे २४००	१३	१३
लिपिक-नि-टंकलेखक	एस-६:१९९००-६३२०० ग्रेड पे-१९००	२८	२८
	एकूण -अराजपत्रित	६५	६५
वर्ग चार -			
शिपाई	एस-१:१५०००-४७६०० ग्रेड पे १३००	७	७
	एकूण	७	७
गोषवारा -			
एकूण - राजपत्रित,		१०	१०
एकूण -अराजपत्रित		६५	६५
एकूण - वर्ग चार		७	७
	एकूण बेरीज	८२	८२
गोषवारा -			
एकूण - राजपत्रित,		१३३	१३३
एकूण -अराजपत्रित		७७५	७७५
एकूण - वर्ग चार		१३१	१३१
	एकूण बेरीज	१०३९	१०३९

